

**Korkearannikon/
Merenkurkun
saariston
maailmanperintö-
kohteen hallinto-
suunnitelma**

Tekstit: Patrik Bylund (Länsstyrelsen Västernorrland),
Malin Henriksson (Metsähallituksen Luontopalvelut)

Käännös: Lingsoft

Grafiikat: Västernorrlandin läänihallitus

Kansikuvat: Gaviksfjärden, Korkearannikko. Kuva: Fabiola de Graaf.
Bergögaddarna, Merenkurkun saaristo. Kuva: Malin Henriksson.

Taitto: KMG Turku

Metsähallitus, Vantaa, 2023

Asianumero MH 6634/2023

ISBN 978-952-377-110-9 (pdf)

Julkaissut Västernorrlandin läänihallitus ja
Metsähallituksen Luontopalvelut vuonna 2023.

Esipuhe

Viimeisimmän jääkauden aikana jääpeite oli paksuimmillaan Korkearannikon ja Merenkurkun saariston alueella. Maankuori painui jäätikön valtaisan painon alla, mutta jään sulaessa paine väheni ja maankuori pääsi taas kohoamaan. Nopean maankohoamisen ja sen lukuisten jälkien ansiosta alue on nykyään yksi Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon maailmanperintökohteista. Korkearannikon jyrkkien kallioiden ja Merenkurkun saariston matalan kivikkoisen maiseman väliset kontrastit täydentävät toisiaan. Alueiden yhdessä muodostama maailmanperintökohde on maailman paras paikka viimeisimmän jääkauden jälkeisen maankohoamisen kokemiseen ja ymmärtämiseen.

Ruotsilla ja Suomella on yhteinen vastuu hoitaa ja suojella Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohdetta, esitellä sitä yleisölle ja jakaa tietoa alueesta. Västernorrlandin lääninhallitus koordinoi maailmanperintöhallintoa Korkearannikolla, kun taas Merenkurkun saaristossa toimintaa koordinoi Metsähallituksen Luontopalvelut. Tämä on ensimmäinen koko maailmanperintökohteen yhteinen hallintasuunnitelma. Lääninhallitus ja Metsähallitus ovat yhdessä laatineet hallintasuunnitelman Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteistyöryhmän jäsenorganisaatioiden toimeksiannosta. Suunnitelman avulla pyritään varmistamaan, että maailmanperintökohteen arvot säilyvät ja aluetta kehitetään kestäväällä tavalla. Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on geologisesti ainutlaatuinen alue, mutta se on myös tärkeä paikka useille ihmisille ja erilaisille toiminnoille. Maailmanperintö on meidän kaikkien perintömme – koko ihmiskunnan perintö – riippumatta kansallisista rajoista ja siitä, kuka sitä hallinnoi. Yhdessä voimme suojella ja hoitaa maailmanperintökohteita paremmin ja säilyttää ne nykyisille ja tuleville sukupolville.

Daniel Gustafsson
Lääninneuvos
Västernorrlandin lääninhallitus

Henrik Jansson
Luontopalvelujohtaja
Metsähallituksen Luontopalvelut

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
A. Johdanto	6
A.1 Yhteinen hallintosuunnitelma	7
A.2 Suunnitelman tarkoitus ja rakenne	9
B. Maailmanperintöstatuksen merkitys	10
B.1 Maailmanperintösopimus ja maailmanperintökomitea	11
B.2 Maailmanperintökohte on yleismaailmallisesti erityisen arvokas	12
B.3 Unescon suuntaviivat maailmanperinnön hallinnosta	13
B.4 Maailmanperintökohteiden tilan seuranta	14
B.5 Asiaa koskevat kansainväliset sopimukset	14
B.6 Kansalliset maailmanperintöstrategiat	16
B.7 Kansallinen lainsäädäntö	17
B.7.1 Asiaa koskevat lait Ruotsissa	18
B.7.2 Asiaa koskevat lait Suomessa	22
B.8 Muut asiaa koskevat strategiat ja suunnitelmat	25
C. Maailmanperintökohteen arvojen kuvaus	28
C.1 Maailmanperintökohteen maantieteellinen kuvaus	29
C.1.1 Omistus ja elinkeinoelämä	29
C.1.2 Henkilöresurssit hallinnossa	32
C.2 Maailmanperintökohteen erityinen yleismaailmallinen arvo	34
C.3 Korkearannikon / Merenkurkun saariston avainarvot	35
C.3.1 Jääkauden jäljet	38
C.3.2 Maankohoaminen ja meren vaikutus	40
C.3.3 Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan	43
C.3.4 Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit	45
C.3.5 Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin)	46
C.3.6 Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus	47
C.3.7 Suojelu ja hallinto	48
C.4 Maailmanperinnön arvojen suojelu	51
C.4.1 Aluesuojelu Korkearannikolla	51
C.4.2 Aluesuojelu Merenkurkun saaristossa	52
C.5 Maailmanperintöarvoihin kohdistuvat uhat	53
C.6 Muut tärkeät arvot	57
D. Maailmanperintökohteen hallinto	59
D.1 Hallinnollinen yhteistyö	59
D.2 Yhteistyöryhmä	59
D.2.1. Asiantuntijapaneeli	62

D.3 Lääninhallitus	63
D.3.1 Maailmanperintökoordinaattori	63
D.4 Metsähallitus	64
D.4.1 Maailmanperintökoordinaattori	64
D.5 Muut toimijat Ruotsissa	65
D.6 Muut toimijat Suomessa	66
D.7 Miten menetellään, jos maailmanperinnön arvoihin kohdistuu mahdollisia uhkia	68
D.8 Yhteistyö muiden maailmanperintökohteiden kanssa	69
E. Painopistealueet ja toimenpiteet	72
E.1 Maailmanperinnön vuoteen 2030 ulottuva visio	73
E.2 Maailmanperinnön neljä painopistealuetta	74
E.3 Osallisuus ja sitoutuminen	76
E.3.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut	76
E.3.2 Tavoitteet	77
E.3.3 Tehtävät ja toimenpiteet	77
E.4 Tiedot ja osaamisen kehittäminen	79
E.4.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut	79
E.4.2 Tavoitteet	80
E.4.3 Tehtävät ja toimenpiteet	80
E.5 Viestintä ja saavutettavuus	83
E.5.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut	83
E.5.2 Tavoitteet	84
E.5.3 Tehtävät ja toimenpiteet	84
E.6 Hallinto ja suojele	88
E.6.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut	88
E.6.2 Tavoitteet	89
E.6.3 Tehtävät ja toimenpiteet	89
E.7 Hallintosuunnitelman seuranta ja tarkistus	93
Viitteet	94
Liitteet	95
Liite 1. Selostus maailmanperintökohteen yleismaailmallisesta merkityksestä (SOUV)	96
Liite 2. Aikaisemmat yhteiset projektit	100
Liite 3. Hallintosuunnitelman laatiminen	102
Liite 4. Kooste lausunnoista	104
Liite 5. Korkearannikon attribuuttien jakautuminen	117
Liite 6. Merenkurkun saariston attribuuttien jakautuminen	118
Liite 7. Korkearannikon/Merenkurkun saariston attribuutit	119
Liite 8. Luettelo maailmanperintökohteen suojelualueista	127
Liite 9. Hallintosuunnitelman toimenpiteet ja Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteet	130

A. Johdanto

A.1 Yhteinen hallintosuunnitelma

Korkearannikko valittiin Unescon maailmanperintökohteeksi vuonna 2000. Aluetta laajennettiin Merenkurkun saaristolla vuonna 2006, jolloin syntyi rajat ylittävä maailmanperintökohde. Perusteena maailmanperintöstatukselle on se, että alue on ainutlaatuinen esimerkki mannerjään sulamisen myötä alkaneen maankohoamisen ja siitä johtuvien geologisten ja biologisten prosessien muovaamista maisemista. Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on yksinkertaisesti maailman paras paikka viimeisimmän jääkauden jälkeisen maankohoamisen kokemiseen ja ymmärtämiseen.

Rajaa ylittävä maailmanperintökohde sijaitsee sekä Suomen että Ruotsin puolella, mikä merkitsee molemmille maille yhteistä velvollisuutta Unescoa ja ihmiskuntaa kohtaan. Jotta maailmanperinnön arvot säilyisivät tuleville sukupolville, hallinnon ja kehittämisen tulee tapahtua vaarantamatta maailmanperinnön erityistä yleismaailmallista arvoa. Tehtävään kuuluu lisäksi maailmanperintökohteen arvojen tunnetuiksi tekeminen asukkaiden ja kävijöiden keskuudessa. Mailla on vastuu lisätä tietoa myös muista maailmanperintökohteista niin Ruotsissa, Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Maailmanperinnön hallinnan ja koordinoinnin päävastuu Korkearannikon alueella on Västernorrlandin lääninhallituksella ja Merenkurkun saaristossa päävastuu on Metsähallituksen Luontopalveluilla.

Maailmanperintöalueen laajennuttua vuonna 2006 sisältämään Merenkurkun saariston, rajat ylittävä yhteistyö on kasvanut ja kehittynyt. Tämän hallintasuunnitelman lähtötilanteeseen ja painopistealueiden tunnistamiseen on viimeisten vuosien aikana vaikuttanut kaksi yhteistä hanketta sekä yksi tutkimus. Liitteessä 6 käydään läpi aikaisemmat hankkeet.

Unescon *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention* (tästä lähtien *Operational Guidelines*) -ohjeiden mukaan jokaisella maailmanperintökohteella on oltava hallintasuunnitelma, josta käy ilmi, miten maailmanperintökohteen arvot säilytetään. Tämä on Korkearannikon ja Merenkurkun saariston ensimmäinen yhteinen hallintasuunnitelma. Aiemmissa suunnitelmissa on käsitelty Korkearannikkoa ja Merenkurkun saaristoa erikseen.

Maailmanperintökohde Korkearannikko/Merenkurkun saaristo ja alueen sijainti
Kuva: Metsähallitus

Tämä suunnitelma keskittyy maailmanperinnön arvojen hallintaan ja korostaa niitä painopistealueita ja toimenpiteitä, joista Västernorrlandin lääninhallitus ja Metsähallituksen Luontopalvelut vastaavat. Korkearannikolla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa maailmanperintöaluetta, ei Kramforsin, Örnsköldsvikin, Sollefteån ja Härnösandin kuntien muodostamaa aluetta, jota markkinoidaan Korkearannikon nimellä. Yhteistyö taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyysliittyvissä asioissa, kuten elinkeinoelämän kehittämisessä, on tärkeää, mutta nämä asiat eivät kuulu lääninhallituksen ja Metsähallituksen tehtäviin, eikä niitä siksi käsitellä suunnitelmassa.

Hallintosuunnitelman ovat vahvistaneet Västernorrlandin lääninhallitus ja Metsähallituksen Luontopalvelut. Suunnitelma on laadittu maailmanperintökohteen yhteistyöryhmän toimeksiannosta. Prosessi on kuvattu liitteessä 3, ja kooste saaduista lausunnoista sekä niiden vastineista löytyy liitteestä 4.

Hallintasuunnitelma on voimassa vuoteen 2030 saakka. Västernorrlandin lääninhallitus ja Metsähallituksen Luontopalvelut tarkistavat suunnitelman talvikaudella 2025–2026. Tarkistuksen yhteydessä päivitetään toimenpideluettelo, joka tässä suunnitelman ensimmäisessä versiossa ulottuu vuoteen 2026.

A.2 Suunnitelman tarkoitus ja rakenne

Tämän suunnitelman tarkoituksena on esittää Korkearannikon / Merenkurkun saariston hallinnan suuntaviivat, jotta maailmanperintökohteen eri osia hallinnoidaan tarkoituksenmukaisesti kohti yhteisiä tavoitteita. Suunnitelmassa määritellään maailmanperintökohteen arvot, kerrotaan näiden arvojen suojelemisesta, kuvataan hallinto-organisaatio sekä asetetaan hallinnoinnin tavoitteet ja suunta. Tämä suunnitelma on tarkoitettu apuvälineeksi kaikille Korkearannikon ja Merenkurkun saariston pitkäjänteiseen hoitoon, hallintointiin ja kehittämiseen osallistuville tahoille. Suunnitelmalla edistetään ainutlaatuisen geologisen maiseman hoitoa ja säilymistä tuleville sukupolville. Maailmanperintöarvojen viestintää ja käyntikohteiden kehittämistä käsitellään tiedostossa *Interpretaatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle – Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen*.

Suunnitelma ei ole oikeudellisesti sitova eikä korvaa esimerkiksi maiden lainsäädännön mukaisia maan- ja vedenkäytön suunnittelu- ja ohjausasiakirjoja. Suunnitelma ei kata sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden kysymyksiä ja toimenpiteitä, joista muilla toimijoilla on suurempi vastuu.

Miten hallintosuunnitelma on jäsennelty?

Luku B:

Mitä tarkoittaa olla maailmanperintökohde, kansallisesti ja kansainvälisesti?
Unescon toimeksianto
Maailmanperintökohteeseen vaikuttava kansallinen lainsäädäntö

Luku C:

Korkearannikon ja Merenkurkun saariston kuvaus
Maailmanperintökohteen arvot
Analyysi maailmanperintöarvojen tilasta ja kehityssuunnista

Luku D:

Hallinnon rakenne ja tehtävät
Hallinnon yhteistyökumppaneiden kuvaus
Prosessi uhkien käsittelemiseksi

Luku E:

Maailmanperintökohteen visio
Hallinnon neljä painopistealuetta
Toimenpiteet
Seuranta

Suunnitelman rakenne.

B.
Maailman-
perintöstatuksen
merkitys

B.1 Maailmanperintösopimus ja maailmanperintökomitea

Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö (Unesco) hyväksyi vuonna 1972 maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevan yleissopimuksen, jota kutsutaan yleisesti maailmanperintösopimukseksi. Ruotsi allekirjoitti maailmanperintösopimuksen vuonna 1984 ja Suomi vuonna 1987, ja nykyään sopimuksen ovat ratifioineet lähes kaikki maailman maat. Maailmanperintösopimuksen tarkoituksena on saada sopimuksen allekirjoittaneet maat turvaamaan vapaaehtoisesti kulttuuri- ja luonnonperintönsä suojelun. Maailmanperintösopimuksen mukaan maailmanperinnön suojelu on taattava kansallisella lainsäädännöllä. Sopimukseen liittyneet maat sitoutuvat noudattamaan sopimuksen määräyksiä ja suosituksia. Se velvoittaa maita hoitamaan maailmanperintökohteitaan nykyisiä ja tulevia sukupolvia varten sekä tekemään kohteiden arvoja tunnetuiksi asukkaiden ja kävijöiden keskuudessa. Maiden tulee raportoida Unescolle säännöllisesti ja pyydettyä maailmanperintökohteiden tilasta sekä huolehtia siitä, että maailmanperintötyön taloudelliset resurssit ovat riittävät. Lisäksi maiden tulee huolehtia siitä, että kouluissa annetaan opetusta maailmanperintökohteista. Mailla on myös velvollisuus tukea muita maita niiden pyrkimyksissä huolehtia maailmanperintökohteistaan.

Maailmanperintösopimuksen toimeenpanosta ja maailmanperintöluettelon päivittämisestä vastaa 21 jäsenmaasta koostuva Unescon maailmanperintökomitea. Komitean jäsenyys on määräaikainen. Maailmanperintökomitea kokoontuu pääsääntöisesti kerran vuodessa. Maailmanperintökomitean kokouksia järjestää Pariisissa sijaitseva maailmanperintökeskus, jonka tehtävänä on myös seurata maailmanperintökohteiden tilaa, opastaa jäsenvaltioita kohteiden ehdottamisessa ja tuottaa koulutusmateriaalia. Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto (International Union for Conservation of Nature, IUCN) toimii neuvoa-antavana asiantuntijaelimenä luonnonperintökysymyksissä, kun taas International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) ja International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM) vastaavat kulttuuriperintöasioista.

B.2 Maailmanperintökohde on yleismaailmallisesti erityisen arvokas

Unescon maailmanperintökomitea on määritellyt kymmenen kriteeriä maailmanperintökohteille. Jotta alueesta voi tulla maailmanperintökohde, sen on täytettävä yksi tai useampi näistä kymmenestä kriteeristä. Ensimmäiset kuusi kriteeriä koskevat kulttuuriperintöä ja loput neljä luonnonperintöä. Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on valittu maailmanperintökohteeksi kriteerin (viii) perusteella, ainutlaatuisena esimerkkinä käynnissä olevista geologisista prosesseista. Kaksi tärkeintä syytä nimeämiseen ovat viimeisimmän jääkauden jälkeinen maankohoaminen ja alueen geologiset muodostumat.

Jotta alueesta tai kohteesta voi tulla maailmanperintökohde, sillä on oltava ”erityinen yleismaailmallinen arvo” eli englanniksi Outstanding Universal Value. Käsite OUV tarkoittaa kulttuuri- tai luontoarvoa tai näiden yhdistelmää, joka on niin poikkeuksellinen, että sitä pidetään koko ihmiskunnan, niin nykyisten kuin tulevienkin sukupolvien, asiana. Jokaisesta maailmanperintökohteesta on laadittu niin sanottu selostus erityisestä yleismaailmallisesta arvosta. Selostuksen englanninkielinen nimitys on ”Statement of Outstanding Universal Value”, lyhyemmin SOUV. Selostus on suojelun ja hallinnon lähtökohta. Selostuksessa kuvataan lyhyesti alueen erityinen yleismaailmallinen arvo ja määritellään, minkä tai mitkä kriteerit maailmanperintökohde täyttää. Lisäksi siinä kuvataan, miten alue täyttää Unescon eheysvaatimuksen, ja määritellään, mitä suojelu- ja hallintotoimenpiteitä alueen arvojen säilyttämiseksi tarvitaan. Lisäksi kulttuuriperinnön on täytettävä alkuperäisyyttä koskevat vaatimukset.

Eheys voidaan määritellä täydellisyydeksi tai loukkaamattomuudeksi. Maailmanperintösopimuksen eheysvaatimus tarkoittaa sitä, että alueen on oltava riittävän laaja ja sisällettävä kaikki maailmanperintöarvoja ilmentävät elementit. Sen hyödyntäminen tai laiminlyönnit eivät myöskään saa vaikuttaa siihen kielteisesti. Geologisten (viii-kriteerin täyttävien) maailmanperintökohteiden on käsitettävä kaikki tai useimmat toisiinsa liittyvät tai toisistaan riippuvaiset pääelementit. On tärkeää säilyttää näiden elementtien luonnollinen suhde.

Kunkin maailmanperintökohteen erityinen yleismaailmallinen arvo koostuu yhden tai useamman kriteerin täyttymisestä, eheydestä sekä suojelusta ja hallinnosta.

B.3 Unescon suuntaviivat maailmanperinnön hallinnosta

Kun Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo valittiin maailmanperintökohteeksi, Unesco antoi Ruotsille ja Suomelle vastuun suojella ja säilyttää aluetta sekä osoittaa ja tarjota tietoa siitä, miksi on tärkeää, että alue on maailmanperintökohde. Maailmanperintökohde on säilytettävä, jotta myös tulevat sukupolvet pääsevät nauttimaan siitä. Nämä Unescon maailmanperintösopimuksessa määritellyt päätehtävät ovat kohteen hallinnoinnin perusta. Kohteen suojelemisen ja esittelemisen välillä on kuitenkin olennainen eturistiriita. Siksi työssä vaaditaan kokonaisvaltaista näkökulmaa ja yhteistyötä maailmanperinnön hallinnointiin osallistuvien toimijoiden välillä.

Maailmanperintösopimuksen lisäksi toinen tärkeä Unescon asiakirja maailmanperintökohteiden hallinnoinnin suuntaviivojen osalta on "Operational Guidelines". Tässä asiakirjassa kuvataan myös, miten kohteiden ehdottamisprosessi etenee ja mitä työkaluja on olemassa, jos maailmanperintökohteen arvot ovat häviämässä. Lisäksi siinä kerrotaan, miten maailmanperintötunnusta saa käyttää. Asiakirja sisältää myös vaatimuksen, että jäsenmaat raportoivat Unescolle, jos maailmanperintöarvot saattavat hävitä.

Maita kehoitetaan ottamaan yhteyttä Unescoon varhaisessa vaiheessa. Kansalaisilla on myös mahdollisuus nostaa asioita Unescon käsiteltäväksi, jos he ovat huolissaan maailmanperinnön tilasta.

Unesco julkaisee maailmanperinnön hallinnon tueksi yhdessä neuvoa-antavien asiantuntijaelinten kanssa World Heritage Resource Manuals -sarjan. Vuoden 2022 julkaisussa *Guidance and Toolkit for Impact Assessment in a World Heritage Context* on annettu suuntaviivat sellaisten toimien vaikutusten arviointiin, jotka voivat vaikuttaa maailmanperintöarvoihin. Vuoden 2012 julkaisussa *Managing Natural World Heritage* käsitellään luonnonperintökohteiden hallinnointia.

B.4 Maailmanperintökohteiden tilan seuranta

Kaikkien maailmanperintökohteiden tilaa seurataan säännöllisesti laadittavissa raporteissa. Unescon maailmanperintökeskus koordinoi noin kahdeksan vuoden välein toteutettavaa raportointia, joka kattaa yhden tai useamman maanosan kerrallaan. Raportoinnin kolmas sykli alkoi vuonna 2018 ja kestää vuoteen 2024 saakka. Euroopan ja Pohjois-Amerikan osalta prosessi aloitettiin syksyllä 2022. Maailmanperintösopimuksen ratifioineet valtiot raportoivat toimistaan sopimuksen noudattamiseksi, ja raportointi käsittää myös kutakin maailmanperintökohdetta koskevan osuuden. Rajat ylittävien maailmanperintökohteiden osalta raportoinnissa kehoitetaan tekemään yhteistyötä.

Säännöllisen raportoinnin lisäksi maailmanperintökomitea voi pyytää niin sanottuja State of conservation (SOC) -raportteja maailmanperintökohteista, jos se on huolissaan maailmanperintökohteen tai sen arvojen vaarantumisesta.

Luontoarvoihin perustuvien maailmanperintökohteiden osalta IUCN arvioi kolmen vuoden välein kohteiden suojelutilannetta ja mahdollisuuksia säilyttää arvonsa myös tulevaisuudessa. Tämän ”World Heritage Outlookin” tuloksena on sekä raportti, joka sisältää päätelmiä kaikista maailmanperintökohteista, että arviot yksittäisistä maailmanperintökohteista.

Suuri osa Merenkurkun saaristosta kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Rantaniityt ovat esimerkki arvokkaista luontotyypeistä. Kuva: Metsähallitus Malin Henriksson.

B.5 Asiaa koskevat kansainväliset sopimukset

Natura 2000

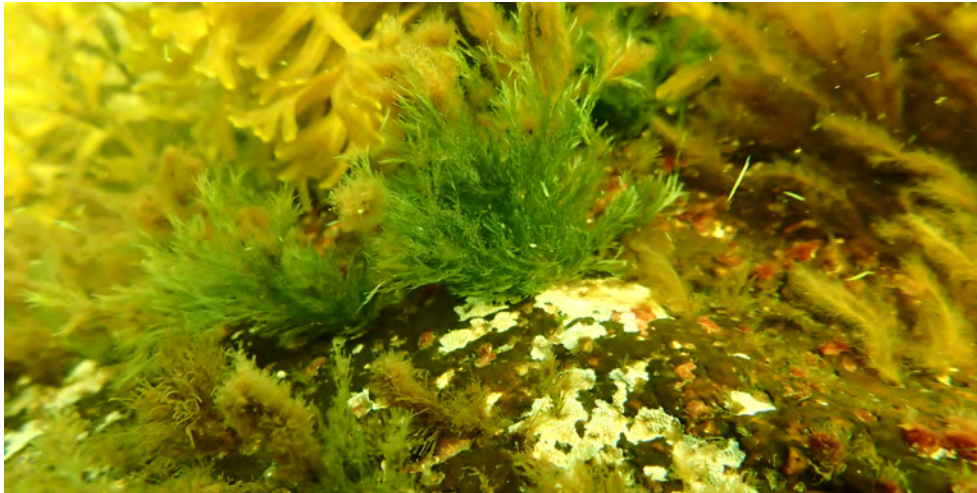
Natura 2000 -alueet ovat EU:n suojelualueiden verkosto. Ruotsin puolella Natura 2000 -alueita on 13, yhteensä 5 849 hehtaaria. Yhtä lukuun ottamatta kaikki näistä alueista on suojeltu kansallispuistona, luonnonsuojelualueena tai biotooppien suojelualueena.

Suurin osa Merenkurkun saariston maailmanperintöalueesta kuuluu samannimiseen Natura 2000 -alueeseen. Natura 2000 -alue koostuu useista osa-alueista. Maailmanperintöalueesta 106 374 hehtaaria eli 55 % kuuluu Natura 2000 -alueeseen. Maailmanperintöalueella on myös yksi pienempi, 54 hehtaarin kokoinen Natura 2000 -alue Södra Vallgrundissa nimeltään Ängesholmen.

Verkostoon kuuluvilla alueilla Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää. Maailmanperintöarvojen osalta esimerkkinä voidaan mainita "Rannikon laguunit" -luontotyypin eli fladojen ja kluuvijärvien suojelu.

Agenda 2030

YK hyväksyi Agenda 2030 -ohjelman vuonna 2015. Ohjelma sisältää 17 maailmanlaajuista kestävä kehityksen tavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Maailmanperintökohteilla on vastuu toimia esimerkkinä

HELCOM MPA -alueet ovat meriympäristöjä, joilla on korkeita luontoarvoja. Kuva on Merenkurkun saaristossa sijaitsevasta Rönnskärenistä. Kuva: Metsähallitus Jon Ögård.

maailmanlaajuisiin tavoitteisiin pyrkimisessä. Tavoite 11.4 koskee erityisesti maailman luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämistä. Maailmanperinnön hallinnointiin kuuluu myös monta muuta maailmanlaajuista tavoitetta.

HELCOM MPA

Sekä Merenkurkun saaristo että Korkearannikko ovat myös HELCOM MPA -alueita. HELCOM tarkoittaa Helsingin kommissio ja MPA tulee sanoista Marine Protected Area ja tarkoittaa valittuja alueita, joiden merellinen arvo on merkittävä. MPA-alueet valitaan Itämeren valtioiden välisen sopimuksen eli Helsingin sopimuksen (Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus) nojalla. MPA-status ei merkitse varsinaista lakisääteistä suojelua, vaan alueita on suojeltava riittävästi ekosysteemit huomioon ottavalla, mukautuvalla hallinnolla, joka on ankkuroitu vahvasti paikallisyhteisöön.

Espoon sopimus

Espoon sopimus (Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskeva yleissopimus) koskee valtioiden vastuuta arvioida ympäristövaikutuksia hankkeiden suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Lisäksi valtioiden tulee tiedottaa ja konsultoida muita valtioita, jos hankkeet saattavat vaikuttaa ympäristöön näiden valtioiden alueella. Koska Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo ovat yhteinen rajat ylittävä maailmanperintökohde, Suomi ja Ruotsi voivat hyödyntää Espoon sopimusta, sillä niiden tulee ottaa toisensa mukaan maailmanperintökohdetta koskeviin ympäristövaikutusten arviointeihin.

B.6 Kansalliset maailmanperintöstrategiat

Unescon toimeksiannon lisäksi maailmanperintökohteen hallinnoinnista on olemassa myös kansallisia linjauksia ja periaatteellisia tavoitteita. Tärkeimmät tähän liittyvät asiakirjat ovat sekä Ruotsin että Suomen laatimat kansalliset maailmanperintöstrategiat ja niihin sisältyvät toimeenpanosuunnitelmat. Ruotsin maailmanperintöstrategia koskee vuosia 2020–2030, ja sen on laatinut kulttuuriperinnöstä vastaava Riksantikvarieämbetet. Suomen maailmanperintöstrategia ulottuu vuoteen 2025 saakka, ja sen on laatinut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ruotsin maailmanperintöstrategian visiona on, että ”maailmanperintökohteet näyttävät tietä kestävään ja rauhanomaiseen maailmaan”. Strategia sisältää neljä yleistavoitetta:

- Agenda 2030 -tavoitteet leimaavat kaikkea Ruotsissa tehtävää maailmanperintötyötä
- Ruotsissa tehtävä maailmanperintötyö on esimerkillistä luonnon- ja kulttuuriympäristöjen kestävää säilyttämistä, käyttöä ja kehittämistä
- Ruotsi on aktiivinen kansainvälisesti, edistää maailmanperintösopimuksen tehokkuutta ja uskottavuutta Unescossa sekä korostaa maailmanperintökohteiden merkitystä Agenda 2030 -tavoitteiden kannalta
- Maailmanperintötyössä olennaisessa osassa ovat yhteistyö, yhteistoiminta, vuoropuhelu ja paikallinen osallistuminen

Suomen maailmanperintöstrategia painottaa myös sitä, että maailmanperintökohteet toimivat mallina muille alueille. Suomen maailmanperintöstrategian visio perustuu kolmeen näkökulmaan, joihin liittyy sekä kansallinen että kansainvälinen ulottuvuus:

- Suomi – vastuullinen maailmanperintövaikuttaja
- Maailmanperintökohteet – suojelun, ylläpidon ja esittelyn mallina muille
- Elinvoimaiset ympäristöt – yhteistä maailmanperintöä tuleville sukupolville

Ajankohtainen ja asianmukainen hallintasuunnitelma on tärkeä väline maailmanperintökohteiden hallinnoimiselle asetettujen kansainvälisten ja kansallisten vaatimusten täyttämiseksi. Tämä on Korkearannikon ja Merenkurkun saariston ensimmäinen valtioiden rajat ylittävä hallintosuunnitelma ja ensimmäinen kerta, kun hallinnolle määritellään molemmille maille yhteisiä suuntaviivoja ja tavoitteita. Rajat ylittävän yhteistyön ohella yhtä tärkeää on paikallinen osallistuminen hallintointiin.

B.7 Kansallinen lainsäädäntö

Maailmanperintösopimuksen neljännessä artiklassa todetaan, että maailmanperinnön suojeleminen ja säilyttäminen nykyisille ja tuleville sukupolville kuuluu maiden omalle vastuulle. Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen osalta vastuu maailmanperinnön arvojen säilyttämisestä on Ruotsin ja Suomen yhteinen.

Ruotsissa tai Suomessa ei ole erityistä maailmanperintölakia, vaan olemassa olevan lainsäädännön katsotaan antavan riittävän suojan maailmanperintökohteille. Alla on listattuna ne Ruotsin ja Suomen lait, jotka koskevat Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintöarvoja.

B.7.1 Asiaa koskevat lait Ruotsissa

Ympäristökaari

Ympäristökaaren (SFS 1998:808) säännösten tarkoituksena on edistää kestävästä kehityksestä siten, että nykyisten ja tulevien sukupolvien ympäristö on hyvälaatuinen ja terveellinen. Tämä perustuu luonnon suojeluarvoon ja siihen, että ihmisen valta muokata ja hyödyntää luontoa sisältää vastuun pitää siitä hyvää huolta tulevia sukupolvia ajatellen.

Ympäristökaaren 3 ja 4 luvussa tarkoitettujen valtakunnallisesti merkittävien alueiden

Valtakunnallisesti merkittävät alueet ovat alueita, joilla on suuri kansallinen ja yhteiskunnallinen merkitys. Ne voivat olla merkittäviä luonto- ja kulttuuriarvojen, elinkeinoelämän, maanpuolustuksen taikka infrastruktuurin kannalta. Valtakunnallisesti merkittäviä alueita on suojeltava toimilta, jotka huomattavasti vahingoittavat niiden arvoja tai haittaavat niiden käyttöä aiottuun tarkoitukseen. Nimitys ei sinänsä tarkoita suojelua, mutta se on otettava huomioon yhteiskuntasuunnittelussa.

Valtakunnallisesti merkittäviä alueita on kahdenlaisia: ympäristökaaren 3 luvussa tarkoitettujen alueiden, jotka tietyt viranomaiset nimeävät, ja ympäristökaaren 4 luvussa kuvatut suuret alueet, joista päättää hallitus. Koko Korkearannikon maailmanperintöalue on nimetty valtakunnallisesti merkittäväksi alueeksi sen luonnonsuojelullisen arvon vuoksi. Nimityksen ovat tehneet Naturvårdsverket ja Riksantikvarieämbetet ympäristökaaren 3 luvun 6 pykälän mukaisesti. Myös koko Korkearannikko on nimetty valtakunnallisesti merkittäväksi alueeksi sen luonto- ja kulttuuriarvojen vuoksi, ympäristökaaren 4 luvun mukaisesti. Sellainen toimenpide

Skuleskogenin kansallispuisto on tärkeä ja suosittu suojeltu alue Korkearannikolla.
Kuva: Erik Engelro.

joka vahingoittaisi näitä arvoja huomattavasti, on kielletty. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä matkailun ja ulkoilun, etenkin liikkuvan ulkoilun, etuihin. Lainsäädäntö kieltää tietyt hyötykäyttömuodot, kuten suuret tuulivoimalat. Ympäristökaari ei määrittele 4 luvussa tarkoitetun valtakunnallisesti merkittävän alueen rajoja, vaan ne ovat käytännössä samassa kohdassa kuin maailmanperintökohteen raja, paitsi että valtakunnallisesti merkittävään alueeseen kuuluu myös yksi maailmanperintökohteen ulkopuolella, Ullångerista ja Dockstasta luoteeseen sijaitseva alue.

Luonnonsuojelu, ympäristökaaren 7 luku

Tässä luvussa säädetään alueiden suojelusta. Korkearannikolla on yksi kansallispuisto ja 24 luonnonsuojelualuetta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on 14 593 hehtaaria. Kansallispuisto on vahvin suojelumuoto, ja siitä päättää hallitus. Skuleskogenin kansallispuisto on tärkein suojeltu alue Korkearannikolla. Sen pinta-ala on yli 3 000 hehtaaria.

Valtaosa maailmanperintöalueen luonnonsuojelualueista pyrkii säilyttämään maailmanperintöarvot. Tavoitteena on myös suojelun arvoisen luonnon ja retkeilyn kannalta tärkeiden alueiden säilyttäminen. Luonnonsuojelualueen voi perustaa kunta tai lääninhallitus.

Kulttuurinsuojelualueista säädetään myös ympäristökaaren seitsemännessä luvussa. Maailmanperintöalueella on yksi kulttuurinsuojelualue, Norra-Ulvön Sandviken. Se on vanha kalastajakylä, josta jouduttiin luopumaan, koska maankohoaminen nosti venevajat kauas rannasta.

Rantojensuojelu

Rantojensuojelun tarkoituksena on turvata rannoilla tapahtuvan retkeilyn edellytykset ja säilyttää näissä ympäristöissä elävien eläinten ja kasvien hyvät elinolosuhteet. Korkearannikon maailmanperintöalueella rantojensuojelu koskee rantaviivasta 100 metriä maalle päin ja 100 metriä veteen päin ulottuvaa aluetta. Paikoin luku on 200 metriä. Rantojensuojelu koskee meren rannikkoa sekä kaikkia järviä ja vesistöjä. Pienten vesistöjen ja järvien kohdalla lääninhallitus voi päättää, että niiden rantoja ei suojella, jos alueella on vähäinen merkitys rantojensuojelun tavoitteiden kannalta. Poikkeusluvut rantojensuojelumääräyksistä käsitellään normaalisti kunnassa. Rantojensuojelu ei estä käynnissä olevaa maankäyttöä, kuten maataloutta ja metsätaloutta.

Rantojensuojelu suojaa monia uusia pirunpeltoja ja muita maailmanperintökohteen geologisia attribuutteja.

Maisemakuvansuojelu

Maisemakuvansuojelu on vanha suojelumuoto, josta voitiin päättää vuoteen 1975 asti luonnonsuojelulain (SFS 1964:822) 19 §:n mukaisesti. Suojelumuoto oli olemassa ennen valtakunnallisesti tärkeiden alueiden kuvaamista, ja se oli luonnonsuojelualujen perustamista yksinkertaisempi tapa suojella laajoja alueita merkittäviltä vaikutuksilta. Jokaiselle maisemakuvansuojelualueelle on laadittu omat määräyksensä. Korkearannikolla on kaksi maisemakuvansuojelualuetta: Strängöarna ja Ulvöarna Örnsköldsvikin kunnassa sekä Fanönin ja Skuleskogenin eteläosan välinen alue Kramforsin kunnassa.

Metsänhoitolaki

Suurin osa Korkearannikosta on metsämaata, jolla harjoitetaan metsätaloutta. Tätä metsätaloutta säädellään metsänhoitolaissa (SFS 1979:429).

Maailmanperintökohteen kannalta tärkein säännös on, että joutomailla hakkuut on lähtökohtaisesti kielletty. Noin neljännes Korkearannikon metsämaasta on joutomaata. Näillä mailla on pirunpeltoja ja paljaaksi huuhtoutuneita kallioita, jotka ovat maailmanperintökohteen tärkeitä attribuutteja. Hakkuukielloista huolimatta pirunpellot saattavat vahingoittaa, koska niiden päällä ajetaan hakkuiden yhteydessä. Yleistä kieltoa ajaa pirunpelloilla ei nimittäin ole.

Kaavoitus- ja rakentamislaki

Kaavoitus- ja rakentamislaki (SFS 2010:900) säätelee yhteiskunnan kaavoitus- ja rakentamisvaatimuksia. Laki velvoittaa kuntia laatimaan yleiskaavan. Yleiskaavassa on selvitettävä kattavasti, miten kunnan maa- ja vesialueita on käytettävä. Yleiskaava ohjaa myös sitä, miten kunta noudattaa valtakunnallisesti merkittäviä alueita koskevia määräyksiä ja ympäristölaatu normeja. Yleiskaavassa kunta kuvaa, miten maailmanperintökohteen etuja on varjeltava. Yleiskaava ei ole oikeudellisesti sitova. Kunta voi myös asemakaavoittaa tietyt alueet, usein suuret taajamat. Nämä asemakaavat ovat oikeudellisesti sitovia.

Kulttuuriympäristölaki

Kulttuuriympäristölaki (SFS 1988:950) sisältää säännöksiä, joilla suojellaan kulttuuriperintöä. Siinä säädetään muun muassa, miten muinaisjäännöksiä ja arvokkaita rakennuksia on suojeltava. Korkearannikolla on yli 850 rekisteröityä suojeltua muinaisjäännöstä. Monissa näissä jäännöksissä näkyy, miten ihminen on saanut sopeutua jatkuvaan maankohoamiseen, ja ne ovat siksi tärkeä osa maailmanperintötietouden lisäämistä. Korkearannikolla on kuusi kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusta, muun muassa Ulvön kappeli ja Barstan kappeli.

Ympäristöarviointiasetus

Ympäristöarviointiasetus (SFS 2017:966) on ainoa säädösteksti, jossa mainitaan Ruotsin maailmanperintökohteet. Siinä mainitaan muun muassa, että maailmanperintöalueeseen vaikuttavilla suunnitelmilla ja ohjelmilla on katsottava olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia, mikä vaikuttaa arviointimenettelyn laajuuteen.

Barsta kappelin interiööri on hyvin säilynyt. Kuva: Isabell Engelin

Meriympäristöasetus ja vesienhoitoasetus

Nämä kaksi asetusta säätelevät meriympäristön ja vesien hallinnointia EU:n meriympäristödirektiivin ja vesidirektiivin pohjalta. Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on merellinen maailmanperintökohde, joka pitää sisällään lukuisia suoraan mereen ja veteen liittyviä arvoja.

B.7.2 Asiaa koskevat lait Suomessa

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki (5.2.1999/132) (joka jakautuu 1.1.2025 alueidenkäyttölainsiksi ja rakennuslaiksi) on tärkein alueidenkäytön ohjauskeino ja siksi myös tärkein laki maailmanperintöalueen ja sen arvojen suojelun ja kehittämisen kannalta.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet linjaavat kaikkea alueidenkäytön suunnittelua. Tavoitteena on muun muassa luoda hyviä elinympäristöjä ja edistää kestävä kehitystä. Alueiden käytön suunnittelun yleisinä tavoitteina mainitaan luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyttäminen sekä kulttuuriarvojen vaaliminen. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet päivitettiin vuonna 2017.

Jotta valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voitaisiin ottaa huomioon suunnittelussa, valtioneuvosto vahvisti vuonna 2021 valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnin. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden luettelo sisältää kaksi maailmanperintöalueella sijaitsevaa maisemaa: Merenkurkun saaristomaiseman sekä Björköbyn saariston kulttuurimaiseman. Valtioneuvosto on vahvistanut vuonna 2010 valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (ns. RKY-alueet) inventoinnin, joka vastaa vaatimukseen alueidenkäyttölain valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämisestä. Merenkurkun saaristoon kuuluvat RKY-alueet ovat Merenkurkun saariston majakka- ja luotsisaaret, Björkön kylämaisema sekä Raippaluodon kylä ja kalasatama. Myös Bergön satamat ja saaristokylä heti maailmanperintöalueen rajan ulkopuolella muodostavat RKY-alueen.

Suomessa on kolme oikeudellisesti sitovaa alueiden käytön suunnittelun tasoa: maakuntaliittojen maakuntakaavoitus sekä kuntien yleis- ja asemakaavat. Maakuntakaava määrittelee alueidenkäytön periaatteet ja ohjaa maakunnan

kehittämistä. Pohjanmaan maakuntakaava 2040 sisältää Merenkurkun saariston rajat, ja maailmanperintökohdetta koskevan suunnittelumääräyksen mukaan maankohoaminen ja geologiset muodostumat on huomioitava alueidenkäytössä ja toimenpiteissä. Merenkurkun saaristo on maakuntakaavassa 2040 myös matkailun ja virkistyskäytön kehittämisen alue. Kaavaan sisältyy myös valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (maakuntatasolla arvokkaat kulttuuriympäristöt) ja valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Maakuntakaava ohjaa yleis- ja asemakaavoitusta. Koska maakuntakaavassa 2040 on yksi suunnittelumääräys maailmanperintöalueen kahdelle osa-alueelle, kuntien tehtävänä on huomioida maankohoaminen, geologiset muodostumat ja muut maakuntakaavan kohdemerkinnät tarkemmassa kaavoituksessa.

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain (5.1.2023/9) tavoitteena on muun muassa luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen ja luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen. Lain nojalla perustetaan sekä valtiolliset että yksityiset luonnonsuojelualueet. Valtion alueille luonnonsuojelualueita perustetaan pääosin asetuksilla ja yksityismailla Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) päätöksillä. Suuri osa Merenkurkun saaristosta kuuluu yksityisiin suojelualueisiin. Valtion alueiden osalta ympäristöministeriö valmistelee Metsähallituksen tuella luonnonsuojelualueen perustamista, johon kuuluu valtion luonnonsuojelutarkoituksiin hankkimia alueita sekä Natura 2000 -verkoston alueita, Mikkelinosaarten suojelua koskeva valtioneuvoston periaatepäätös, rantojensuojeluohjelma ja lintuvesien suojeluohjelma. Valtioneuvosto päättää tämän alueen perustamisasetuksesta. Valtion luonnonsuojelualue ja maailmanperintöalue ovat suurelta osin päällekkäisiä.

Luonnonsuojelulaissa listataan myös luontotyytit, jotka ovat suojeltuja niiden ollessa luonnontilaisia. Maailmanperintöalueella näistä esiintyy esimerkiksi tervaleppäkorpia, merenrantaniittyjä ja hiekkarantoja sekä näkinpartaisniittyjä, mutta ne sijaitsevat usein paikoissa, jotka kuuluvat luonnonsuojelualueisiin. Luonnonsuojelulaissa käsitellään myös lajien suojelun eri tyyppisiä.

Vesilaki

Vesilaki (27.5.2011/587) säätelee vesien käyttöä, joka tarkoittaa kaikkea vesialueisiin ja pohjavesiin kohdistuvaa toimintaa. Sillat, kulkuväylät ja yli 500 m³:n ruoppaukset vaativat aina vesilain mukaisen luvan, samoin kuin toimet, jotka

vaikuttavat jonkin verran luontoon tai ympäristöön. Lupaviranomaisena toimii Aluehallintovirasto ja valvontaviranomaisina toimivat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Vesilain 11 §:n mukaan luonnontilaisiin enintään 10 hehtaarin suuruisiin fladoijen ja kluuvijärvien luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Käytännössä fladan katsotaan olevan luonnontilainen, jos sen kynnys on koskematon. Ylempänä luonnontilaisen fladan tai kluuvijärven valuma-alueella voi tehdä ojituksia ja muita toimenpiteitä, vaikka ne saattaisivatkin vaikuttaa esimerkiksi veden laatuun.

Metsälaki

Metsälaki (12.12.1996/1093) koskee talousmetsiä, ja siinä listataan joitakin biotyyppejä, jotka ovat erityisen tärkeitä poiketessaan ympäröivästä metsäluonnosta ja ollessaan luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia. Koska suurin osa Merenkurkun saaristosta kuuluu luonnonsuojeluohjelmiin tai -alueisiin, joita metsälaki ei koske, kattaa metsälaki lähinnä talouskäytössä olevat alueet. Metsälaissa luetteluihin biotyyppeihin liittyviä maailmanperintöattributteja voivat olla flada-kluuviketjujen purot sekä kivikkoiset alueet kuten pirunpellot.

Maa-ainelaki

Maa-ainelaki (24.7.1981/555) säätelee maa-ainesten, kuten esimerkiksi kiven ja soran, ottamista siten, että luontoa, maisemaa ja muita ympäristöarvoja suojellaan. Maa-ainelain mukaisia lupia myöntävät kunnat ja ne toimivat lain valvontaviranomaisena yhdessä ELY-keskuksen kanssa. Laissa määrätään esimerkiksi, että maa-aineksia ei saa ottaa niin, että kauniit maisemakuvat, luonnon kauneusarvot tai erikoiset luonnonesiintymät tuhoutuvat. Tällaisia arvoja voivat olla De Geer -moreenit, pirunpellot ja muut maailmanperintöattribuutit. Maa-ainesten ottomahdollisuuksiin vaikuttavat usein myös muut lait ja lupamenettelyt.

Muinaismuistolaki

Muinaismuistolaki (17.6.1963/295) suojelee tärkeitä kulttuurimuistomerkkejä, ja muinaisjäännösten muuttaminen, vahingoittaminen ja poistaminen on kielletty. Maailmanperintöalueella muinaismuistot ovat tärkeitä myös maailmanperintöä koskevassa viestinnässä ja auttavat ymmärtämään alueen kulttuurihistoriaa. Muinaismuistojen suojelusta vastaa Museovirasto.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

Lakia (8.4.2005/200) ja asetusta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä sovelletaan hankkeisiin, joilla voi olla merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Tavoitteena on vähentää tai välttää haitallisia ympäristövaikutuksia, ja ympäristövaikutusten arviointi toimii suunnittelun välineenä. ELY-keskus valvoo ja ohjaa ympäristövaikutusten arviointeja.

Asetukset vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä

Asetukset vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) sekä merenhoidon järjestämisestä (980/2011) perustuvat lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja asettavat puitteet vesienhoitoalueita koskeville suunnitelmille Suomessa. Tavoitteena on edistää EU:n vesipuitedirektiivin noudattamista.

B.8 Muut asiaa koskevat strategiat ja suunnitelmat

Maailmanperinnön hallintasuunnitelman lisäksi olemassa on useita muita asiaa koskevia suunnitelmia ja strategia-asiakirjoja, jotka ohjaavat maailmanperinnön hallinnointia. Metsähallitus ja Västernorrlandin lääninhallitus laativat vuonna 2019 luontointerpretaatiosuunnitelman koko maailmanperintöalueelle. Luontointerpretaatiosuunnitelmassa kuvataan maailmanperintöä koskevan viestinnän pää- ja alateemat sekä kohderyhmät ja käyntikohteet.

Sekä Suomella että Ruotsilla on kansalliset maailmanperintöstrategiansa, jotka ohjaavat kokonaisvaltaisesti maiden maailmanperintötyötä (ks. B.6). Ruotsissa Region Västernorrland on laatinut alueellisen kehittämisstrategian ja Höga Kusten Destinationsutveckling ja -Turism "Korkearannikon matkailustrategia vuoteen 2030" -strategian. Vuonna 2022–2023 lääninhallitus yhteistyössä Korkearannikon matkailun kanssa laati toimintasuunnitelman kestävästä alueiden kehittämisestä Korkearannikolla. Monet toimenpiteet tästä suunnitelmasta sisällytetään tähän hallintasuunnitelmaan. Lääninhallituksen Värna Värda Visa -asiakirjaa, joka ohjaa läänin luonnonsuojelutyötä, päivitettiin 2023. Paikallistasolla tärkeitä ovat erityisesti kuntien yleiskaavat ja niihin liittyvät täydennykset ja lisäykset sekä asemakaavat, sillä ne ohjaavat maankäyttöä maailmanperintöalueella.

Suomessa Pohjanmaan maakuntastrategia käsittelee maakunnan strategisia linjauksia ja aluekehittämistä. Maakuntakaava 2040 ohjaa aluesuunnittelua aluetasolla. Paikallistasolla maailmanperintöalueen ja sen ympäristön alueidenkäyttöä säätelevät kuntien yleiskaavat, rantaosayleiskaavat ja asemakaavat. Maailmanperintöalueen kehittämiseen on myös laadittu kaksi strategiaa. Vuonna 2016 Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunta laati ”Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kehittämissstrategian 2016–2025”. Mustasaaren kunnalla on vuosia 2015–2020 koskeva maailmanperintöstrategia, joka aiotaan nyt päivittää.

Sekä Ruotsi että Suomi ovat laatineet merialuesuunnitelman. Korkearannikon edusta sisältyy Ruotsin Pohjanlahden merialuesuunnitelmaan. Suunnitelma käsittää talousvyöhykkeen ja alueet, jotka eivät sisälly Ruotsin aluevesillä peruslinjan ulkopuolella sijaitseviin kiinteistöihin, joten suunnitelma ei koske maailmanperintöaluetta. Suomen merialuesuunnitelma 2030 kattaa koko merialueen mannerrannikosta talousvyöhykkeen ulkorajaan. Sekä Ruotsin että Suomen merialuesuunnitelmat ovat strategisia asiakirjoja eivätkä sitovia suunnitelmia. Metsähallitus on valmistelemassa myös merialueen luonnonvarasuunnitelmaa. Merialueen luonnonvarasuunnitelma on strateginen dokumentti, jossa käsitellään valtion omistamien merialueiden kestävää käyttöä. Ensimmäinen merialueen luonnonvarasuunnitelma laaditaan vuosiksi 2024–2028.

Vesienhoidon osalta sekä Ruotsissa että Suomessa on laadittu hallintasuunnitelmia. Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen hallintasuunnitelma vuosille 2022–2027 kattaa myös Merenkurkun saariston. Korkearannikko sisältyy Selkämeren vesialueen vesienhoitosuunnitelmaan vuosille 2022–2027.

Skuleskogenin kansallispuisto, Korkearannikko. Kuva: Erik Engelo.

C. Maailman- perintökohteen arvojen kuvaus

C.1 Maailmanperintökohteen maantieteellinen kuvaus

Maailmanperintökohde Korkearannikko / Merenkurkun saaristo koostuu kolmesta osa-alueesta, joista yksi on Ruotsissa ja kaksi Suomessa. Kokonaispinta-ala on melkein 3500 km².

Maailmanperintöalueella asuu noin 7 200 henkeä, mutta määrä kasvaa kesäisin merkittävästi, sillä Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristossa on paljon kesämökkejä. Korkearannikolla vakituisten asukkaiden määrä on huomattavasti suurempi. Merenkurkun saaristossa vain Mustasaaren kunnassa on vakituista asutusta maailmanperintöalueella. Maailmanperintöalueen ulkopuolella on useita kyliä ja yhteisöjä, joiden asukkaat ja osakaskunnat omistavat maa- ja vesialueita maailmanperintöalueen rajojen sisäpuolella.

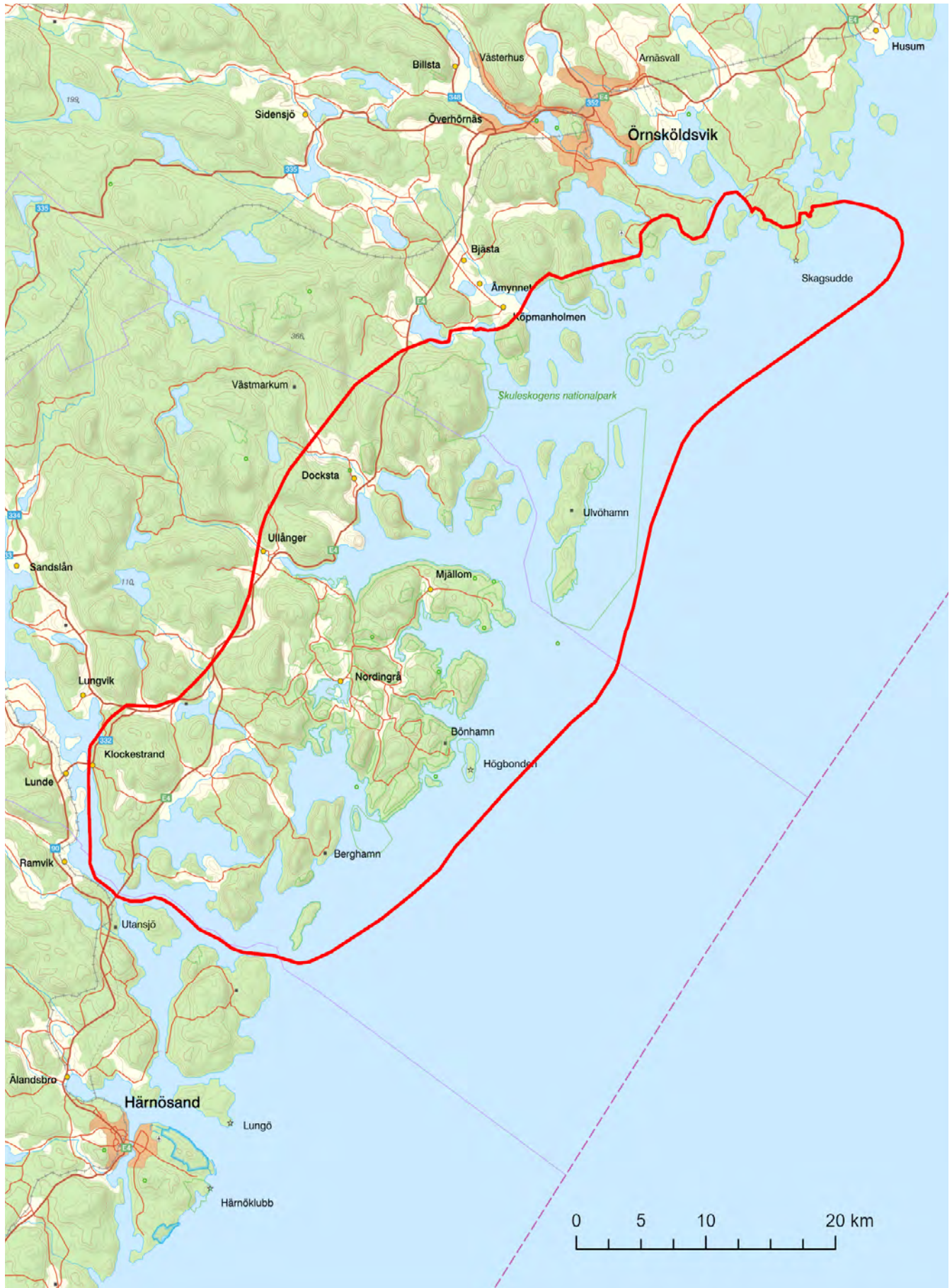
C.1.1 Omistus ja elinkeinoelämä

Suurin osa maailmanperintöalueesta on yksityisomistuksessa ja maa-alueista vain pieni osa on valtion omistuksessa niin Korkearannikolla kuin Merenkurkun saaristossakin. Korkearannikolla on paljon yksityisiä maanomistajia. Merenkurkun saaristossa suurimman osan yksityisomistuksessa olevista maa- ja vesialueista omistavat kylien osakaskunnat.

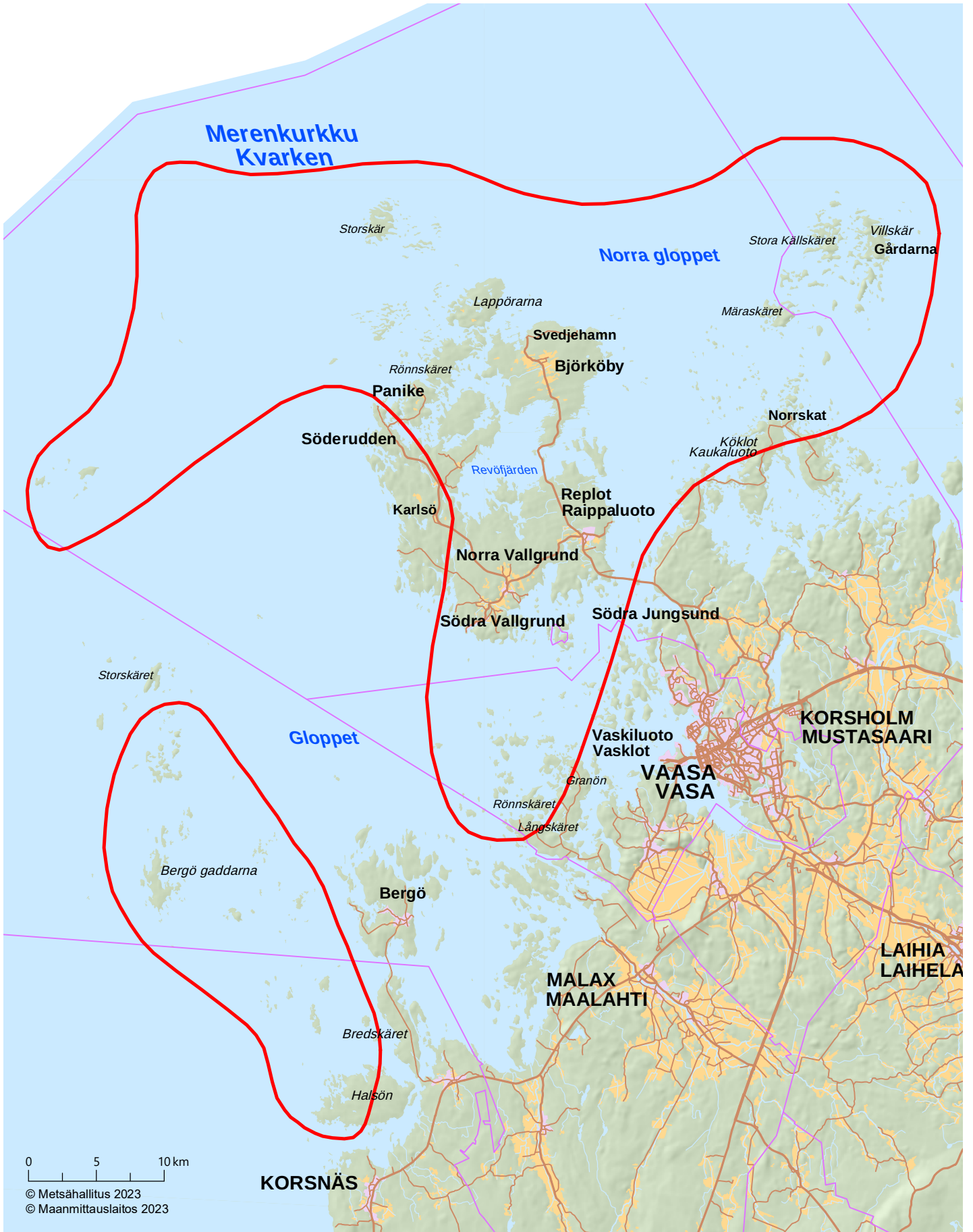

Saaristolaiskulttuuri on tärkeää Merenkurkun saaristossa. Kuva: Fabiola de Graaf.

MAAILMANPERINTÖKOHTEN ARVOJEN KUVAUS

Korkearannikon maailmanperintöalueen kartta.

Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen kartta.

Maatalousmaisema Häggvikissä, Korkearannikolla. Kuva: Fabiola de Graaf.

Maailmanperintöalueen elinkeinoelämä on elinvoimaista ja käsittää lukuisia erikokoisia yrityksiä, vajaan 100 työntekijän yrityksistä aina yhden hengen yrityksiin saakka. Muutoin maailmanperintöalueella on suhteellisen pienimuotoista maataloutta, metsätaloutta ja kalastusta. Infrastruktuurin ja mannermaan määrän vuoksi Korkearannikolla sekä asukkaita että työpaikkoja on enemmän. Matkailu on maailmanperintökohteeseen vahvimmin liittyvä elinkeino, ja sen merkitys on suuri sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa. Viime vuosina sen merkitys on lisääntynyt kävijämäärän kasvun myötä, millä on huomattavia vaikutuksia työllisyyteen. Matkailuelinkeinon kasvun vuoksi palvelu- ja tapahtumatarjonta on väestömäärään suhteutettuna laaja.

C.1.2 Henkilöresurssit hallinnossa

Västernorrlandin lääninhallituksessa maailmanperinnön hallinnon parissa työskentelee kokoaikaisesti yksi henkilö. Lisäksi Korkearannikon retkeilyrakenteita, kiinteistöjä ja luonnonsuojelua koskevaan työhön on varattu noin yhdeksän henkilötyövuotta. Lääninhallituksen ylläpitämässä Korkearannikon luontokeskuksessa on yksi ympärivuotinen työntekijä ja viisi kausityöntekijää. (Tilanne vuonna 2023 kun suunnitelma kirjoitetaan.)

Metsähallituksessa on yksi kokoaikainen maailmanperintökoordinaattori, joka työskentelee maailmanperinnön hallinnon parissa. Merenkurkun saariston muihin maailmanperintötehtäviin käytetään noin viisi henkilötyövuotta. Tehtävät jakautuvat virkistyskäytön, maa- ja merialueiden luonnonsuojelun sekä hankkeiden kesken. Henkilötyövuosien määrä vaihtelee vuosittain. Merenkurkun maailmanperintöyhdistyksessä on yksi ympärivuotinen työntekijä ja kausittain 0–3 projektityöntekijää. Lisäksi Maailmanperintöportin vierailukeskuksessa työskentelee kesäisin oppaina kolme kausityöntekijää (tilanne vuonna 2023 kun suunnitelma kirjoitetaan).

TIETOA MAAILMANPERINTÖKOHTTEESTA

Nimi	Korkearannikko/Merenkurkun saaristo
Liitetty maailmanperintölistalle	Korkearannikko 29 marraskuuta 2000, Merenkurkun saaristo 16 heinäkuuta 2006
Maailmanperintökriteeri	VIII. Kohteen tulee olla erinomainen esimerkki Maan historiasta, merkittävästä käynnissä olevasta geologisesta prosessista tai merkittävästä geomorfologiasta tai pinnanmuodosta.
Lääni ja maakunta	Ruotsi: Västernorrlandin lääni, Ångermanlandin maakunta. Suomi: Pohjanmaan maakunta
Kunnat	Ruotsi: Kramfors, Örnsköldsvik Suomi: Mustasaari, Korsnäs, Maalahti, Vaasa, Vöyri
Asukasluku	Korkearannikko: 5 500 Merenkurkun saaristo: 2 200
Maantieteellinen sijainti	Ruotsi: 62°45'N–63°13'N, 17°53'E–19°11'E Suomi: 62°49'N–63°30'N, 20°36'E–21°51'E
Hallinnoija	Ruotsi: Västernorrlandin läänihallitus Suomi: Metsähallituksen luontopalvelut
Pinta-ala	Korkearannikko: 152 032 ha, josta 69 562 ha on maata Merenkurkun saaristo: 194 400 ha, josta 29 300 ha on maata Yhteensä: 346 400 ha, josta 98 862 on maata (71 % merta)
Maanomistus	Ruotsi: 90 % yksityisomistuksessa, 10 % valtion omistuksessa Suomi: 50 % yksityisomistuksessa, 50 % valtion omistuksessa
Virallisesti suojeltu	Ruotsi: Noin 9,5 % pinta-alasta suojeltu kansallispuistona, luonnonsuojelualueena tai biotooppisuojelualueena. Noin 50 % kokonaispinta-alasta on osa Natura 2000 -verkostoa. Suomi: Noin 55 % kokonaispinta-alasta on osa Natura 2000 -verkostoa.

C.2 Maailmanperintökohteen erityinen yleismaailmallinen arvo

Korkearannikon ja Merenkurkun saariston erityistä yleismaailmallista arvoa koskevassa selostuksessa (SOUV) selitetään, miksi alue on valittu maailmanperintökohteeksi. Korkearannikon / Merenkurkun saariston SOUV löytyy liitteestä 1. Maailmanperintökohteen erityinen yleismaailmallinen arvo koostuu kolmesta osasta: kriteeri, eheys sekä suojelu ja hallinto (ks. B.2). Korkearannikon ja Merenkurkun saariston osalta nämä kolme osaa voidaan kuvata seuraavasti:

Korkearannikko / Merenkurkun saaristo täyttää geologiakriteerin (viii). Alue on geologisesti poikkeuksellisen arvokas. Tähän on kaksi pääasiallista syytä. Ensimmäinen syy on viimeisimmän jääkauden jälkeen alkanut merkittävä maankohoaminen sekä siitä jääneet jäljet. Jään sulettua 10 500 vuotta sitten maa on kohonnut 290 metriä. Maankohoaminen jatkuu edelleen noin 9 mm:n vuosivauhtia, minkä vuoksi uusia jälkiä syntyy koko ajan. Toinen syy on se, että Merenkurkun saaristossa on monenlaisia jääkauden synnyttämiä jälkiä, esimerkiksi uurteita ja erilaisia moreenimuodostumia, kuten De Geer -moreeneja. Maankohoaminen myös nostaa merestä jatkuvasti esiin lisää jääkauden jälkiä.

Eheys tarkoittaa Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristossa sitä, että maankohoamisen ja jääkauden erityyppiset jäljet on säilytettävä. Eheysvaatimuksen toteutumiseksi myös geologisten kokonaisuuksien säilyttäminen on tärkeää. Geologisella kokonaisuudella tarkoitetaan sitä, miten eri kohteet yhdessä antavat kuvan alueella tapahtuneista prosesseista ja kehityksestä. Jotta Korkearannikon ja Merenkurkun saariston geologiset kokonaisuudet ja siten eheys voidaan säilyttää, on jääkauden ja maankohoamisen jälkien sekä koko maiseman säilytettävä. Geologiset kokonaisuudet ovat erityisen selkeitä Sveriges Geologiska Undersökning:in (SGU) ja Geologian Tutkimuskeskuksen (GTK) määrittelemillä alueilla (ks. liitteet 5 ja 6).

Erytinen yleismaailmallinen arvo edellyttää myös alueen turvaamista suojelun ja hallinnon keinoin. Maailmanperinnön suojelu taataan kansallisella lainsäädännöllä (ks. B.7). Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintöalueesta 37 prosenttia on erilaisten luonnonsuojelumutojen piirissä. Ne kuvataan tarkemmin luvussa C.4. Hallintoa hoidetaan pääosin alueellisesti, ja siitä keskustellaan Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteisessä yhteistyöryhmässä (ks. D.1)

C.3 Korkearannikon / Merenkurkun saariston avainarvot

Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen osalta on määritetty seitsemän **avainarvoa**, jotka perustuvat sen SOUV-selostukseen. Luokittelu helpottaa maailmanperinnön hallinnoinnin painopisteiden asettamista. Tämä oli osa prosessia, jossa arvioitiin maailmanperinnön alttiutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Kaikki avainarvot eivät ole yhtä tärkeitä, mutta yhdessä ne kuvaavat hyvin maailmanperintöä.

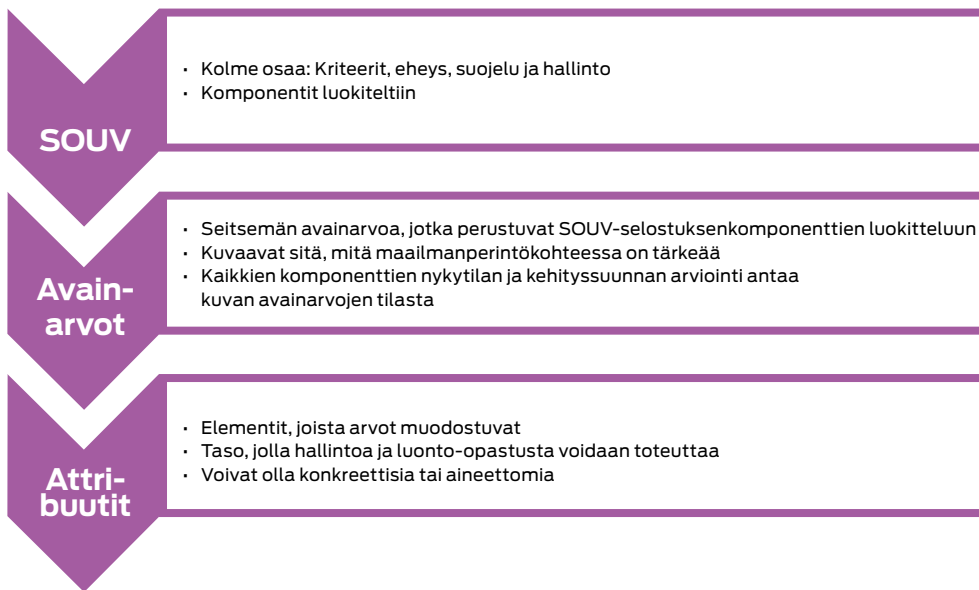
Avainarvot muodostettiin rajaamalla SOUV-tekstistä katkelmat, jotka kuvaavat maailmanperintöaseman perusteita. Nämä tekstikatkelmat, joita kutsutaan komponenteiksi, ovat sanatarkkoja lainauksia SOUV-tekstistä. Komponentit järjestettiin teemoittain, ja jaottelu johti seitsemään eri kategoriaan, jotka kuvaavat maailmanperinnön avainarvoja.

Seuraavaksi arvioitiin kunkin avainarvon komponenttien nykytilaa ja kehityssuuntaa verrattuna vuoteen 2006, jolloin Merenkurkun saaristo lisättiin maailmanperintökohteeseen. Nykytilanteen arviointi tehtiin työpajassa vuonna 2022, jossa oli paikallisia, alueellisia ja kansallisia osallistujia sekä Ruotsista että Suomesta. Työpaja oli osa Maailmanperintökohteen ilmastoalttiusindeksi (CVI) -hanketta. Tarkempi kuvaus avainarvojen määrittämisestä ja kuinka arviointi tehtiin, Heron ym. (2022, s. 13). Seitsemän avainarvon määrittämisen sekä arvioinnin todettiin olevan hyödyllinen työkalu hallinnossa, sillä ne kytkevät hallintasuunnitelman suoraan maailmanperintökohteen OUV:hen. Ne helpottavat työpanosten priorisointia ja maailmanperinnön tilan seuranta.

Avainarvot koostuvat attribuuteista, joita ovat esimerkiksi uurteet, pirunpellot ja kasvillisuuden sukkessio. **Attribuutit** ovat useimmiten tasolla, jolla maailmanperintökohteen hallintoa ja luonto-opastusta voidaan toteuttaa. Attribuutit voivat olla sekä aineellisia että aineettomia. Ne on jaettu kolmeen tasoon. Tasolla 1

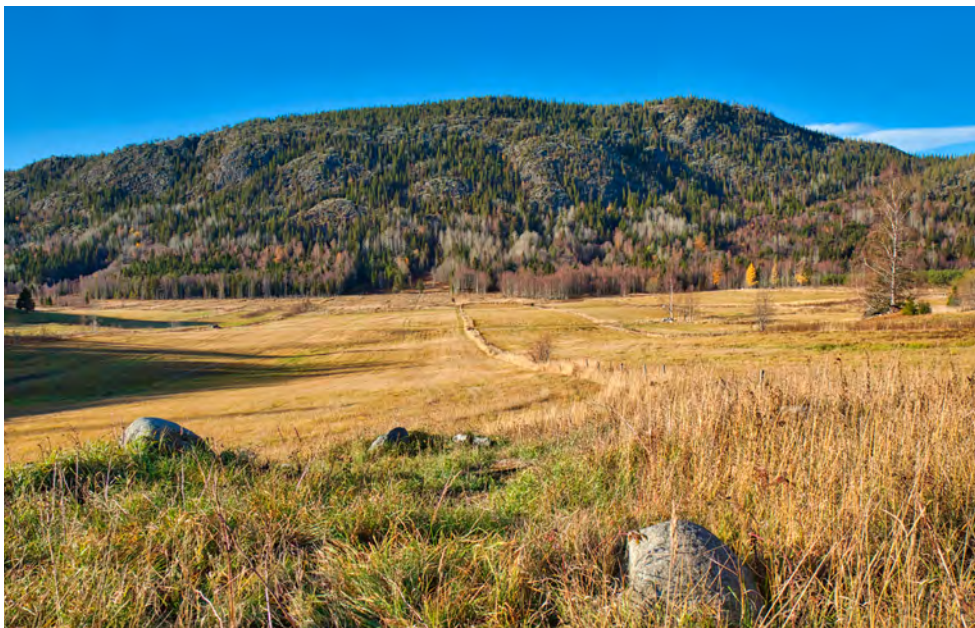
Avainarvot:

- Jääkauden jäljet
- Maankohoaminen ja meren vaikutus
- Vastaikkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan
- Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit
- Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin)
- Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus
- Suojelu ja hallinto

Yleiskatsaus SOUV:n, avainarvojen ja attribuuttien yhteydestä.

ovat tärkeimmiksi arvioidut attribuutit, jotka sisällytetään Unescolle säännöllisesti laadittavaan raporttiin. Tasolla 2 ovat tärkeät attribuutit, joita ei oteta mukaan säännöllisesti laadittavaan raporttiin. Tasolla 3 on joko maisematason attribuutteja, joita ei voida hallinnoida, tai sellaisia attribuutteja, jotka ovat tärkeitä lähinnä luonto-opastuksen näkökulmasta maailmanperinnön selittämiseksi. Attribuuttien luokittelua tarkastellaan yksityiskohtaisemmin liitteessä 7.

Kalottivuori on yksi Korkearannikolta löytyvistä maailmanperintöattribuuteista. Kuvassa on Dalsberget. Kuva: Fabiola de Graaf.

Alla käydään läpi maailmanperintökohteen seitsemän avainarvoa. Jokaisen avainarvon kohdalta löytyy lyhyt kuvaus arvosta, taulukko maailmanperintökohteen SOUV:n mukaisista komponenteista ja niihin liittyvät arviot sekä luettelo attribuuteista. Arviot koskevat kunkin komponentin nykytilaa ja kehityssuuntaa verrattuna vuoteen 2006. Taulukoissa komponentit on järjestetty arvioiden mukaisesti.

Nykytila:			
<p>Hyvä</p> <p>Paikan arvojen kunto on hyvä nyt ja lähitulevaisuudessa, kunhan nykyinen suojelutaso säilytetään.</p>	<p>Hyvä mutta joitakin ongelmia</p> <p>Joitakin ongelmia on, mutta paikan arvot voidaan pääosin säilyttää pitkällä aikavälillä lisäämällä pienimuotoisia suojelutoimenpiteitä.</p>	<p>Merkittäviä ongelmia</p> <p>Paikan arvot ovat uhattuina, ja/tai niissä näkyy merkkejä heikentymisestä. Arvojen ylläpitämiseksi ja/tai palauttamiseksi keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä tarvitaan lisää merkittäviä suojelutoimenpiteitä.</p>	<p>Kriittinen</p> <p>Paikan arvot ovat vakavasti uhattuina ja/tai heikentyvät vaarallisesti. Paikan arvojen ylläpitämiseksi ja/tai palauttamiseksi lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä tarvitaan lisää välittömiä laajamittaisia suojelutoimenpiteitä, muuten arvot voivat hävitä.</p>
Kehityssuunta:			
<p>Vakaa</p> <p>→</p>	<p>Parantunut</p> <p>↗</p>	<p>Huonontunut</p> <p>↘</p>	<p>Epäselvä</p> <p>?</p>

Komponenttien arvioinnissa käytettyjen nykytilanne- ja trendisymbolien selitteet.

C.3.1 Jääkauden jäljet

Jääkauden jäljet -arvo käsittää jääkausien jäljet. Jääkausien vuoksi maailmanperintöalue on ollut mannerjään peitossa useaan otteeseen viimeisten 2–3 miljoonan vuoden aikana. Etenkin viimeisin jääkausi on jättänyt jälkeensä monia erilaisia geologisia maanmuodostumia ja muita geologisia jälkiä maailmanperintöalueelle. Näitä ovat esimerkiksi De Geer moreenit ja silokalliot.

Jääkauden jäljet -avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Tämä osa maailmaa on kokenut useita jääkausia viimeisten 2–3 miljoonan vuoden aikana ja ollut mannerjäätikön alla useita kertoja.	→	Nämä komponentit kuvaavat historiallisia tosiasioita, jotka eivät muutu.
2. Nykyinen maankohoaminen käynnistyi, kun mannerjää alkoi sulaa noin 18 000 vuotta sitten ja painavan jään maankuoreen kohdistama paine vähitellen hellitti.		
3. Korkeanrannikon / Merenkurkun saariston nykyiset maisemat ovat muotoutuneet pääosin viimeisimmän jääkauden tuloksena sekä meren vaikutuksesta ja kasvillisuuden sukkessiosta.		
4. Merenkurkku luonnehtivat jääkaustisten kerrostumien muodostamat erilaiset maanmuodot, kuten De Geer -moreenit, jotka tekevät mannerjään muovaamasta maisemasta sekä maalla että merellä alueellisesti entistä vaihtelevamman.	↘	Nämä kuvaavat maisemaa. Jääkauden jäljet ovat edelleen selkeitä. Vuoden 2006 jälkeen maankäytön, infrastruktuurin ja ruoppausten aiheuttama paine on kasvanut, minkä vuoksi kehityssuunta on laskeva.
5. Vaihtelu mannerjäätikön muovaamassa maisemassa maalla ja merellä.		
6. Merenkurkku: ainutlaatuisimmat maanpäälliset geologiset muodostumat, matalan veden peittämät muodostumat meressä sekä enemmistö moreenimuodostumista.		

Jääkauden jäljet avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 1

- De Geer -moreenien esiintyminen maalla ja veden alla
- Ribbed-moreenien esiintyminen maalla ja veden alla
- Lohkaremaasto
- Silokallioiden ja uurteiden esiintyminen
- Eri sulamiskausina syntyneiden jääkautisten kerrostumien ja muodostumien geologinen kokonaisuus

Taso 2

- Muiden moreenimuodostumien esiintyminen maalla ja veden alla
- Siirtolohkareet

Taso 3

- Maalaji moreeni
- Kulunut, hioutunut maisema

Syvällä jääpeitteen alla muodostuneet ribbed-moreenit ovat yksi Jääkauden jäljet avainarvoa kuvaavista attribuuteista. Kuva on Merenkurkun saariston Valassaarilta
 Kuva: Christoffer Björklund.

C.3.2 Maankohoaminen ja meren vaikutus

Maankohoaminen ja meren vaikutus arvo käsittää jäljet, jotka johtuvat siitä, että maailmanperintöalue on ollut jään painon vuoksi 800 metriä alempana nykyiseen verrattuna. Maan alettua sitten kohota lähes koko maailmanperintöalue on muuttunut meren vaikutuksesta. On esimerkiksi syntynyt pirunpeltoja, ja merestä nousee jatkuvasti uusia saaria.

Jääkauden jäljet -avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Korkeanrannikon / Merenkurkun saariston nykyiset maisemat ovat muotoutuneet pääosin viimeisimmän jääkauden tuloksena sekä meren vaikutuksesta ja kasvillisuuden sukkessiosta.	→	Neljä ensimmäistä komponenttia kuvaavat tosiasioita, jotka eivät muutu. Viidennessä komponentissa mainittua valtakunnallisesti merkittävää aluetta ja maailmanperintöalueen rajaa ei ole myöskään syytä muuttaa lähitulevaisuudessa.
2. Viimeisimmän jäätiköitymisen jälkeen maa on kohonnut alueella yhteensä 800 metriä, mikä mittausten mukaan tarkoittaa, että maa on kohonnut alueella enemmän kuin missään muualla maailmassa viimeisimmän jääkauden jälkeen.		
3. Ensiksi molemmilla alueilla isostaattinen maankohoaminen on lähes nopeinta maailmassa. Tämä tarkoittaa, että maankuori jatkaa edelleen nousuaan vapauduttuaan viimeisimmän mannerjään painosta. Viimeisen 10 500 vuoden aikana maa on kohonnut alueella noin 290 metriä.		
4. Edelleen jatkuvaan maankohoamiseen liittyy huomattavia muutoksia alueen vesistöissä jääkauden jälkeen.		
5. Ruotsissa Korkeanrannikon maailmanperintöalue käsittää suurimman osan aluetta, joka on määritelty luonnonsuojelun kannalta valtakunnallisesti merkitykselliseksi alueeksi. Maailmanperintöalue ulottuu sisämaahan, ja siihen kuuluvat maankohoamisvyöhykkeet kokonaisuudessaan sekä osa ylimmästä rannasta.		
6. Viimeisen 10 500 vuoden aikana maa on kohonnut noin 0,9 metriä vuosisadassa*. Ilmiö on havaittavissa yhden ihmisen elinaikana, ja sen odotetaan jatkuvan.	↓	Nämä kuvaavat maankohoamisnopeutta. Yhdeksän millimetrin vuosinopeus tulee pysymään samana pitkään, mutta koska merenpinnan nousu kiihtyy ja vaikuttaa maankohoamisen näkyviin vaikutuksiin, kehityssuunta on laskeva.
7. Merenpinnan nousu vaikuttaa kuitenkin maankohoamisen näkyviin vaikutuksiin rannikkomaisemassa pienentäen merestä vuosittain nousevaa maa-aluetta.		

Jääkauden jäljet -avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
8. Erinomainen esimerkki jatkuvista geologisista prosesseista, jotka muovaavat maisemia edelleen sekä maalla että merellä. Myös biologiset prosessit ja ekosysteemit muuttuvat vuorovaikutuksessa maankohoamisen kanssa.	→	Sekä jatkuvuuteen että vuorovaikutukseen vaikuttavat kielteisesti erilaiset ihmisen toimet. Merenpinnan nousu häiritsee geologisten prosessien jatkuvuutta ja ekosysteemien kehitystä. Biologisiin prosesseihin ja ekosysteemien kehitykseen vaikuttavat myös ravinteiden lisääntyminen ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat tekijät.
9. Eroosio, kasvien leviäminen tai ihmisen toiminta eivät ole vaikuttaneet merkittävästi vedenalaisiin geologisiin muodostumiin.		Vedenalaisiin geologisiin muodostumiin vaikuttavat lähinnä ruoppaukset.
10. Jatkuvan maankohoamisen tuloksena syntyy uusia saaria ja ilmestyy tyypillisiä jääkautisia maanmuodostumia samalla, kun merenlahtia erkanevat jatkuvasti merestä sulkeutuen vähitellen ja muuttuen lopulta järviksi.	↘	Vaikka maankohoamisnopeus on sama kuin ennenkin, merenpinnan nousu tarkoittaa, että maankohoaminen ei ole yhtä havaittavissa kuin ennen. Geologiset prosessit, kuten uusien saarten muodostuminen ja lahtien sulkeutuminen, hidastuvat.

* Kuudennen komponentin tietovirhe on peräisin SOUV:stä. Tällä hetkellä maa kohoaa noin 0,9 metriä vuosisadassa, mutta aiemmin vauhti oli huomattavasti nopeampaa.

Maankohoaminen ja meren vaikutus avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 1

- Ylimmän rannan ja kalottivuorten esiintyminen
- Tunneliluolien muodostuminen ja esiintyminen
- Pirunpeltojen muodostuminen ja esiintyminen
- Sulkeutuneiden merenlahtien, fladojen ja kluuvien muodostuminen ja esiintyminen
- Huhkautuneiden sorakerrostumien muodostuminen ja esiintyminen
- Rantavallien muodostuminen ja esiintyminen
- Maankohoamisjälkien geologinen kokonaisuus ylimmästä rannasta nykypäivän käynnissä oleviin geologisiin prosesseihin

Taso 2

- Raviinien muodostuminen ja esiintyminen sedimentissä
- Paljaksi huuhtoutuneiden kallioiden muodostuminen ja esiintyminen

Taso 3

- Maiseman maankohoamisesta johtuva jatkuva muutos
- Käynnissä oleva maankohoaminen synnyttää dynaamisia geologisia prosesseja
- Uusien saarien muodostuminen
- Alueen maankohoamisvauhti on maailman nopeimpia, 9 mm/vuosi
- Maankohoamisennätys 290 m siitä lähtien, kun mannerjää sulii 10 500 vuotta sitten

Tunneliluolat voivat muodostua jyrkille kalliorannoille maankohoamisen myötä. Suurin osa maailman tunneliluoloista sijaitsee Korkearannikolla. Kuva: Erik Engelro.

C.3.3 Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan

Tällä avainarvolla tarkoitetaan Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maisemien vastakkaisuutta. Korkearannikon kumpuilevat ja sileät maisemat täydentävät Merenkurkun saariston alavia ja kivikkoisia maisemia. Merenkurkun saaristossa on flada-kluuvi-sarjoja, Korkearannikolla sen sijaan sulkeutuneita merenlahtia.

Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Tämä laaja alue on kooltaan 346 434 hehtaaria (josta on maata noin 100 700 hehtaaria), ja siellä korkea kohtaa matalan: Korkearannikon kumpuileva maisema, korkeat saaret, jyrkät rannat, sileät kalliot ja syvät lahdet ovat täydellinen vastakohta Merenkurkun saaristolle, jolle ovat tunnusomaisia tuhannet alavat saaret, matalat lahdet, moreeniselänteet ja suuret lohkaemaastoalueet.	→	Kaikki SOUV:n mukaiset tätä avainarvoa kuvaavat komponentit ovat kuvauksia siitä, miten Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo eroavat toisistaan ja täydentävät toisiaan, eivätkä ne muutu lähitulevaisuudessa mihinkään.
2. Merenkurkun saariston 5 600:ta saarta ja niitä ympäröiviä merialueita luonnehtivat jääkautisten kerrostumien muodostamat erilaiset maanmuodot.		
3. Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo ovat esimerkkejä jääkauden jälkeisen maakohoamisen muovaamista maisemista, jotka täydentävät toisiaan.		
4. Ruotsissa Korkearannikon maailmanperintöalue käsittää suurimman osan aluetta, joka on määritelty luonnonsuojelun kannalta valtakunnallisesti merkitykselliseksi alueeksi. Maailmanperintöalue ulottuu sisämaahan, ja siihen kuuluvat maankohoamisvyöhykkeet kokonaisuudessaan sekä osa ylimmästä rannasta. Se ei käsitä alueita, joilla harjoitetaan laajamittaista metsätaloutta.		
5. Merellä alue sisältää tärkeitä saaria ja merialueita, jotka ovat looginen jatke maankohoamisen synnyttämälle topografisesti yhteenkuuluvalla kokonaisuudelle. Näin huomioidaan myös meneillään olevat geologiset prosessit.		
6. Noin 71 prosenttia maailmanperintökohteesta on merta.		
7. Korkearannikolla meri on suhteellisen syvä (jopa 293 metriä), Merenkurkun saaristossa sen sijaan hyvin matala (keskimääräinen syvyys alle 10 metriä).		

Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 3

- Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maisemien väliset erot, jotka johtuvat satoja miljoonia vuosia sitten tapahtuneesta maankuoren geologisesta kehittämisestä
- Korkearannikon maisemalle ominaista: korkeat saaret, jyrkät rannat, sileät kalliot, syvät lahdet ja sulkeutuneet merenlahdet, syvä meri
- Merenkurkun saariston maisemalle ominaista: alavat saaret, matalat lahdet, moreeniselänteet, lohkaremaasto, fladat ja kluuvit, matala meri
- Toisiaan täydentävät maankohoamisattribuutit, osa sijaitsee sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa, osa vain yhdellä osa-alueella.

Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maisemien erot tuovat jääkauden ja maankohoamisen jäljet esiin eri tavoin. Kuva: Fabiola de Graaf (ylhäällä) ja Malin Henriksson (alhaalla).

C.3.4 Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit

Maankohoamiseen liittyviä ekologisia prosesseja ovat esimerkiksi rannan sukkessio ja biologiset muutokset, jotka tapahtuvat murtovesiympäristöjen muuttuessa makean veden ympäristöiksi. Maankohoamisen vuoksi maailmanperintöalueen maisema on jatkuvassa muutoksessa, johon alueella elävät eliöt sopeutuvat jatkuvasti.

Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Itämeri on muuttunut perin pohjin viimeisimmän jääkauden jälkeen: se on kehittynyt vaihteittain merellisestä makeavetiseksi ympäristöksi ja edelleen murtovesialueeksi, mikä on myös muuttanut alueen kasvillisuutta ja eläimistöä.	→	Historiallinen kuvaus Itämeren kehityksestä, jossa keskitytään vesiympäristöön. Itämeren tilan vuoksi komponentin arvio on ”Hyvä mutta joitakin ongelmia”.
2. Tämä rajat ylittävä, useasta osa-alueesta koostuva maailmanperintökohde (englanniksi: serial transboundary site) on erinomainen esimerkki jatkuvista geologisista prosesseista, jotka muovaavat maisemia edelleen sekä maalla että merellä. Myös biologiset prosessit ja ekosysteemit muuttuvat vuorovaikutuksessa maankohoamisen kanssa.	↘	Ihmisellä ja ilmastonmuutoksella on yhä laajempi vaikutus ekologisiin prosesseihin, sekä maa- että meriekosysteemeissä.

Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 1

- Ekologiset prosessit, jotka johtuvat merenlahden kuroutumisesta järveksi
- Rannan sukkessio ja maankohoamismetsät

Taso 2

- Geologisten prosessien luoma elinympäristöjen moninaisuus
- Jääkauden reliktit
- Kasvistoon vaikuttavia kuorisedimenttejä sisältävät huuhtoutuneen soran kerrostumat

Taso 3

- Kasvisto ja eläimistö sopeutuneet maiseman jatkuviin muutoksiin

C.3.5 Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin)

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin) kuvaa sitä osaa ihmisen alueella harjoittamasta toiminnasta, johon maankohoaminen ja luonnonympäristö selvästi vaikuttavat. Paikan olosuhteita ohjaavat suuressa määrin geologiaan ja maankohoamiseen sekä biologiseen luontoon liittyvät tekijät. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten asutus on sijoittunut maisemaan ja missä viljelymaat ja tärkeät kalavedet sijaitsevat. Myös kulttuurihistoriassa maankohoamisen vaikutus on selkeä.

Komponentti, joka liittyy tähän avainarvoon, on melko löyhästi yhteydessä alla listattuihin attribuutteihin. Attribuutit kuvaavat paremmin tärkeitä kulttuuriarvoja, jotka liittyvät maankohoamiseen. Komponentissa mainittu väestömäärä heijastaa tilannetta vuodelta 2013, jolloin SOUV laadittiin.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin) avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Alueen vakituinen asukasluku on pieni (Korkearannikon alueella noin 4 500 ja Merenkurkun saaristossa noin 2 500). Asukkaat harjoittavat pienimuotoisesti perinteistä maataloutta, metsätaloutta ja kalastusta. Niillä ei ole juurikaan vaikutusta alueen geologisiin arvoihin.		Perinteiset elinkeinot vähenevät suhteessa niitä harjoittavien ihmisten määrään ja alueisiin.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin) avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 2

- Kulttuurihistoria ja esimerkit siitä, miten ihminen on sopeutunut maankohoamiseen kivikaudella ja myöhemmin

Taso 3

- Maankohoamisen luomien olosuhteiden perusteella sijoitetut vanhat rakennukset
- Maatalousmaa jääkauden ja maankohoamisen seurauksena syntyneillä hedelmällisillä alueilla
- Geologisista muodostumista johtuvien hyvien kalavesien esiintyminen
- Paikallisilla asukkailla ja kesäasukkailla vahva yhteys paikkaan

C.3.6 Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus

Tämä avainarvo käsittää sekä tieteenhistorian että nykytutkimuksen. Juuri maailmanperintöalueella lopulta todettiin, että Pohjois-Euroopassa tapahtuu maankohoamista, joka johtuu siitä, että maankuori on painunut alaspäin mannerjään alla ja sen sulettua alkanut nousta takaisin ylöspäin. Nykytutkimus lisää ymmärrystä maankohoamisesta ja viimeisimmästä jäätiköitymisestä.

Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
1. Alue on geologisesti poikkeuksellisen arvokas.	→	Ensimmäinen ja kolmas komponentti ovat erittäin vankkoja, kokonaisvaltaisia aluekuvauksia. Toinen komponentti kuvaa historiallisia tosiasioita, jotka eivät muutu. Siksi kaikkien kolmen komponentin nykytila on hyvä ja kehityssuunta vakaa.
2. Ilmiö todettiin ja sitä tutkittiin ensi kerran juuri tällä alueella. Siksi tämä maailmanperintökohde on avainasemassa, kun pyritään ymmärtämään prosesseja, jotka liittyvät siihen, että maankuori reagoi mannerjäätikön sulamiseen.		
3. Alue on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen ja tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet tutkia moreenisaaristoja.		

Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus avainarvoa kuvaavat attribuutit

Taso 2

- Keskeinen alue maankohoamisprosessien ja mannerjäätiköiden sulamisen ymmärtämisessä

Taso 3

- Keskeinen alue moreenimuodostumien tutkimiseen
- Tärkeä alue tieteenhistoriassa, sillä maankohoaminen oivallettiin täällä 1800-luvulla

C.3.7 Suojelu ja hallinto

Suojelu ja hallinto eroaa muista avainarvoista siten, että se ei kuvaa aluetta. Tähän avainarvoon sisältyy kuitenkin maailmanperinnön OUV:n tärkeitä komponentteja, joita tarvitaan maailmanperintöarvojen tilan seurantaan ja asianmukaiseen hallintoon.

Suojelu ja hallinto avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
<p>1. Ruotsin ja Suomen asianomaiset alueviranomaiset ja kunnat ovat perustaneet rajat ylittävän neuvoo-antavan elimen, jonka pääasiallisena tarkoituksena on varmistaa, että tämän rajat ylittävän useista osa-alueista koostuvan maailmanperintökohteen kaikilla kolmella ydinalueella on yhteinen strategia kohteen hallinnoimiseksi kokonaisuutena.</p>	↗	<p>Rajat ylittävä yhteistyö on parantunut ja kehittynyt vuodesta 2006 lähtien. Tietoisuus ja tietämys maailmanperinnöstä on lisääntynyt, ja maailmanperintöön liittyvät kysymykset on nyt paremmin integroitu paikalliseen ja alueelliseen hallintoon verrattuna vuoteen 2006.</p>
<p>2. Kaikkia uhkia hallitaan toimeenpanemalla kansallista lainsäädäntöä, strategisia suunnitelmia ja toimenpiteitä, joiden tavoitteena on parantaa viranomaisten, sidosryhmien ja paikallisen väestön tietämystä ja tietoisuutta kohteen arvoista.</p>		
<p>3. Maailmanperintökohteen osa-alueet käsittävät alueet, joista löytyvät ainutlaatuisimmat geologiset ja geomorfologiset attribuutit.</p>	→	<p>Maailmanperintökohteen rajaaminen on edelleen riittävä eikä muutoksia tarvita. Korkearannikon valtakunnallisesti merkittävät alueet tarjoavat välillistä suojaa, joka on tähän asti ollut riittävä Ruotsin osalle maailmanperintöä. Suomessa Merenkurkun saaristo sisältyy Pohjanmaan maakuntakaavaan, joten maailmanperintö on otettava huomioon kaikilla kaavoitustasoilla, mutta ei ole enää jäljellä suunnittelumerkintää ydinalueiden väliselle vyöhykkeelle. Rajaaminen, valtakunnallisesti merkittävät alueet ja maakuntakaava arvioitiin riittäviksi ylläpitämään maailmanperintö-arvoja, kun maailmanperintö-hakemus tehtiin, ja ne ovat edelleen riittäviä.</p>
<p>4. Ruotsissa Korkearannikon maailmanperintöalue käsittää suurimman osan aluetta, joka on määritelty luonnonsuojelun kannalta valtakunnallisesti merkitykselliseksi alueeksi. Maailmanperintöalue ulottuu sisämaahan, ja siihen kuuluvat maankohoamisvyöhykkeet kokonaisuudessaan sekä osa ylimmästä rannasta. Se ei käsitä alueita, joilla harjoitetaan laajamittaista metsätaloutta.</p>		
<p>5. Korkearannikko on myös tunnustettu valtakunnallisesti merkittäväksi maisemaksi, jonka nojalla sen virkistys- ja suojeluarvot nauttivat erityistä lain suojaa sekä ohjaavat alueen yhteiskunnallista kehittämistä.</p>		
<p>6. Merenkurkun saaristossa maakuntakaava suojelee alueen ainutlaatuista yleismaailmallista arvoa, ja siinä myös tunnustetaan kahden Suomenpuoleisen ydinalueen välisen vyöhykkeen geologiset arvot.</p>		

Suojelu ja hallinto avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
7. Maailmanperintökohteesta noin 37 prosenttia koostuu luonnonsuojelualueista tai kansallispuistoista, ja alue on myös osa EU:n Natura 2000 suojelualueiden verkostoa.	↗	Suojeltujen alueiden määrä on lisääntynyt vuodesta 2006 lähtien, mutta virallisesti suojellun luonnon osuus on edelleen alhainen Korkearannikon alueella. Yhteistyö maailmanperintöhallinnon ja muiden tärkeiden toimijoiden välillä kehittyy jatkuvasti, ja erityisesti matkailussa on edistytty enemmän kuin muilla aloilla.
8. Kohteen tehokkaaksi hallinnoimiseksi tarvitaan ekosysteemiajattelua, jossa yhdistyvät suojelualueiden hallinto sekä kohteen muut tärkeät toiminnot, kuten yhteisöjen infrastruktuurin kehittäminen, teollisuus, matkailu, kalastus sekä merenkulku.		→
9. Kaikilla suojelualueilla on voimassa maankäyttöä rajoittavia säädöksiä, jotka suojelevat kattavasti geologisia muodostumia sekä eläimistöä ja kasvillisuutta.	?	
10. Loput maailmanperintökohteesta (noin 63 prosenttia) ei ole yhtä tiukan suojelun piirissä, mutta muu kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa kohteen eheyden turvaamisen.	↘	Arvio perustuu siihen, että välittömiä uhkia ei ole, mutta negatiivista vaikutusta aiheuttavia kehityshankkeita on suunnitteluvaiheessa, kuten Merenkurkun ylittävä kiinteä yhteys sekä merituulivoimaprojekti. Suunnitelmaa kirjoitettaessa käynnissä on kaksi tapausta, jotka voivat vaikuttaa haitallisesti maailmanperintöarvoihin. Nämä ovat Vistanvägen Korsholmassa ja Korsnäsin merituulivoimapuisto.
11. Maa-alueilla on kuitenkin huomioitu useiden suurimittaisten kehityshankkeiden mahdolliset vaikutukset kohteen eheyteen.		

Suojelu ja hallinto avainarvoon liittyvät SOUV-komponentit	Tilat ja kehityssuunnat	Perustelut tilan ja kehityssuunnan arviolle
<p>13. Kasvanut kävijäpaine sekä öljy- tai kemikaalivuodot merellä voivat uhata kohteen biologisia tai kulttuuriin liittyviä arvoja.</p>	<p style="text-align: center;">↓</p>	<p>Työpajassa, jossa arvioinnit tehtiin, korostui erityisesti kasvava kävijäpaine joka aiheuttaa lisääntyviä ongelmia. Paikallisella tasolla se vaikuttaa jo maailmanperintökohteen OUV:hen sekä paikallisiin asukkaisiin, jotka asuvat lähellä suosittuja vierailukohteita tai niihin johtavien teiden varrella. Vaikutukset näkyvät sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa, mutta kävijämäärät ovat suurempia Korkearannikolla. Tarvitaan lisää rakentavaa yhteistyötä ja toimenpiteitä näiden ongelmien proaktiiviseen hallintaan.</p>

Suojelu ja hallinto avainarvoa kuvaavat attribuutit

Näitä attribuutteja ei ole luokiteltu tasoihin.

- Rajat ylittävistä aiheista keskusteleva yhteistyöryhmä
- Maailmanperintökohteen yhteinen hallintastrategia
- Hallinto yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa
- Alueeseen kuuluu suojelualueita, jotka auttavat säilyttämään maailmanperinnön OUV:n.
- Kansallisen lainsäädännön ja aluesuunnittelun tulee taata maailmanperinnön OUV:n säilyminen

Skuleskogenin kansallispuistossa polut ovat kuluneita alttiilla paikoilla.
Kuva: Fabiola de Graaf.

C.4 Maailmanperinnön arvojen suojeleminen

Sekä Ruotsissa että Suomessa katsotaan, että aluesuojelu ja muu lainsäädäntö yhdessä suojelevat maailmanperintöarvoja ja attribuutteja riittävästi myös alueilla, jotka eivät ole virallisia suojelualueita. Tärkeimpänä on lainsäädäntö, joka koskee luontoarvoja ja aluesuunnittelua, yhdistettynä eräisiin muihin lakeihin (ks. B.7). Jotta maailmanperinnön arvot ja attribuutit säilyisivät, on tärkeää, että kunnat ja muut päätöksentekoviranomaiset tietävät niistä riittävästi.

Monet niistä attribuuteista, joista maailmanperinnön avainarvot koostuvat, on suojeltu eri aluesuojelumodoilla. SGU on kehittänyt GIS-kerroksia, joissa jotkin tärkeimmistä attribuuteista on jaettu Korkearannikon geologisiin arvoluokkiin. Tunnistetuista maailmanperintöattribuuteista noin 20 prosenttia on aluesuojelun piirissä (Schoning & Lundqvist, 2020).

Merenkurkun saariston osalta GTK on tunnistanut geologisia avainalueita. Avainalueet perustuvat eri attribuuttien esiintyvyyteen, mutta attribuutteja ei ole arvoluokiteltu. Aluesuojelun piiriin kuuluvien avainalueiden osuutta ei ole vielä laskettu, mutta se on suunnitteilla Metsähallituksessa.

Attribuuttien levinneisyys sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa on nähtävissä kartalla osoitteessa <http://map.highcoastkvarnen.org>. Luettelo suojelluista alueista löytyy liitteestä 8.

Koko maailmanperintöalueen pinta-alasta noin 37 prosenttia kuuluu jonkinlaisen aluesuojelun piiriin, mutta ero Korkearannikon ja Merenkurkun saariston välillä on merkittävä. Korkearannikosta noin 9,5 prosenttia on suojelualueita, kun taas Merenkurkun saaristossa osuus on 55 prosenttia. Suurin osa suojelualueista on perustettu biologisten arvojen vuoksi. Suojelualueiden suurempi osuus Merenkurkun saaristossa johtuu ennen kaikkea saariston laajuudesta, lukuisista saarista sekä matalasta vesistöstä, jotka yhdessä luovat moninaisia elinympäristöjä sekä vakituisille että muuttaville lajeille ja siten lisäävät alueen luontoarvoa merkittävästi.

C.4.1 Aluesuojelu Korkearannikolla

Korkearannikon maailmanperintöalueella on yksi kansallispuisto ja 24 luonnonsuojelualueita. Lisäksi Natura 2000 alueita on 13. Nämä ovat suurelta osin päällekkäisiä luonnonsuojelualueen ja kansallispuiston kanssa.

Skuleskogenin kansallispuisto on tärkein ja tiukimmin suojeltu suojelualue Korkearannikolla. Kansallispuiston pinta-ala on runsaat 3000 hehtaaria, ja se on yksi

Vuonna 2023 perustettiin Ulvöhavetin luonnonsuojelualue, joka on Korkearannikon suurin luonnonsuojelualue ja kattaa yli 6000 hehtaaria. Kuva: Jonas Salmonsson.

maailmanperintökohteen suosituimmista vierailupaikoista. Skuleskogen on suojeltu merkittävien biologisten arvojensa vuoksi, mutta siellä on myös monia tärkeitä maailmanperintöattributteja, kuten pirunpeltoja, kuroumalahntia ja kalottivuoria.

Luonnonsuojelualueiden tavoitteena on suojelun arvoisen luonnon ja retkeilyn kannalta tärkeiden alueiden säilyttäminen. Suurimmassa osassa maailmanperintöalueen luonnonsuojelualueista tavoitteena on myös tärkeiden maailmanperintöattribuuttien säilyttäminen. Vaikka ensisijaisena tavoitteena on muiden luontoarvojen suojelu, luonnonsuojelualueiden ja kansallispuistojen suojelumääräykset antavat hyvän suojan myös maailmanperintöattribuuteille.

Virallisia suojelualueita on 14 593 hehtaaria, yhteensä 9,5 prosenttia Korkearannikon pinta-alasta.

C.4.2 Aluesuojelu Merenkurkun saaristossa

Suuri osa Merenkurkun saaristosta kuuluu Natura 2000 verkostoon, rantojensuojeluohjelmaan, lintuvesien suojeluohjelmaan sekä Mikkelin saarten suojelupäätökseen. Yksityisomistuksessa oleville alueille on tehty rauhoituspäätöksiä, kun taas valtion alueista ei ole vielä perustettu luonnonsuojelualueita. Koko aluetta hallinnoidaan kuitenkin niin kuin se olisi luonnonsuojelualueita. Suojeluohjelmien ja -päätösten tavoitteena on suojelun arvoisen luonnon säilyttäminen. Vaikka ensisijaisena tavoitteena on lähinnä biologisten luontoarvojen suojelu, antaa se hyvän suojan myös maailmanperintöattribuuteille. Joissakin tapauksissa suojeltavat biologiset arvot ovat myös maailmanperintöattributteja, esimerkiksi fladat, kluuvijärvet ja maankohoamismetsät.

Joidenkin luontotyyppien suojeleminen suoraan eri laeilla antaa suojan myös maailmanperintöattribuuteille. Näitä ovat esimerkiksi luonnontilaiset, myös luonnonsuojelualueiden ulkopuolella sijaitsevat fladat. Merenkurkun saaristossa on myös arvokkaita kulttuuriympäristöjä ja maisema-alueita, joiden suojeleminen toteutetaan pääosin aluesuunnittelulla. Merenkurkun saaristossa Natura 2000 verkostoon kuuluvien suojelualueiden pinta-ala on yhteensä 106 400 hehtaaria, mikä vastaa 55:tä prosenttia maailmanperintöalueen pinta-alasta.

C.5 Maailmanperintöarvoihin kohdistuvat uhat

Analyysi maailmanperintöarvojen nykytilasta ja kehityssuunnasta (C.3) osoittaa, että akuutteja uhkia ei tällä hetkellä ole. Pelkästään yhden SOUV-komponentin nykytilassa arvioitiin olevan merkittäviä ongelmia. Muiden komponenttien nykytilan luokitus oli joko ”hyvä” tai ”hyvä mutta joitakin ongelmia”. Komponentti, jonka arvioitiin aiheuttavan merkittäviä ongelmia, koskee lisääntyvää kävijäpainetta (C.3.7). Yhdeksän komponentin tilan arvioitiin olevan huonompi vuonna 2022 kuin vuonna 2006. Yhteensä komponentteja on 42. Muutamat maailmanperintöarvoihin kohdistuvat uhat mainitaan SOUV-selostuksessa. Hallinnoinnissa on kuitenkin huomioitava myös muita uhkia.

Kävijäpaineen kasvu on tunnistettu maailmanperintökohteen merkittävimmäksi ongelmaksi. Se mainitaan myös SOUV-selostuksessa. Ongelma rajoittuu kuitenkin muutamaankin paikkaan koko maailmanperintökohteen alueella. Kävijäpaineen kasvu vaikuttaa luontoon ja maailmanperintöarvoihin ja kuluttaa niitä. Tämä näkyy esimerkiksi polkujen levenemisenä ja kulumisen vaikutuksina kävijäkokemukseen. Reittien suosio riippuen myös maailmanperintöarvot voivat kärsiä. Lisäksi suuret kävijävirrät voivat vaikuttaa kielteisesti myös paikallisyhteisöön, jos esimerkiksi liikennemäärä kasvaa pienillä teillä liian suureksi. Tässä on havaittavissa ilmeinen eturistiriita Unescon asettamien tehtävien eli maailmanperintökohteen esittelemisen, suojelemisen ja säilyttämisen välillä.

Öljy- ja kemikaalipäästöt tunnistetaan SOUV-selostuksessa uhaksi, joka kohdistuu maailmanperintökohteen biologisiin ja kulttuurisiin arvoihin. Samantyyppisiin uhkiin voidaan lukea ravinteiden kulkeutuminen maalta Itämereen, mikä heikentää Itämeren ekologista tilaa ja uhkaa siten maailmanperintökohteen biologisia arvoja. Myös happamuus ja happamilta sulfaattimailta vapautuvat haitalliset metallit voivat uhata paikallisesti muun muassa alueen flada- ja kluuvijärvijärjestelmiä.

Maailmanperintöalueella ja sen lähistöllä on paljon asutusta, yrityksiä ja toimintaa. Maailmanperintökohteen arvojen turvaamiseksi tarvitaan hyvät suunnitteluperusteet

Ilmastonmuutoksen aiheuttama merijään väheneminen vaikuttaa erityisesti maailmanperintökohteen biologisiin arvoihin. Kuva: Metsähallitus Malin Henriksson.

ja huolellisesti harkittuja suunnitelmia. Näin voidaan välttää mahdolliset maailmanperintöarvoihin kohdistuvat kielteiset vaikutukset. Tämä koskee erityyppisiä maan- ja vedenkäyttö- sekä infrastruktuurihankkeita, kuten teiden rakentamista, viemäröintiä ja putkitusta. Samalla tavoite koskee myös metsätaloutta, joka voi uhata useita maailmanperintöarvoja kuten kalottivuoria ja pirunpeltoja. Toinen esimerkki pienimuotoisesta toiminnasta, jolla voi olla suuria vaikutuksia, on ruoppaus, joka voi vaikuttaa geologisiin muodostumiin, kuroutumisprosesseihin ja biologisiin arvoihin. Vähäisestäkin hyväksikäytöstä voi kertyä huomattavia vaikutuksia maailmanperintöarvoihin sekä maalla että merellä.

Perinteisten elinkeinojen kuten pienimuotoisen maatalouden ja rannikkoseutujen kalastuksen väheneminen uhkaa ennen kaikkea kulttuuriarvoja. Maatalouden väheneminen ja maiden umpeenkasvu vaikuttavat maailmanperintökohteen maisemakuvaan. Luonnonlaitumien väheneminen vaikuttaa negatiivisesti sekä biologiseen monimuotoisuuteen että maisemaan. Haitalliset lajit muodostavat yleisen ja jatkuvasti laajenevan ongelman, ja ne voivat uhata myös maailmanperintökohteen biologisia arvoja.

Maailmanperintökohteen SOUV-selostuksen mukaan ilmastonmuutos ei ole uhka maankohoamisilmiolle sinänsä eikä se tule vaikuttamaan geologisiin prosesseihin. Uusimmat tutkimukset osoittavat, että merenpinnan nousu voi tulevaisuudessa

olla nopeampaa kuin maankohoaminen ja vaikuttaa tällöin merkittävästi geologiaan prosesseihin, vaikka maankohoaminen jatkuu samaa vauhtia. Maailmanperintökohteen ilmastoalttiusindeksiä laadittaessa vuonna 2022 arvioitiin, että tutkituista 17 ilmastotekijästä lämpötilan nousu, sateiden lisääntyminen ja merijäiden väheneminen vaikuttavat eniten maailmanperintöarvoihin (Heron ym., 2022). Myös yleistyvät ja voimistuvat talvimyrskyt vaikuttavat maailmanperintöön.

SOUV-selostuksessa myös suuret rakennushankkeet mainitaan mahdollisina uhkina, sillä ne voivat tuhota geologisia muodostumia ja niillä voi olla vakavia vaikutuksia maailmanperintökohteen tärkeisiin maisemiin. Esimerkkejä mahdollisista laajamittaisista rakennushankkeista maailmanperintöalueella tai sen läheisyydessä ovat tuulivoimapuistot ja kiinteä yhteys Merenkurkun yli. Tulevaisuudessa voi olla tarpeen myös tarkastella, millaisia vaikutuksia metallien hyödyntämisellä esimerkiksi merenpohjan mangaanimoduuleina tai maailmanperintöalueen läheisyydessä tapahtuvana kaivostoimintana on maailmanperintökohteen arvoihin.

Virallisesti suojeltujen alueiden osuus on Korkearannikolla alhainen, ja mahdollisuudet suojella uusia alueita pelkästään geologisten arvojen perusteella ovat rajalliset. Lisäksi on epäselvää, miten hyvän suojan nykyinen lainsäädäntö antaa, jos maailmanperintöarvot ovat muiden intressien kanssa ristiriidassa. Siksi on tärkeää, että maailmanperintöhallinto koskee suojellun luonnon lisäksi myös muita alueen tärkeitä toimintoja. Tämä tarve mainitaan myös maailmanperintökohteen SOUV-selostuksessa.

Unesco korostaa, että on tärkeää parantaa valmiuksia erilaisten katastrofien varalta ja toivoo, että maailmanperintökohteille laaditaan riskien- ja katastrofienhallintasuunnitelmia. Suunnitelmien tulee luoda valmiudet maailmanperintökohteen arvojen turvaamiselle, ja ne myös eroavat huomattavasti toisistaan suojeltavien arvojen mukaan. Korkearannikon / Merenkurkun saariston osalta tällaisen suunnitelman tarve arvioidaan nykyisellään vähäiseksi, koska maailmanperintökohteen geologiset arvot ovat merkittävät, alue on säästynyt monenlaisilta luonnonkatastrofeilta, eikä maailmanperintöalueella ole syytä laajempaan tai erilaiseen katastrofivalmiuteen kuin sen ulkopuolella.

Valtaosa maailmanperintökohteen arvoihin kohdistuvista tunnistetuista ja potentiaalisista uhkista koskevat kokonaisvaltaisesti luontoa ja koko ympäristöä. Kansallisen lainsäädännön nojalla useille eri viranomaisille on annettu maailmanperintöhallintoa suurempi vastuu näiden uhkien käsittelystä, koska uhat eivät kohdistu erityisesti maailmanperintökohteeseen. Uhat ovat myös luonteeltaan sellaisia, että niiden suhteen on vaikea toteuttaa rajattuja toimenpiteitä, joilla olisi merkittävää vaikutusta maailmanperintöalueella.

Maailmanperintökohteen mahdollisuudet aktiiviseen ulkoiluun ovat monille tärkeitä. Kuva on Korkearannikon Hummelvikistä. Kuva: Erik Engelro.

C.6 Muut tärkeät arvot

Maaailmanperinnön erityisen yleismaailmallisen arvon ja avainarvojen lisäksi maailmanperintöalueella on myös monia muita tärkeitä arvoja. Sekä Merenkurkun saaristossa että Korkearannikolla on merkittäviä kulttuuri- ja luontoarvoja, jotka eivät liity maailmanperintökohteen erityiseen yleismaailmalliseen arvoon.

Merenkurkun saaristossa on tunnistettu useita merkittäviä kulttuuriympäristöjä, kuten valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö sekä maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Nämä arvokkaat kulttuuriympäristöt tulee huomioida kaikilla kaavoituksen tasoilla. Korkearannikolla useita kulttuuriympäristöjä on valittu valtakunnallisesti merkittäviksi alueiksi. Lisäksi alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia sekä kulttuurinsuojelupuisto arvokkaiden kulttuuriympäristöjen säilyttämiseksi. Sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa on lakisääteisesti suojeltuja muinaisjäännöksiä.

Maaailmanperintökohteen merkittäviä luontoarvoja säilytetään usean eri suojelumuodon avulla. Maaailmanperintöalueella sijaitsee yksi kansallispuisto, useita luonnonsuojelualueita, lintujensuojelualueita, hylkeidensuojelualueita, Natura 2000 alueita sekä yksi suuri Ramsar-alue. Sekä Korkearannikko että Merenkurkun saaristo on nimetty Helcom MPA -alueiksi, minkä lisäksi Merenkurkun saaristo kuuluu EBSA-alueeseen. Lyhenne tulee sanoista Ecologically or Biologically Significant Marine Areas, mikä viittaa YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen nojalla tärkeisiin meriluontoalueisiin. Suomen puoleisella maailmanperintöalueella muun muassa Revöfjärden (Mustasaari) on tunnistettu ekologisesti merkittäväksi vedenalaiseksi meriluontoalueeksi eli EMMA-alueeksi. Monet merkittäviksi mainituista suojelumuodoista ja alueista ovat päällekkäisiä. Useimmat niistä perustuvat muihin kuin maailmanperintökohteen OUV:n mukaisiin luontoarvoihin ja suojaavat näitä muita arvoja.

Asukkaiden ja kävijöiden näkökulmasta monet tärkeät arvot liittyvät luontoon, kulttuuriin ja identiteettiin. Maaailmanperintökohteessa retkeilyarvot ovat suuri osa alueen vetovoimaisuutta. Vapaa-ajankalastus, metsästys, marjastus ja sienestys ovat suosittuja aktiviteetteja. Maaailmanperintöalueella on paljon huviveneitä, sillä ne ovat tärkeitä liikkumisvälineitä alueella. Erityisesti Merenkurkun saaristossa saarilla sijaitsevat kesäasunnot ovat yleisiä. Siksi alueen monet väylät ovat erityisen arvokkaita.

Näiden lisäksi on toki myös muita arvoja. Yhteistä niille on, että ne eivät sovi maailmanperintökohteen OUV-kuvaukseen. Sen sijaan niitä suojellaan muilla laeilla ja määräyksillä. Siksi niitä ei käsitellä tässä hallintosuunnitelmassa.

**D.
Maailman-
perintökohteen
hallinto**

D.1 Hallinnollinen yhteistyö

Yleiskatsaus maailmanperintökohteen hallinnosta Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristossa.

Ruotsilla ja Suomella on vastuu koordinoida yhteisen maailmanperintökohteen hallintoa. Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen hallinnosta ja kehittämisestä ovat päävastuussa Ruotsin Västernorrlandin lääninhallitus ja Suomen Metsähallituksen luontopalvelut. Maailmanperintötyö edellyttää tiivistä yhteistyötä useiden toimijoiden kanssa niin paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Koska maailmanperintöalueella asuu tuhansia ihmisiä, siellä toimii monia yrityksiä ja suuri osa alueesta on yksityismaata, paikalliset toimijat ja sidosryhmät ovat tärkeitä yhteistyössä. Kunnat ovat avainasemassa monissa asioissa, ja niillä on päävastuu muun muassa sosiaali-, koulutus- ja elinkeinoasioista. Myös erilaisilla alueviranomaisilla ja matkailuorganisaatioilla on tärkeä rooli alueen hallinnoinnissa ja kehittämisessä. Tässä luvussa kuvataan eri toimijoiden roolia maailmanperintöalueen kokonaishallinnossa.

D.2 Yhteistyöryhmä

Yhteistyöryhmä on ainoa Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteinen elin. Painopiste on hallinnollisissa kysymyksissä, ja varsinaiset jäsenet edustavat maailmanperinnön hallinnon eri osia. Yhteistyöryhmään kuuluu myös lisäjäseniä, joita ovat sellaiset organisaatiot, joiden on tärkeää olla tietoisia maailmanperinnön hallinnollisista asioista.

Unescon Operational Guidelines asiakirjan mukaan on erittäin suositeltavaa, että ylikansalliset maailmanperintökohteet perustavat komitean tai vastaavan seuraamaan ja valvomaan maailmanperinnön hallintoa kyseisissä maissa. Yhteistyöryhmä on perustettu vuonna 2008 tekemään näin Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteessa.

Yhteistyöryhmään kuuluvat Lääninhallitus, Metsähallitus, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) ja Pohjanmaan liitto sekä maailmanperintökohteen kunnat. Lisäksi kokouskutsu ja asiakirjat lähetetään Naturvårdsverketille, Suomen kansalliselle luonnonmaailmanperinnön "focal pointille" (Metsähallitukselle) ja Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunnalle, joista kaikki voivat osallistua kokouksiin lisäjäseninä.

Yhteistyöryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa, keväällä fyysisesti ja syksyllä virtuaalisesti. Lääninhallitus ja Pohjanmaan liitto toimivat yhteistyöryhmän puheenjohtajina joka toinen vuosi siten, että Lääninhallitus on puheenjohtaja niinä vuosina, kun ryhmän fyysinen kokous pidetään Korkearannikolla, ja Pohjanmaan liitto vastaavasti niinä vuosina, kun ryhmä kokoontuu Merenkurkun saaristossa. Ryhmän sihteereinä toimivat Lääninhallituksen ja Metsähallituksen maailmanperintökoordinaattorit, jotka myös valmistelevat kokoukset.

Yhteistyöryhmän tehtävänä on:

- tarkastaa Unescolle laadittavat raportit. Lääninhallituksella ja Metsähallituksella on päävastuu säännöllisesti, noin kahdeksan vuoden välein Unescolle laadittavasta raportista. Yhteistyöryhmän muut organisaatiot auttavat tarvittavien tietojen tuottamisessa. Ryhmä saa raportin nähtäväkseen ja kommentoitavakseen ennen kuin se lähetetään Unescolle. Samoin toimitaan State of Conservation raporttien suhteen, joita Unesco voi kehottaa maailmanperintökohteita tekemään.

On tärkeää, että yhteistyöryhmä voi tavata säännöllisesti fyysisesti, jotta yhteistyötä voidaan vahvistaa ja ryhmä saa tutustua maailmanperintökohteen eri alueisiin. Kuva: Metsähallitus Malin Henriksson.

- tarkastaa IUCN:lle laadittavan World Heritage Outlook-raportin.
- osallistua hallintasuunnitelman ja muiden Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteisten yleissuunnitelmien laatimiseen sekä seurata niiden toteutumista.
- käsitellä Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteisiä hankkeita. Yhteistyöryhmä voi myös käynnistää yhteisiä hankkeita.
- keskustella asioista ja käsitellä asioita, joita Unescon Operational Guidelines asiakirjan 172 § saattaa koskea. Pykälän mukaan jäsenmailla on velvollisuus ilmoittaa Unescolle maailmanperintöä mahdollisesti uhkaavista asioista. Yhteistyöryhmä ei yleensä anna yhteisiä lausuntoja, koska ryhmän eri organisaatioilla on näissä prosesseissa erilaiset roolit. Näistä asioista on keskusteltava perusteellisesti.
- toteuttaa vuosittain edustajien tietoisuutta lisääviä toimenpiteitä esimerkiksi kutsumalla ajankohtaisten aiheiden asiantuntijoita.
- seurata kansainvälistä maailmanperintöyhteistyötä ja osallistua siihen esimerkiksi merellisten ja pohjoismaisten maailmanperintökohteiden verkostoissa.

Yhteistyöryhmän jäsenet valitsevat edustajansa joka neljäs vuosi. Kullakin jäsenellä on yksi varsinainen edustaja ja yksi varaedustaja, paitsi Lääninhallituksella, jolla on kolme varsinaista edustajaa ja kolme varaedustajaa. Toimikausi seuraa kuntien luottamushenkilöiden toimikautta siten, että Ruotsin kuntavaalien jälkeen valitaan edustajat ruotsalaisista organisaatioista ja Suomen kuntavaalien jälkeen edustajat suomalaisista organisaatioista. Näin kaikki yhteistyöryhmän edustajat eivätkä vaihdu samaan aikaan. Korvaavia edustajia voidaan tarvittaessa nimetä muinakin ajankohtina.

Korkearannikon kuntia Kramforsia ja Örnsköldsvikiä edustavat virkahenkilöt. Sekä Merenkurkun saariston kuntia että Pohjanmaan liittoa tulisi edustaa mieluiten virkahenkilö, ja on tärkeä että henkilöllä on hyvä käsitys maailmanperintökohteen toiminnasta. Merenkurkun saariston kunnilla on yhteensä kolme paikkaa yhteistyöryhmässä.

- Mustasaarella on vakituinen edustaja ja varaedustaja
- Vaasa ja Maalahti jakavat yhden paikan, joten he vuorottelevat vakituisen edustajan ja varaedustajan tehtävissä.

- Vöyri ja Korsnäs jakavat yhden paikan, joten he vuorottelevat vakituisen edustajan ja varaedustajan tehtävissä.

Malli, jossa kaikki Merenkurkun saariston kunnat ovat edustettuina yhteistyöryhmässä, otetaan käyttöön vuodesta 2024 alkaen siten, että Vaasalla ja Korsnäsillä on vakituiset edustajat vuosina 2024-2025 ja Maalahdella sekä Vöyrillä vakituiset edustajat vuosina 2026-2027 ja niin edespäin. Kunnat nimeävät edustajansa ja varaedustajansa syksyllä 2023 ja seuraavan kerran syksyllä 2025 kuntavaalien jälkeen.

D.2.1 Asiantuntijapaneeli

Asiantuntijapaneeli koostuu eri aihealueiden asiantuntijoista. Se tukee maailmanperintökoordinaattoreita hallinnollisissa asioissa ja yhteistyöryhmän kokousten valmistelussa. Koko paneeli kokoontuu kerran vuodessa keskustelemaan maailmanperintökohteen ajankohtaisista asioista. Lisäksi sen kokoonpano valitaan ajankohtaisen asian perusteella. Asiantuntijapaneelin kutsuvat koolle maailmanperintökoordinaattorit, ja se koostuu aluksi seuraavien organisaatioiden asiantuntijoista: Sveriges Geologiska Undersökning SGU, Geologian tutkimuskeskus GTK, Lantmäteriet, Paikkatietokeskus (Maanmittauslaitos), Naturvårdsverket, ympäristöministeriö, Metsähallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Riksantikvarieämbetet, Museovirasto ja ELY-keskus.

Osa Halsön saaresta Korsnäsissä kuuluu Merenkurkun saariston maailmanperintöalueeseen. Kuva: Christoffer Björklund

D.3 Lääninhallitus

Maailmanperintökohteen Ruotsin-puoleisessa osassa päävastuu hallinnosta on Västernorrlandin lääninhallituksella. Maailmanperintökoordinaattori työskentelee lääninhallituksen palveluksessa. Lääninhallitus ylläpitää myös maailmanperintökohteen vierailukeskuksena toimivaa Korkearannikon luontokeskusta, joka tarjoaa kävijöille ja kouluille mahdollisuuden tutustua tarkemmin maailmanperintökohteeseen. Lääninhallitus hoitaa maailmanperintökohteen käyntikohteita ja myös valtaosaa sen suojelluista luonto- ja kulttuurialueista. Lääninhallituksen tehtäviin kuuluu myös toimia lupaviranomaisena asioissa, jotka koskevat muun muassa ympäristöön vaikuttavaa toimintaa ja hyötykäyttöä. Ruotsin maailmanperintökohteiden valvontavastuu on lääninhallituksilla.

D.3.1 Maailmanperintökoordinaattori

Maailmanperintökoordinaattori koordinoi maailmanperinnön hallintoa ja kehittämistä, valmistelee ja käynnistää maailmanperintökohteen kehittämishankkeita ja työskentelee niissä sekä kutsuu koolle hallintoneuvoston. Tärkeänä tehtävänä on myös kehittää yhteistyötä Merenkurkun saariston kanssa. Maailmanperintökoordinaattorin tulee varmistaa, että maailmanperintöarvot otetaan huomioon erilaisissa kaava- ja lupaprosesseissa. Tehtävään kuuluu myös vastuu yhteydenpidosta Naturvårdsverketiin, Svenska Uneskorådetiin ja Riksantikvarieämbetetiin maailmanperintökohdetta koskevissa asioissa. Maailmanperintökoordinaattori hoitaa myös paikallista juurruttamista, yhteydenpitoa ja kokemusten vaihtoa muiden maailmanperintökohteiden kanssa sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Lääninhallitus hallinnoi muun muassa Skuleskogenin kansallispuistoa. Kuva on Entré Nordista. Kuva: Fabiola de Graaf.

D.4 Metsähallitus

Maailmanperintökohteen Suomen-puoleisessa osassa päävastuu hallinnosta ja maailmanperintökohteen kehittämisen koordinoinnista on Metsähallituksen Luontopalveluilla. Maailmanperintökoordinaattori työskentelee Metsähallituksen palveluksessa. Metsähallitus ylläpitää Maailmanperintöneuvottelukuntaa ja toimii Merenkurkun maailmanperintöyhdistyksen päärahoittajana. Metsähallituksessa toimii myös Unescon luonnonperintökohteiden Suomen ”national focal point”. Metsähallitus vastaa myös maailmanperintöalueeseen kuuluvien valtion luonnonsuojelualueiden hoidosta ja suojelusta, mukaan lukien niiden retkeilyyn liittyvistä rakenteista ja kävijöille suunnatusta tiedotuksesta, ja tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

D.4.1 Maailmanperintökoordinaattori

Maailmanperintökoordinaattori koordinoi maailmanperintökohteen toimintaa, hallintoa ja kehittämistä sekä osallistuu hankkeisiin ja valmistelee niitä. Koordinaattori vastaa yhteistyöstä Korkearannikon kanssa ja edustaa Merenkurkun saaristoa Suomen maailmanperintökohteiden yhdistyksessä. Koordinaattori edustaa Metsähallitusta Merenkurkun maailmanperintö ry:ssä ja Maailmanperintöneuvottelukunnassa sekä kuuluu sen työvaliokuntaan. Koordinaattorin tehtävään kuuluu myös kansainvälinen yhteistyö muiden maailmanperintökohteiden kanssa, raportointi Unescolle sekä yhteydenpito eri kumppaneiden, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, kanssa.

Svedjehamnista alkavat polut ja Saltkaretin näkötorni ovat Merenkurkun saariston suosituimpia kohteita. Kuva: Metsähallitus Pekka Lehtonen.

D.5 Muut toimijat Ruotsissa

Kramforsin ja Örnsköldsvikin kunnat: Nämä kaksi Korkearannikolla sijaitsevaa kuntaa vastaavat maailmanperintökohteen maan- ja vedenkäyttösuunnitelmien laatimisesta. Kunnat ovat päävastuussa kouluista, jotka ovat tärkeä kohderyhmä maailmanperintötyössä. Kunnat vastaavat julkisista palveluista ja infrastruktuurista, kuten pelastuspalvelusta, puhtaanapidosta, jätehuollosta sekä vesi- ja viemärihuollosta. Kunnilla on tärkeä rooli, kun luodaan edellytyksiä kulttuuri-, urheilu- ja yhdistystoiminnalle sekä retkeilyn ja matkailuelinkeinon kehittämiseksi.

Region Västernorrland: Region Västernorrland vastaa alueellisesta kehittämistyöstä, jossa maailmanperintökohde on tärkeä osassa. Sillä on myös yleinen vastuu matkailuelinkeinosta, ja se ylläpitää Höga Kustenleden -vaellusreittiä. Region Västernorrland on organisaatio, jossa edustajat valitaan suorilla vaaleilla. Se vastaa myös läänin terveydenhuollosta. Sen alueeseen kuuluu läänin seitsemän kuntaa.

Korkearannikon hallintoneuvosto: Hallintoneuvosto muodostuu lääninhallituksen asiantuntijoista, kuntien ja alueen johtotason virkahenkilöistä ja poliitikoista sekä Höga Kusten Destinationsutvecklingin johtotason edustajasta. Hallintoneuvostossa keskustellaan Korkearannikon ajankohtaisista hallintoasioista, ja jäsenet tiedottavat toisiaan maailmanperintöalueella käynnissä olevista ja suunnitteilla olevista hankkeista. Yhteistyöryhmän muutosprosessin jälkeen on tarkoituksenmukaista tarkastella hallintoneuvostoa yhdessä nykyisten edustajien kanssa.

Höga Kusten Destinationsutveckling: Höga Kusten Destinationsutveckling on kuntaomisteinen kohdeyhtiö, jonka vastuulla on luoda hyvät edellytykset kestäväälle matkailuelinkeinolle alueella ja maailmanperintökohteessa. Lisäksi se vastaa kävijöiden matkailupalveluista. Höga Kusten Destinationsutvecklingin omistavat Örnsköldsvikin, Sollefteån, Kramforsin ja Härnösandin kunnat, ja se toimii Korkearannikon maantieteellisellä alueella.

Höga Kusten Turism: Höga Kusten Turism -yhtiön omistavat Kramforsin, Örnsköldsvikin, Sollefteån ja Härnösandin matkailutoimijat (yksityiset ja julkiset), ja yhtiö vastaa jäsentensä tuotteiden markkinoinnista ja myynnistä.

Riksantikvarieämbetet: Riksantikvarieämbetet-virastolla on yleinen vastuu maailmanperintösopimuksen soveltamisesta Ruotsissa, ja se koordinoi kansallista maailmanperintötyötä. Riksantikvarieämbetet on saanut Ruotsin hallitukselta yleisen toimeksiannon käsitellä ja valmistella maailmanperintösopimuksen mukaisia asioita. Virasto vastaa kulttuuriperintöön liittyvistä maailmanperintöasioista. Se toimii kulttuuriperinnöstä vastaavana kansallisena viranomaisena.

Naturvårdsverket: Naturvårdsverket-virasto on saanut Ruotsin hallitukselta yleisen toimeksiannon käsitellä ja valmistella maailmanperintösopimuksen mukaisia asioita. Virasto vastaa luonnonperintöä koskevista maailmanperintöasioista. Se toimii luonto- ja ympäristökysymyksistä päävastuussa olevana kansallisena viranomaisena.

Svenska Uneskorådet: Svenska Uneskorådet on Ruotsin Unescon kansallinen toimikunta, joka hoitaa Unescon ja kaikkien Unescoon liittyvien toimintojen välistä yhteydenpitoa Ruotsissa. Uneskorådet on osa koulutusministeriötä.

D.6 Muut toimijat Suomessa

Mustasaaren, Korsnäsän, Maalahden ja Vöyrin kunnat sekä Vaasan kaupunki: Merenkurkun saariston viisi kuntaa ylläpitävät tärkeää infrastruktuuria ja kehittävät yritystoiminnan edellytyksiä alueillaan. Kunnat ohjaavat ja suunnittelevat alueidenkäyttöä sekä tukevat suoraan ja välillisesti maailmanperintöalueen matkailua. Kunnat osallistuvat maailmanperintöä koskevaan viestintään ja vastaavat kouluista. Kunnat vastaavat myös julkisista palveluista ja infrastruktuurista, kuten puhtaanapidosta, jätehuollosta sekä vesi- ja viemärihuollosta. Lisäksi niiden tehtäviin kuuluu kulttuuri-, urheilu- ja yhdistystoiminta. Maailmanperintöalueen kunnat ovat osakkaina sekä Vaasan seudun Matkailu Oy:ssä että Vaasanseudun Kehitys Oy:ssä.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: ELY-keskus on valtion alueviranomaisena, joka vastaa muun muassa alueidenkäytön ja rakentamisen ohjauksesta ja infrastruktuurista, luonnonsuojelusta ja ympäristön tilan seurannasta sekä luonnonsuojelulain, vesilain, maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaisista viranomaistehtävistä. ELY-keskus vastaa myös yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja hoidosta yhdessä maanomistajien kanssa. Alueelliset ELY-keskukset voivat vastata tehtävistä toimialuettaan laajemmalla alueella, joten joitakin Merenkurkun saariston asioita hoitavat muut ELY-keskukset.

Pohjanmaan liitto: Pohjanmaan liitto on Pohjanmaan 14 kunnan aluekehittämisen kuntayhtymä. Liitto vastaa aluekehityksestä, maankäytön suunnittelusta maakuntatasolla, seudullisesta liikennejärjestelmäsunnittelusta ja merialuesuunnittelusta yhdessä rannikon muiden maakuntaliittojen kanssa. Liitto vastaa myös siitä, että maailmanperintö otetaan näissä suunnitelmissa huomioon. Lisäksi Pohjanmaan liiton tehtäviin kuuluu maakunnan ja kuntien edunvalvonta valtionhallinnon osalta. Liitto on mukana toteuttamassa Interreg Aurora-ohjelmaa.

Liiton ylin päättävä elin on maakuntavaltuusto, jonka kunnat valitsevat edellisten kuntavaalien tulosten perusteella.

Merenkurkun maailmanperintöyhdistys ylläpitää Maailmanperintöportin vierailukeskusta. Kuva: Piia Orava.

Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunta: Neuvottelukunta on paikallisten toimijoiden yhteistyöfoorumi, joka koordinoi maailmanperintöalueen konkreettista kehittämistyötä. Neuvottelukunnassa on maanomistajien, yhdistysten, järjestöjen, kuntien ja viranomaisten edustajia. Neuvottelukunnan ensisijaisena työkaluna toimii kaksivuotinen toimenpideohjelma, johon kootaan alueen ajankohtaiset, meneillään olevat kehittämistoimenpiteet ja kehittämisehdotukset.

Merenkurkun maailmanperintöyhdistys: Yhdistyksen tehtävänä on tiedottaa ja levittää tietoa Merenkurkun saaristosta. Se ylläpitää Maailmanperintöportin vierailukeskusta, ja sen hanketoiminta on aktiivista. Lisäksi se tekee yhteistyötä Vaasan seudun matkailu Oy:n kanssa maailmanperintökohteen markkinoinnissa. Yhdistyksellä on palveluksessaan toiminnanjohtaja, ja sitä ylläpitävät sen jäsenet Metsähallitus, Mustasaari, Vöyri, Maalahti ja Korsnäs.

Vaasan seudun matkailu Oy (Visit Vaasa): Vaasan seudun matkailu Oy on kuntaomisteinen yhtiö, jolla on päävastuu alueen ja maailmanperintökohteen kansallisesta ja kansainvälisestä markkinoinnista ja myynnistä. Yhtiön markkinointinimi on Visit Vaasa. Sen kohderyhmänä on pääasiassa potentiaaliset kävijät. Visit Vaasan omistavat kahdeksan kuntaa: Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Maalahti, Korsnäs, Närpiö, Laihia ja Isokyrö. Maailmanperintökohteen markkinoinnissa Visit Vaasa tekee yhteistyötä Merenkurkun maailmanperintöyhdistyksen kanssa.

Vaasan seudun kehitys Oy (VASEK): VASEK on elinkeino- ja kehittämissyhtiö, joka tarjoaa kattavasti yrityspalveluja, kehittää Vaasan seudun yritysten toimintaympäristöä, toteuttaa ja rahoittaa kehittämishankkeita sekä markkinoi

seutua yritysten ja työvoiman houkuttelemiseksi alueelle. Matkailuelinkeinon osalta VASEK vastaa yrityskehittämisestä ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta tiiviissä yhteistyössä Vaasan seudun matkailu Oy:n kanssa. VASEKin omistavat Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Maalahti, Korsnäs, Laihia ja Isokyrö.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa kansallisesti koulutukseen, kulttuuriin, urheiluun, nuoriin ja kirkkoihin liittyvistä asioista, ja sillä on päävastuu maailmanperintösopimuksen toimeenpanosta Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriössä toimii Suomen Unesco-toimikunnan sihteeristö, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön ja valtioneuvoston neuvoa-antava elin.

Ympäristöministeriö: Ympäristöministeriö vastaa kansallisesti ympäristöön, alueidenkäyttöön ja luonnonsuojeluun liittyvistä asioista. Sillä on avainrooli maailmanperintösopimuksen täytäntöönpanosta Suomen luonnonperintökohteiden osalta.

Museovirasto: Museovirasto on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen viranomaisena, joka vastaa kulttuuriympäristön ja -historian, rakennusperinnön ja muinaisjäännösten suojelusta. Se vastaa myös maailmanperintösopimuksen toteuttamisesta Suomen kulttuuriperintökohteiden osalta. Museovirastossa toimii Unescon maailmanperintölistalla olevien Suomen kulttuuriperintökohteiden ”national focal point” (yhteyspiste/asiantuntijataho).

D.7 Miten menetellään, jos maailmanperinnön arvoihin kohdistuu mahdollisia uhkia

Suunnitelmista ja hankkeista, jotka mahdollisesti uhkaavat maailmanperinnön arvoja, on aina ilmoitettava Unescolle Operational Guidelines -asiakirjan 172 §:n mukaisesti. Valtioilla on velvollisuus ilmoittaa tällaisista asioista, mutta kaikilla kansalaisilla on myös mahdollisuus nostaa asia Unescon käsiteltäväksi, jos he ovat huolissaan maailmanperintökohteen kehityksestä.

Kun havaitaan maailmanperintöarvoihin mahdollisesti kohdistuva uhka, asiasta on keskusteltava ensin sisäisesti Lääninhallituksessa ja Metsähallituksessa. Sen jälkeen asiasta voidaan keskustella yhteistyöryhmässä, asiantuntijapaneelissa ja muiden asianosaisten kanssa. Asiasta tulee keskustella myös maailmanperintökohteiden ”national focal point:ien” kanssa varhaisessa vaiheessa. Ruotsissa national focal point vastaa asian eteenpäin viemisestä kirjoittamalla kirjeen Unescon maailmanperintökeskukselle. Suomessa Unescon kanssa viestiminen tapahtuu

ympäristöministeriön tai opetus- ja kulttuuriministeriön kautta. Unesco konsultoi tarvittaessa IUCN:ää. Tämän jälkeen Unesco lähettää takaisin kirjeen, jossa on täydentäviä kysymyksiä tai suosituksia esimerkiksi maailmanperinnön arvoihin ja erityisiin yleismaailmallisiin arvoihin kohdistuvien vaikutusten arvioinneista.

Jos asia tulee Unescolle kolmannelta osapuolelta, Unescon maailmanperintökeskus pyytää selvityksen kyseessä olevalta maalta. Pyyntö lähetetään maan Unesco-suurlähettiläälle, joka puolestaan ottaa yhteyttä Naturvårdsverketiin tai ympäristöministeriöön. Sieltä asia etenee, ja maailmanperintöhallintoon ollaan yhteydessä. Asiasta keskustellaan yhteistyöryhmässä, asiantuntijapaneelissa ja muiden asianosaisten kanssa. ”National focal point” vastaa Unescolle, Suomessa yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa, jolla on päävastuu. Unesco konsultoi tarvittaessa IUCN:ää. Kuten maiden itsensä ilmoittamissa asioissa, Unescon maailmanperintökeskus esittää sen jälkeen täydentäviä kysymyksiä tai suosituksia.

Koska Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on rajat ylittävä maailmanperintökohde, on tärkeää, että maailmanperintökohteen arvoihin tai erityisiin yleismaailmallisiin arvoihin kohdistuvista mahdollisista uhkista keskustellaan aina rajat ylittävästi. Tämä on tärkeää toisaalta sen vuoksi, että maailmanperintökohde nähtäisiin kokonaisuutena, ja toisaalta prosessien sujuvoittamiseksi.

D.8 Yhteistyö muiden maailmanperintökohteiden kanssa

Kaikki maailmanperintökohteet kuuluvat samaan maailmanlaajuiseen yhteisöön. Siksi yhteistyö muiden maailmanperintökohteiden kanssa on tärkeä osa maailmanperinnön hallintaa. Lisäksi Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on ainoa Lääninhallituksen ja Metsähallituksen hallinnoima maailmanperintökohde. Tästä syystä vastauksia ja apua on usein helpompi saada muilta maailmanperintökohteilta kuin oman organisaation sisältä, koska maailmanperintökysymykset eroavat muista näiden hallinto-organisaatioiden käsittelemistä asioista.

Maailmanperintökoordinaattoreiden tehtävänä on ylläpitää ja syventää yhteistyötä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteistyöfoorumeissa.

Ruotsin ja Suomen ulkopuoliset maailmanperintökohteet (geologisten arvojensa vuoksi valitut luonnonperintökohteet) voivat usein olla merkityksellisempiä

kokemusten vaihdon kannalta.

Suomen maailmanperintökohteiden yhdistys: Maailmanperintökohteiden yhdistyksessä ovat mukana kaikki Suomen seitsemän maailmanperintökohdetta. Yhdistyksellä on palveluksessaan projektikoordinaattori, ja se toteuttaa suomalaisten maailmanperintökohteiden yhteisiä hankkeita. Yhdistys toimii Suomen maailmanperintökohteiden näkyvyyden lisäämiseksi ja ylläpitää vuoropuhelua maailmanperintötoimijoiden kanssa kansallisella tasolla.

Världsarv i Sverige: Ruotsin 15 maailmanperintökohteesta 14 on Världsarv i Sverige -yhdistyksen jäseniä. Yhdistyksellä on palveluksessaan koordinaattori, ja se järjestää vuosittain konferenssin sekä tapaamisia kokemusten vaihtoa varten. Yhdistys ylläpitää vuoropuhelua asiasta vastaavien kansallisten viranomaisten kanssa.

Pohjoismainen maailmanperintöyhdistys: Kaikki kansalliset maailmanperintöyhdistykset ja ryhmät Pohjoismaissa kuuluvat pohjoismaiseen maailmanperintöyhdistykseen. Yhdistys järjestää vuosittain fyysisen konferenssin.

Pohjoismaisten luonnonperintökohteiden verkosto: Syksystä 2022 lähtien toiminut pohjoismaisten luonnonperintökohteiden verkosto on osa Pohjoismaiden maailmanperintöyhteistyötä. Verkostoon kuuluvat myös kulttuurimaisemakohteet, ja se keskittyy kokemusten vaihtoon.

World Heritage Marine Program: Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on yksi maailman 50 merellisestä maailmanperintökohteesta. Unescolla on niitä varten erityinen ohjelma, jossa järjestetään digitaalisia täydennyskoulutuksia, kootaan tietopohjaa tutkimusraportteja varten ja järjestetään konferenssi joka 4. vuosi.

Hankkeet ja kokemusten vaihto: Näiden foorumien lisäksi maailmanperintökohde voi edistää muiden maailmanperintökohteiden osaamisen ja valmiuksien kehittämistä kokemusten vaihdon kautta. Lisäksi hankkeet muiden maailmanperintökohteiden kanssa myös näiden verkostojen ulkopuolella voivat tuoda lisäarvoa maailmanperintökohteellemme.

Korkearannikko / Merenkurkun saaristo kuuluu Unescon merellisen maailmanperintökohteiden verkostoon, sillä suurin osa sen pinta-alasta on merta.
Kuva: Malin Henriksson.

E. Painopistealueet ja toimenpiteet

E.1 Maailmanperinnön vuoteen 2030 ulottuva visio

Maailmanperintökohde Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on paras paikka maailmassa kokea ja ymmärtää viimeisimmän jääkauden jälkeistä maankohoamista.

Maailmanperintösopimuksessa todetaan, että maailmanperintö, koko ihmiskunnan yhteinen perintö, on säilytettävä ja sitä on esiteltävä. Korkearannikon ja Merenkurkun saariston hallinnollisen työn visio ”maailmanperintökohde on paras paikka kokea ja ymmärtää maankohoamista” kuvastaa sekä maailmanperintöstatuksen syytä että asukkaiden ja kävijöiden suhdetta paikkaan. Sanamuoto on sama kuin maailmanperintökohteen luonto-opastuksen pääteemalla, ja se valittiin hallintasuunnitelman visioksi rajat ylittävässä yhteistyöryhmässä. Väite on jo nyt totta, minkä maailmanperintöasema vahvistaa. Hallinnon tehtävänä on pyrkiä parantamaan maailmanperinnön ymmärtämistä, kokemista ja suojelua entisestään. Paikallisyhteisön tulee tuntea olevansa luonteva osa hallintoa. Maailmanperinnön arvojen säilyminen ja alueen yhteinen hallinnointi ovat edellytys sille, että maankohoamisen kokeminen ja ymmärtäminen on mahdollista alueella myös tulevaisuudessa.

Tulevaisuudessakin Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo tulisivat olemaan paras paikka kokea maankohoaminen. Kuva on Korkearannikon Högklintenista. Kuva: Fabiola de Graaf.

E.2 Maailmanperinnön neljä painopistealuetta

Jotta maailmanperinnön visio olisi mahdollista saavuttaa, hallintosuunnitelma perustuu neljään painopistealueisiin.

Osallisuus ja sitoutuminen

Tiedot ja osaamisen kehittäminen

Viestintä ja saavutettavuus

Hallinto ja suojele

Kaikki neljä painopistealuetta löytyvät Unescon maailmanperintösopimuksesta, ja niillä on yhteys myös Agenda 2030 -ohjelman maailmanlaajuisiin kehitystavoitteisiin (Liite 9). Painopistealueet ovat yksi tapa jäsentää tämänhetkistä maailmanperintötyötä ja tärkeitä maailmanperinnön säilyttämiseksi tuleville sukupolville. Neljä seuraavaa osiota sisältävät tarkemmat kuvaukset painopistealueista sekä toimenpiteet vuoteen 2026 ulottuvalle kaudelle. Kuvatuista toimenpiteistä ja jatkuvista työtehtävistä vastaavat Lääninhallitus ja Metsähallitus, vaikka monissa tapauksissa tarvitaan tiivistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Toimenpiteet edellyttävät lisäresursseja ja projektityöntekijöitä, koska vakituiset resurssit ja henkilöstö eivät riitä.

Muiden toimijoiden päävastuulla olevia toimenpiteitä ja tehtäviä ei käsitellä tässä hallintosuunnitelmassa.

Tiettyjen painopistealueiden toimenpiteet sisältävät myös toimia Korkearannikon maailmanperintöalueen kestävästä kehittämisestä koskevasta toimintasuunnitelmasta. Suunnitelman on laatinut lääninhallitus yhteistyössä Höga Kusten Destinationsutvecklingin kanssa. Lääninhallitus vastaa näiden toimenpiteiden toteuttamisesta.

Osallisuus ja sitoutuminen	
Tiedot ja osaamisen kehittäminen	
Viestintä ja saavutettavuus	
Hallinto ja suojele	

Neljä painopistealuetta tukevat 12:n 17:stä kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Tarkempi kuvaus on liitteessä 9.

E.3 Osallisuus ja sitoutuminen

Painopistealue Osallisuus ja sitoutuminen on tärkeä, koska maailmanperintö on yhteinen asia, joka koskee monia ihmisiä ja erilaisia intressejä.

E.3.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut

Unescon mukaan yksi tärkeimmistä menestystekijöistä suojeltujen alueiden pitkäaikaisesti kestävässä hallinnossa on hallintoviranomaisten ja paikallisyhteisön välinen yhteisymmärrys.

Sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa on ympärivuotista asumista ja loma-asuntoja. Monilla on vahva side alueeseen. Tutkimuksen mukaan monelle on yhteistä se, etteivät he koe olevansa osa maailmanperintökohdetta. Luottamus viranomaisiin on melko alhainen. Ihmiset kokevat, että heitä ei kuunnella ja että paikallistietoa ei arvosteta tai oteta huomioon. (Katso Hakkarainen ym. 2022.) Tilanteen parantamiseksi tämä painopistealue on asetettu etusijalle.

Asukkaiden lisäksi on myös paljon muita toimijoita, kuten maailmanperintökohteessa ja sen ympäristössä toimivia yhdistyksiä ja yrittäjiä. On tärkeää, että maailmanperintöalueen eri sidosryhmät voivat tavata ja keskustella maailmanperinnön kehityksestä ja säilyttämisestä, jotta esimerkiksi matkailuelinkeinon, maanomistajien ja luonnonsuojelun vastakkaisia intressejä voidaan käsitellä. Osallisuus ja sitoutuminen olivat keskeinen osa hanketta Kestävä aluekehittäminen Korkearannikolla, ja siksi sen toimintasuunnitelmaan kuuluvat toimenpiteet on sisällytetty tähän.

E.3.2 Tavoitteet

Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristossa asukkaiden osallisuus maailmanperintötyöhön on asetettava etusijalle. Tavoitteena on, että entistä useammat asukkaat ja toimijat tuntevat ylpeyttä maailmanperinnöstä, ovat sitoutuneita kehitys- ja hallintokysymyksiin ja toimivat maailmanperintökohteen lähettiläinä. Asianosaiset asukkaat ja toimijat on otettava mukaan maailmanperintöalueen kehittämiskysymyksiin, ja on ylläpidettävä asukkaiden, toimijoiden ja hallinnon välistä vuoropuhelua, jotta kaikilla asianosaisilla on mahdollisuus osallistua käynnissä oleviin prosesseihin.

Eri sidosryhmien, kuten maailmanperintöalueella ja sen ympäristössä toimivien yhdistysten ja yrittäjien, on voitava tavata ja keskustella maailmanperinnön kehittämisestä ja säilyttämisestä. Hallintoviranomaisina Lääninhallitus ja Metsähallitus vastaavat tämän mahdollistamisesta.

Tämä painopistealue vaatii pitkäjänteistä työtä, ja siinä on paljon kehittämispotentiaalia. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan jatkuvaa vuoropuhelua maailmanperintöalueen eri toimijoiden välillä.

Jotta tilanne parantuu, priorisoidaan tämä painopistealue.

E.3.3 Tehtävät ja toimenpiteet

Jatkuvat tehtävät

- Maailmanperintöhallinnon tulee ylläpitää paikallisia verkostoja ja osallistua niihin.

Toimenpiteet

- Asukkaille suunnatut outreach-toiminnot, kuten "Kahvipannun kanssa maailmanperintökohteessa" tai osallistuminen erilaisiin muiden järjestämiin tapahtumiin. Tarkoituksena luoda vuoropuhelua.
- Maailmanperintökohteen juhluvuodet 2025 ja 2026 huomioidaan eri tavoin.
- Vuosittaiset Lääninhallituksen ja Metsähallituksen järjestämät yleisölle suunnatut tiedotus- ja keskustelutilaisuudet maailmanperintökohteen ajankohtaisista asioista. Vaihtoehtoisesti osallistuminen muiden järjestämiin

vastaaviin tilaisuuksiin. Tilaisuudet voivat olla sekä fyysisiä että digitaalisia, jotta mahdollisimman monella on mahdollisuus osallistua.

- Maailmanperintölähettiläiden konseptia kehitetään nimeämällä vuosittain yksi uusi maailmanperintölähettiläs Korkearannikolle ja yksi Merenkurkun saaristolle.
- Muiden pohjoismaisten luonnonperintökohteiden kanssa vaihdetaan kokemuksia ja ajatuksia siitä, miten maailmanperintöalueen asukkaiden ja toimijoiden osallisuutta ja sitoutumista voidaan vahvistaa.
- Toimenpiteet otettu Korkearannikon kestävä aluekehityksen toimintasuunnitelmasta:

Tuetaan toimijoiden järjestäytymistä aukioloaikojen ympärille hiljaisen sesongin aikana.

Testataan tapauskohtaisten ryhmien kanssa työskentelyä kehittämishankkeissa kohteissa, joissa myös paikallisväestöllä on luontainen paikka.

Tutkitaan mahdollisuudet tarjota vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia paikallisille ihmisille, jotta he voivat tuntea osallistumista, voimaantumista ja omistajuutta.

Kysytään koululaisilta maailmanperintökohteen kehittämisestä.

Otetaan talteen paikallisten ihmisten ideoita.

E.4 Tiedot ja osaamisen kehittäminen

Painopistealue Tiedot ja osaamisen kehittäminen on tärkeä, koska maailmanperintöalueen arvojen ymmärtäminen edistää sen hyväksyntää, sitoutumista ja parempaa hallintoa.

E.4.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut

Maailmanperintökohteen arvojen tunteminen on ratkaisevan tärkeää tarkoituksenmukaisen hallinnon kannalta. On myös tärkeää, että kaikilla toimijoilla on hyvä tuntemus maailmanperintöarvoista. Kun yleisö ymmärtää maailmanperintöarvot, voi se lisätä sitoutumista.

Viime vuosina on toteutettu useita tietoisuutta lisääviä toimia. On määritelty maailmanperinnön keskeiset arvot ja tärkeimmät attribuutit, ja joitakin tärkeimpiä attribuutteja varten on GIS-kerroksia ja luokitus. Maailmanperinnölle on tehty myös ilmastoalttiusanalyysi sekä interpretaatiosuunnitelma (ks. Liite 2). Korkearannikolle on laadittu kestävä paikkakehityksen toimintasuunnitelma. Tietojen juurruttamiseksi sisäisesti tai muihin organisaatioihin ei sen sijaan ole tehty riittävästi toimenpiteitä. Viranomaisilla, kunnilla ja organisaatioilla on oltava oikeat tiedot ja mahdollisuus asiaankuuluviin tietopohjiin, jotta ne voivat tehdä päätöksiä, joissa otetaan huomioon maailmanperintö ja sen arvot. Tämä koskee myös alueellisia ja kansallisia viranomaisia ja organisaatioita. Maailmanperintöasioiden tuntemus on erityisen tärkeää, koska Ruotsissa tai Suomessa ei ole maailmanperintöarvojen suojelua koskevaa lainsäädäntöä.

Lisäksi maailmanperinnöstä puuttuu edelleen jonkin verran tarpeellista tietoa, kuten joidenkin tärkeiden attribuuttien levinneisyys ja esiintyminen sekä maisemakuvaan vaikuttavien toimenpiteiden vaikutukset maailmanperintöön. On olennaista tehdä tutkimusta ja tuottaa tietoa myös sellaisista aihepiireistä, jotka eivät liity suoraan

geologiaan ja luontoon, esimerkiksi matkailuelinkeinoon ja paikallisyhteisöihin liittyvistä kysymyksistä.

Panostusta lisääntyneen tiedon levittämiseen on suunnattava asukkaille sekä niille, jotka välittävät sitä eteenpäin, kuten opettajat, yrittäjät sekä oppaat.

E.4.2 Tavoitteet

Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristossa hallintoviranomaisten kaikilla tasoilla tulee olla riittävästi tietoa maailmanperinnön arvoista. Eri kohderyhmien tarpeisiin on oltava paketoituja tietopohjia. Näiden tietopohjien on oltava asianosaisten toimijoiden tiedossa.

Asianosaisille toimijoille on järjestettävä säännöllisesti täydennyskoulutuksia, jotta voidaan parantaa tietämystä maailmanperinnöstä organisaation sisällä sekä juurruttaa tiedot maailmanperinnön tilan kehityksestä.

Kun tieto ja ymmärrys maailmanperintöarvoista kasvaa, lisääntyy myös paikallisten osallistuminen ja sitoutuminen niihin.

E.4.3 Tehtävät ja toimenpiteet

Jatkuvat tehtävät

- Lääninhallituksen ja Metsähallituksen tehtäviin kuuluu yhteydenpito kansallisiin viranomaisiin sekä paikallisiin ja alueellisiin toimijoihin. Tärkeä osa tehtävää on keskustella maailmanperintöön liittyvistä suunnitelmista ja kysymyksistä, jotta asianosaiset ovat tietoisia siitä, miten maailmanperintö voidaan ottaa niissä huomioon.
- Lääninhallitus ja Metsähallitus vastaavat myös relevantin tutkimuksen seurannasta ja yhteydenpidosta tutkijoihin.
- Maailmanperintöalueella toteutetaan säännöllisesti kävijätutkimuksia, joiden suunnittelun pohjana ovat vuonna 2023 koko maailmanperintöalueella, vuonna 2017 Merenkurkun saaristossa ja vuonna 2018 Korkearannikolla toteutetut tutkimukset.
- Maailmanperintötietoutta levitetään erilaisten esitelmien ja tapahtumien kautta. Maailmanperintökoordinaattoreiden tehtäviin kuuluu osallistua niiden

suunnitteluun ja toteutukseen usein yhteistyössä maailmanperintökohteen vierailukeskusten kanssa.

- Maailmanperintökoordinaattorit vastaavat siitä, että uusi henkilökunta saa riittävät tiedot maailmanperintökohteesta.
- Metsähallitus järjestää joka vuosi koulutuksen sekä infotilaisuuksia oppaille ja yrittäjille maailmanperintökunnissa. Tilaisuudet järjestetään yhteistyössä Merenkurkun maailmanperintöyhdistyksen ja Visit Vaasan kanssa.

Toimenpiteet

- Ajankohtaista maailmanperintötutkimusta koskeva tutkimusseminaari järjestetään.
- Eri korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille tarjotaan aktiivisesti mahdollisuuksia tehdä lopputöitä yms. maailmanperintökohteesta. Ehdotukset ajankohtaisiksi aiheiksi listataan vuosittain toiminnan suunnittelun yhteydessä.
- Luodaan RSS-syöte tms. olennaisten maailmanperintöä koskevien artikkeleiden löytämiseksi.
- Järjestetään vähintään joka toinen vuosi maailmanperinnön arvoja koskevia koulutuksia Lääninhallituksen, kuntien ja muiden asianosaisten viranomaisten virkamiehille sekä poliitikoille.
- Kehitetään Korkearannikon luontokeskuksen ja Maailmanperintöportin välistä yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa. Työhön voidaan ottaa mukaan myös Terranova.
- Kehitetään eri tavoin maailmanperintötyöhön osallistuvien toimijoiden, kuten SGU:n ja GTK:n, välistä yhteistyötä ja tietojenvaihtoa.
- Maailmanperintöhallinnon ja vierailukeskusten henkilökunnan osaamista kehitetään osallistumalla asiaankuuluviin koulutuksiin, sekä tekemällä yhteistyötä ja vaihtamalla tietoa muiden kohteiden kanssa.
- Selvitetään, miten maailmanperinnön SOUV-sanamuotoa ”important views of the property” ja käsitettä ”visual integrity” on tulkittava Korkearannikon ja Merenkurkun saariston osalta. Voidaan mahdollisesti tehdä maisema-arkkitehtiopiskelijan lopputyönä.

- Hallintasuunnitelmasta tehdään lyhyempi versio, joka keskittyy eri organisaatioiden rooleihin, painopistealueisiin ja toimenpiteisiin. Tämä versio julkaistaan joko painatettuna versiona, pdf-tiedostona ja/tai nettisivuina.
- Vuosittaiset yleisölle suunnatut esitelmät ajankohtaisesta maailmanperintöön liittyvästä tutkimuksesta. Järjestetään pääasiassa naturumissa ja Maailmanperintöportissa.
- Yleisölle suunnattu maailmanperintökurssi tai -koulutus. Toteutus voi olla fyysinen tai digitaalinen. Järjestetään yhdessä opintoliiton, kansalaisopiston tai vastaavan tahon kanssa. Kurssi järjestetään sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa ja arvioidaan jälkepäin.
- Alueella toimivien organisaatioiden tiedottajille tarjotaan maailmanperintöön liittyvää koulutusta vähintään joka toinen vuosi, ja heidän saatavilleen asetetaan asianmukaista materiaalia.
- Opettajille tarjotaan joka toinen vuosi maailmanperintöpedagogiikan täydennyskoulutuspäiviä.
- Korkearannikolla kehitetään ja testataan yrittäjille ja oppaille suunnattuja tietämystä lisääviä aktiviteetteja/kursseja. Merenkurkun saaristossa kehitetään jo olemassa olevia konsepteja, joiden avulla yrittäjät ja maailmanperintöoppaat pidetään ajan tasalla maailmanperintökohteen suhteen. Koko maailmanperintöalueella asiaankuuluvat materiaalit saatetaan helposti yrittäjien saataville. Tehdään arviointi hallintasuunnitelman tarkistamisen yhteydessä.
- Merenkurkun saaristossa toteutetaan tutkimus asukkaisen suhtautumisesta matkailuun. Mallina käytetään Korkearannikolla vuonna 2023 tehtyä tutkimusta. Seuranta tehdään ennen hallintasuunnitelman päivitystä.

E.5 Viestintä ja saavutettavuus

Painopistealue Viestintä ja saavutettavuus on tärkeä, koska kaikilla tulee olla mahdollisuus kehittää suhdettaan maailmanperintöön.

E.5.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut

Vastikään on laadittu uusi pedagoginen materiaali, joka kattaa koko peruskoulun. Vuonna 2020 julkaistiin interpretaatiosuunnitelma, jossa on kuvattu eri vierailukohteiden teemat ja kohderyhmät sekä se, miten nämä kohteet on priorisoitu. Maailmanperintöalueella on kaksi vierailukeskusta, Korkearannikon luontokeskus ja Maailmanperintöportti. Lisäksi eri puolilla maailmanperintöaluetta on runsaasti vierailukohteita, joista löytyy tietoa maailmanperinnöstä. Korkearannikolla on useita paikallismuseoita, joista myös löytyy tietoa maailmanperinnöstä. Merenkurkun saaristossa jokaisessa kunnassa on maailmanperintöä koskevia infopisteitä. Terranovassa on vastikään avattu näyttely, joka käsittelee maailmanperintöä ja maiseman luontoa. Maailmanperintökohteella on sekä yhteinen kotisivu, highcoastkvarken.org, että erilliset sivut molemmissa maissa. Merenkurkun saaristolla on myös omat sivut Metsähallituksen luontoon.fi-sivustolla. Sosiaalisen median kanavina käytetään pääasiassa Instagramia ja Facebookia.

Maailmanperintöä koskeva viestintä ja tietoisuuden lisääminen maailmanperinnöstä on yksi Unescon antamista tehtävistä. Oman perinnön tuntemus lisää ymmärrystä muusta luonnosta ja kulttuurista. Siihen, miksi tämä on työn painopistealueita, on useita syitä. Maailmanperintötyön rahoituksesta puuttuu kuitenkin tarvittavia korvamerkittyjä varoja, mikä vaikeuttaa vierailukohteiden ylläpitoa ja kehittämistä. Uuden viestintä- ja luonto-opastusmateriaalin tuottaminen vaatii useimmiten hankevaroja. Lisäksi sekä digitaalisen että fyysisen viestinnän saavutettavuudelle asetetaan jatkuvasti korkeampia vaatimuksia. Kävijämäärän kasvu vaatii myös

vierailukohteiden ylläpidon ja hoidon lisäämistä. Korkearannikon kestäväan aluekehityksen hankkeessa määriteltiin myös viestintä tärkeäksi osa-alueeksi, ja siksi sen toimintasuunnitelman kuuluvat toimenpiteet on sisällytetty tähän.

Tärkeänä kohderyhmänä maailmanperintötyössä ovat koulut, joissa kaikki voidaan tavoittaa tasapuolisesti. Unesco ja Suomen ja Ruotsin kansalliset maailmanperintöstrategiat korostavat, että on tärkeää panostaa lapsiin ja nuoriin. Maailmanperintökohteesta on laadittu uusi ja arvostettu pedagoginen materiaali, ja nyt on keskityttävä sen juurruttamiseen kouluihin.

E.5.2 Tavoitteet

Korkearannikon ja Merenkurkun saariston tulee olla kaikkien saavutettavissa sekä fyysisesti että digitaalisesti. On huomioitava erilaiset saavutettavuustarpeet ja -tyypit. Tätä hallinnollista tavoitetta koskevan työn lähtökohtana on oltava *Interpretaatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle – Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen*, joka on tärkeä väline asiaankuuluvan ja saavutettavan tiedon antamiseksi asukkaille ja kävijöille.

Fyysistä saavutettavuutta tulee parantaa, kun vierailukohteita kehitetään. Vierailukohteissa tulee olla maailmanperintöarvoja koskevaa luonto-opastusta eri muodoissa ja räätälöitynä eri kohderyhmille. Myös digitaalisen luonto-opastuksen tulee olla eri muodoissa, helposti saavutettavaa ja eri kohderyhmille räätälöityä. Sama koskee sekä fyysistä että digitaalista tietoa vierailukohteista.

Maailmanperintöä ja sen arvoja koskeva viestintää tulee toteuttaa harkitusti ja strategisesti. Viestinnän sisällön tulee perustua interpretaatiosuunnitelman pää- ja alateemoihin. Laajemman yleisön tavoittamiseen tulee käyttää eri kanavia. Hallinnon ulkopuolisten henkilöiden saatavilla on oltava käyttäjäystävällistä ja informatiivista viestintämateriaalia maailmanperinnöstä.

Yhteistyötä maailmanperintöalueen ja sen ympäristön koulujen kanssa on kehitettävä. Opettajille tarjotaan tietoa maailmanperinnöstä ja pääsy opetuksessa käytettäviin materiaaleihin.

E.5.3 Tehtävät ja toimenpiteet

Jatkuvat tehtävät

- Highcoastkvarken.org on Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteinen kotisivu. Sivuilla on tietoa maailmanperinnön arvoista ja hallinnosta, pedagogista materiaalia sekä tietopankki, johon on koottu asiaan liittyviä asiakirjoja. Sivua ylläpitävät ja kehittävät Lääninhallitus ja Metsähallitus. Sivuilta kvarken.fi ja varldsarvethogakusten.se löytyy tietoa vierailukeskuksista sekä vierailun suunnittelua varten. Merenkurkun maailmanperintöyhdistys vastaa sivustosta merenkurkku.fi. Luontoon.fi, skuleskogen.se ja Lääninhallituksen sivut luonnonsuojelualueista tarjoavat syventävää tietoa käyntikohteista.
- Sosiaalisessa mediassa Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle on omat kanavansa. Korkearannikolla sosiaalisen median viestintä toteutetaan maailmanperintökoordinaattorin ja luontokeskuksen yhteistyönä. Tietyissä kysymyksissä tehdään yhteistyötä Höga Kusten Turistservice -matkailuinfon kanssa. Merenkurkun saaristossa viestintää tekevät yhteistyössä Metsähallitus ja Merenkurkun maailmanperintöyhdistys. Maailmanperintökohteen kanavat sosiaalisessa mediassa tarjoavat relevanttia luontointerpretaatiota ja ajankohtaista tietoa.
- Merenkurkun saaristossa Metsähallitus ja Merenkurkun maailmanperintöyhdistys julkaisevat neljä kertaa vuodessa uutiskirjeen. Kirje on suunnattu maailmanperintökohteen eri toimijoille.
- Maailmanperintökohteen luonto-opastusta tulee toteuttaa Korkearannikon / Merenkurkun saariston interpretaatiosuunnitelman mukaisesti. Luonto-opastuksella tarkoitetaan sekä fyysistä luonto-opastusta tietyissä kohteissa, digitaalista luonto-opastusta, näyttelyitä että opastuksia. Lääninhallitus ja Metsähallitus ovat päävastuussa maailmanperintökohteen luonto-opastuksesta, ja maailmanperintökohteen vierailukeskukset Korkearannikon luontokeskus ja (Merenkurkun saariston) Maailmanperintöportti ovat tässä avainasemassa.
- Highcoastkvarken.org-sivustolla on saatavilla pedagogista materiaalia, joka helpottaa maailmanperinnön integroimista opetukseen. Maailmanperintöhallinnon ja maailmanperintökohteen vierailukeskusten tehtäviin kuuluu materiaalin juurruttaminen opettajien keskuuteen. Materiaalin arviointi ja kehittäminen on myös tärkeää.

- Maailmanperintökoordinaattorien tehtäviin kuuluu myös ottaa yhteyttä eri medioihin ja vastata niiden kysymyksiin ajankohtaisista asioista.

Toimenpiteet

- Interpretaatiosuunnitelmasta laaditaan lyhyt versio luonto-opastusta harjoittaville ja vierailukohteita kehittäville yrityksille ja yhdistyksille. Lyhyttä versiota painetaan ja jaetaan sekä Korkearannikon että Merenkurkun saariston toimijoille.
- Interpretaatiosuunnitelmaan perustuva toteutussuunnittelu tehdään suunnitelmassa priorisoiduille vierailukohteille. Fyysiseen saavutettavuuteen panostettaessa huomioidaan mahdollisuus tutustua kaikkiin seitsemään alateemaan ja eri maailmanperintöarvoihin eri paikoissa.
- Alueen keskuspaikkakunnilla/kylissä on oltava saatavilla luonto-opastusta, maailmanperintötietoa sekä tietoa läheisistä vierailukohteista.
- Interpretaatiosuunnitelma tarkistetaan vuonna 2025 ja sen tuloksia arvioidaan vuonna 2030.
- Toteutetaan viestintätoimia olemassa olevan digitaalisen materiaalin esiin nostamiseksi.
- Viestintäyhteistyöllä alueella toimivien organisaatioiden kesken pyritään muun muassa tasoittamaan vierailupaineita.
- Tuotetaan yhteinen esittelyelokuva Korkearannikosta ja Merenkurkun saaristosta sekä pidempänä että lyhyempänä versiona.
- Laaditaan koko maailmanperintöaluetta koskeva yhteinen viestintäsuunnitelma. Suunnitelma sisältää myös sosiaalisen median. Suunnitelmassa määritellään tärkeät toimijat, jotka voivat jakaa tietoa ja viestintää eteenpäin.
- Highcoastkvarken.org-sivustoa kehitetään ja täydennetään. Sivuston saavutettavuutta tarkistetaan.
- Tuotetaan uusia kuvia ja elokuvia maailmanperinnöstä ja sen arvoista.
- Erityyppisiä tietoaineistoja tuotetaan ja saatetaan saataville useassa muodossa, jotta ne ovat kaikkien niiden saatavilla, jotka haluavat kertoa

maailmanperinnöstä, esimerkiksi avoimina powerpoint-esityksinä.

- Kehitetään yhteistyötä kuntien kanssa lasten ja nuorten tavoittamiseksi kouluissa maailmanperintöpedagogiikan keinoin. Toiminta toteutetaan yhdessä kuntien kanssa.
  - Korkearannikolla tarjotaan joka vuosi yhdelle Örnköldsvikin ja Kramforsin koulujen vuosiluokalle maailmanperintöteemapäivä, joka järjestetään luontokeskuksessa.
  - Merenkurkun saaristossa jatketaan maailmanperintöpedagogiikan kehittämistyötä Maailmanperintöpedagogi (2023) -hankkeen tulosten pohjalta.
  - Juurrutetaan pedagoginen materiaali opettajien keskuuteen ja kerätään palautetta. Suunnitelmaa tarkistettaessa arvioidaan tarve päivittää tai uudistaa materiaali, ja tarkastellaan mahdollisuuksia tarjota digitaalista opintomateriaalia.
- Toimenpiteet otettu Korkearannikon kestävä aluekehityksen toimintasuunnitelmasta:

Höga Kusten -lupauksen toteuttaminen maailmanperintökohteessa. Kehitetään viestintää siitä, mitä luonnonsuojelualueilla saa ja ei saa tehdä. Parannetaan viestintää esteettömistä vierailukohteista hiljaisen sesongin aikana. Tutkitaan mahdollisuutta mukauttaa tiedotusta talvea varten.

Maailmanperintöalueella on parannettava esteettömän ulkoilun edellytyksiä. Kuva on Korkearannikon Rotsidanista. Kuva: Erik Engelro.

E.6 Hallinto ja suojelu

Painopistealue Hallinto ja suojelu on tärkeä, koska maailmanperinnön erityinen yleismaailmallinen arvo ei saa vaarantua.

E.6.1 Nykytilan kuvaus ja perustelut

Maailmanperinnön avainarvojen nykytilan ja kehityssuunnan arviointi osoittaa, että kävijöiden vaikutus ennen kaikkea kulttuurisiin ja biologisiin arvoihin on tärkeä haaste, joka vaatii proaktiivista toimintaa (katso C.3).

Unescolle tehtävän säännöllisen raportoinnin yhteydessä vuonna 2023 toteutettiin tärkeimpiä attribuutteja koskeva arviointi. Arvioinnissa ilmeni, että kahdelle biologiselle attribuutille "Rannan sukkessio ja maankohoamismetsät" ja "Ekologiset prosessit, jotka johtuvat merenlahden kuroutumisesta järveksi" on aiheutunut kielteisiä vaikutuksia.

Valvonta ja seuranta ei ole ollut viime vuosina priorisoitu painopistealue. Merenkurkun saaristolle on olemassa valvonta- ja seurantaohjelma, jollaista ei ole laadittu Korkearannikolle. Uuden tiedon myötä ohjelmaa on tarpeen päivittää.

Lääninhallitus ja Metsähallitus tekevät yhteistyötä sekä keskenään että paikallisten, alueellisten ja kansallisten toimijoiden kanssa maailmanperinnön hallinnoimiseksi. Yhteisymmärrys maailmanperinnöstä ja sen arvoista sekä yhteiset tiedot ovat tärkeitä koko maailmanperintöalueen samanveroiselle hallinnoinnille ja säilyttämiselle. Yhteistyötä on edelleen kehitettävä erityisesti paikallisten toimijoiden kanssa. Asukkaiden osallistamisessa maailmanperintökysymyksiin on parannettavaa. Yhteistyö muiden maailmanperintökohteiden kanssa antaa tietoa niiden hallintoa koskevista kokemuksista ja sovelluksista.

Korkearannikon kestävä aluekehityksen hankkeessa määriteltiin useampi tärkeä toimenpide koskien infrastruktuuria ja joukkoliikennettä, ja ne ovat listattuna tähän.

E.6.2 Tavoitteet

Hallinnon yleistavoitteena tulee olla maailmanperinnön erityisen yleismaailmallisen arvon (OUV) säilyttäminen, jotta sekä nykyiset että tulevat sukupolvet voivat kokea Korkearannikon ja Merenkurkun saariston ainutlaatuisuuden. Maailmanperintöä tulee hoitaa siten, että maailmanperinnön keskeisiin arvoihin ei kohdistu kielteisiä vaikutuksia, ja hallinnon tulee pyrkiä ottamaan huomioon alueen muut erityiset arvot. On tärkeää, että alueen kaikki toimijat ovat tietoisia maailmanperinnön erityisestä yleismaailmallisesta arvosta, jotta he voivat ottaa sen huomioon toiminnassaan.

Maailmanperinnön hallinnon tulee myös edistää Agenda 2030 -ohjelman maailmanlaajuisten tavoitteiden toteutumista. Maailmanperintökohdetta tulee hallinnoida rajat ylittävänä kokonaisuutena, ja sen tulee tehdä yhteistyötä muiden maailmanperintökohteiden kanssa. Korkearannikon / Merenkurkun saariston tulee toimia hyvänä esimerkkinä ja edistää kestävä hallintoa myös muissa maailmanperintökohteissa.

Maailmanperinnön tärkeimpien arvojen ja attribuuttien kehittymistä on seurattava säännöllisesti.

E.6.3 Tehtävät ja toimenpiteet

Jatkuvat tehtävät

- Maailmanperintökoordinaattorit toteuttavat joka syksy toiminnan suunnittelua koskevan tarkistuksen suunnitellakseen yhteisiä toimia ja ollakseen ajan tasalla toistensa toiminnasta. Koordinaattoreilla on myös jatkuva vastuu suunnitella yhteisiä hankkeita, jotka vastaavat ajankohtaisia tarpeita.
- Maailmanperintökoordinaattorit tapaavat lähimpien esihenkilöidensä kanssa vähintään neljännesvuosittain keskustellakseen maailmanperintökohteen ajankohtaisista asioista.
- Maailmanperintökoordinaattorit valmistelevat päätöksiä ja osallistuvat päätöksentekoon sekä antavat lausuntoja maailmanperintöön vaikuttavissa asioissa. Tässä tarvitaan toimivaa sisäistä ja ulkoista yhteistyötä, jotta maailmanperintöön vaikuttavia asioita ei jää huomiotta.

- Verkostoja muiden maailmanperintökohteiden kanssa kehitetään ja ylläpidetään sekä koko maailmanperintöalueen osalta että erikseen Korkearannikon ja Merenkurkun saariston osalta.
- Maailmanperintökoordinaattorit vastaavat maailmanperintökohteen tilaa koskeviin kysymyksiin toteutettavan seurannan yhteydessä. Tähän kuuluvat raportointi Unescolle (periodic reporting) ja IUCN:n World Heritage Outlook (ks. B.4.). Tarvittaessa koordinaattorit vastaavat myös muihin maailmanperintökohteen tilaa koskeviin tiedusteluihin ja kyselyihin ja auttavat ”focal pointteja” ja kansallisia toimijoita tällaisissa asioissa.
- Maailmanperintökohte on edustettuna kansallisissa maailmanperintöyhdistyksissä ja pohjoismaisessa yhteistyössä.
- Lääninhallitus ja Metsähallitus vastaavat yhdessä yhteistyöryhmän koollekutsumisesta. Yhteistyöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa, ja toinen kerroista on fyysinen tapaaminen. Tällöin yhteistyöryhmälle järjestetään osaamista kehittävää toimintaa.
- Lääninhallituksen maailmanperintökoordinaattori kutsuu koolle Korkearannikon hallintoneuvoston.
- Lääninhallitus kutsuu koolle Kestävä paikkakehitys Korkearannikolla -työryhmä neljä kertaa vuodessa.
- Merenkurkun saariston maailmanperintöneuvottelukunta valitsee puheenjohtajan jäsenjärjestöjensä keskuudesta. Metsähallituksen maailmanperintökoordinaattori kuuluu aina neuvottelukunnan työvaliokuntaan ja osallistuu kokousvalmisteluihin.
- Merenkurkun maailmanperintöyhdistyksen kutsuu koolle sen puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja, ja Metsähallituksen maailmanperintökoordinaattori kuuluu aina sen hallitukseen.

Toimenpiteet

- Merenkurkun saaristossa maailmanperintöarvoille kehitetään ”Limits of Acceptable Change (LAC)” -menetelmä Merenkurkun luonnonsuojelualueen LAC:n laadinnan yhteydessä. Selvitetään mahdollisuutta käyttää LAC-menetelmää tai vastaavaa menetelmää asianmukaisten indikaattorien löytämiseksi Korkearannikolla.

- Tehdään vertailu, jossa selvitetään missä määrin eri rajaukset ovat päällekkäisiä Lystran geologisessa GIS-kerroksessa, nykyisissä suojelualueissa sekä maankäyttösuunnitelmissa ja merisuunnitelmassa.
- Ilmastoalttiusindeksihankkeen (CVI) tulosten pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan toimenpiteitä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.
- Päivitetään Merenkurkun saariston maailmanperintöarvojen valvonta- ja seurantaohjelma ja kehitetään vastaava ohjelma Korkearannikolle. Ohjelmien indikaattorit perustuvat CVI-prosessissa tunnistettuihin keskeisiin arvoihin, ja niiden on vastattava Unescolle säännöllisesti laadittavan raportin vaatimuksia.
- Luokitellaan CVI-prosessissa määritellyt SPV-arvot kansainvälisiin, kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin arvoihin.
- Tehdään infrastruktuurin sopeuttamistoimenpiteitä tiiviissä yhteistyössä maanomistajien ja muiden osapuolten kanssa, jotta korkean käyntipaineen vierailukohteista tulisi kestäviä. Merenkurkun saaristossa ensimmäinen vaihe on mahdollisten toimenpiteiden tunnistaminen.
- Seurataan jatkuvasti käyntimääriä maailmanperintöalueen keskeisillä paikoilla, ja yhdistetään seuranta tutkimuksiin, jotka koskevat paikallisten kokemuksia vierailupaineista ja infrastruktuurista. Lisäksi arvioidaan jo toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia.
- Tiedotetaan yhteistyöryhmän työstä asianosaisille ja kehitetään tähän sopivia menetelmiä.
- Arvioidaan yhteistyöryhmän toimintaa ja vastuita suunnitelman tarkistuksen yhteydessä vuosina 2025–2026.
- Kehitetään yhteistyötä muiden pohjoismaisten luonnonperintökohteiden kanssa.
- Vahvistetaan maailmanperintökohteen verkostoa tietojen- ja kokemustenvaihdolla Ruotsin ja Suomen biosfäärialueiden ja geo-puistojen kanssa.
- Kun hallintasuunnitelman toimenpiteet tarkistetaan vuosina 2025–2026, ne yhdenmukaistetaan Suomen tuolloin päivitetyn maailmanperintöstrategian kanssa.
- Korkearannikon hallintoneuvostoa tarkastellaan yhdessä nykyisten edustajien kanssa.

- Korkearannikolla selvitetään ylin ranta -kohteiden, kalottivuorten, raviinien, pirunpeltojen, huuhtoutunut sorakerrostuma -kohteiden ja simpukkasorakohteiden lisäsuojelutarpeita. Käydään vuoropuhelua pirunpeltojen ajovaurioiden minimoimiseksi.
- Korkearannikolla tarkistetaan Skuleskogenin kansallispuiston hoitosuunnitelman ja maailmanperinnön hallintasuunnitelman välistä rajanvetoa hoitosuunnitelman päivityksen yhteydessä.
- Toimenpiteet otettu Korkearannikon kestävä aluekehityksen toimintasuunnitelmasta:

Tutkitaan tarpeita ja mahdollisuuksia kysyntään perustuvaan julkiseen liikenteeseen maailmanperintöalueen vierailukohteisiin.

Rakennetaan suhteita Ruotsin liikenneviraston, DinTurin ja Norrtågin kaltaisiin yrityksiin.

Kehitetään mahdollisuutta julkisen liikenteen käyttöön E4-valtatien ja Skuleskogenin kansallispuiston välillä.

Analysoidaan, miten voimme ottaa vastaan lisää kävijöitä kohteisiin, joissa on jo nyt suuri kapasiteetti.

Tutkitaan mahdollisuudet yhdistä lääninhallituksen hallinnassa olevat vierailukohteet julkisiin liikennepalveluihin.

Analysoidaan, mitkä vierailukohteet voidaan pitää avoinna talvella.

Lintuinventointi Rönnskärin alueella Merenkurkun saaristossa. Kuva: Metsähallitus Anette Bäck

E.7 Hallintosuunnitelman seuranta ja tarkistus

Suunnitelma ulottuu vuoteen 2030 asti. Joka syksy Lääninhallitus ja Metsähallitus valitsevat hallintosuunnitelmasta ajankohtaiset toimet ja sisällyttävät ne seuraavan vuoden toiminnan suunnitteluun. Yhteistyöryhmän syyskokouksissa seurataan hallintosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista. Seuranta kattaa sekä toteutuneet että seuraavalle vuodelle suunnitellut toimenpiteet.

Hallintasuunnitelma tarkistetaan vuosina 2025–2026. Tarkastelu kattaa E-osion neljä painopistealuetta siten, että kunkin painopistealueen nykytilan kuvaukset, perustelut, tavoitteet ja jatkuvat työtehtävät tarkistetaan ja niitä muokataan tarvittaessa. Samalla suunnitelmaan kirjataan uusia toimenpiteitä. Toimenpiteet tulee laatia yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa ja juurruttaa yhteistyöryhmässä. Muu suunnitelma tarkistetaan, jos jotain tarvitsee päivittää.

Vuosina 2028–2029 aloitetaan koko suunnitelman päivittäminen. Työstä vastaavat Lääninhallitus ja Metsähallitus, ja sitä tehdään tiiviissä yhteistyössä yhteistyöryhmän, paikallisyhteisön ja muiden asianosaisten kanssa.

Norrfällsviken, Korkearannikko. Kuva: Fabiola de Graaf.

Viitteet

Hakkarainen, V., Soini, K., Dessein, J., & Raymond, C. M. (2022). Place-embedded agency: Exploring knowledge–place connections for enabling plurality in governance of social–ecological systems. *People and Nature*. 4:1141–1158. <https://doi.org/10.1002/pan3.10365>

Heron, SF, Day, JC, Bylund, P, Henriksson, M, Sjödin V, Anderssen, E, & Bäck, A. (2022) Application of the Climate Vulnerability Index (CVI) for the High Coast/Kvarken Archipelago World Heritage Property, *County Administrative Board of Västernorrland, Sweden & Metsähallitus, Finland* <https://highcoastkvarken.org/document/cvi-report-high-coast-kvarken-archipelago/>

Interpretaatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle – Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen <https://highcoastkvarken.org/fi/document/interpretaatiosuunnitelma-korkearannikolle-ja-merenkurkun-saaristolle/>

IUCN, IUCN World Heritage Outlook: High Coast / Kvarken Archipelago - 2020 Conservation Outlook Assessment <https://worldheritageoutlook.iucn.org/explore-sites/wdpaid/478642>

Korkea kohtaa matalan - faktaa Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperinnöstä. <https://highcoastkvarken.org/fi/document/korkea-kohtaa-matalan-maailmanperintofaktaa/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015) Yhteinen perintömme, Kansallinen maailmanperintöstrategia 2025-2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:14. <https://okm.fi/documents/1410845/4072878/maailmanperint%C3%B6strategia,+Nationell+v%C3%A4rldarvsstrategi+2015-2025.pdf/47a34767-5a32-449a-aab4-278612f33d24/+maailmanperint%C3%B6strategia,+Nationell+v%C3%A4rldarvsstrategi+2015-2025.pdf?t=1486127646000>

Riksantikvarieämbetet (2019) Nationell strategi för världsarvsarbetet: avrapportering av regeringsuppdraget att utarbeta en nationell världsarvsstrategi. <http://raa.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1591231>

Schoning, Kristian & Lundqvist, Lena (2020). SGU Rapport 2020:39 Förvaltning och klassificering av geologiska naturvärden i världsarvsområdet Höga kusten *Sveriges Geologiska Undersökning*. <https://highcoastkvarken.org/sv/document/forvaltning-och-klassificering-av-geologiska-naturvarden-i-varldsarvsområdet-hoga-kusten/>

UNESCO (1972) Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (englanniksi). <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

UNESCO (2012) Managing Natural World Heritage. <https://whc.unesco.org/en/managing-natural-world-heritage/>

UNESCO (2021) The Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. <https://whc.unesco.org/en/guidelines/>

UNESCO, ICCROM, ICOMOS & IUCN (2022) Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context. <https://whc.unesco.org/en/guidance-toolkit-impact-assessments/>

Liitteet

Liite 1. Selostus maailmanperintökohteen yleismaailmallisesta merkityksestä (SOUV)

Liite 2. Aikaisemmat yhteiset projektit

Liite 3. Hallintosuunnitelman laatiminen

Liite 4. Kooste lausunnoista

Liite 5. Korkearannikon attribuuttien jakautuminen

Liite 6. Merenkurkun saariston attribuuttien jakautuminen

Liite 7. Korkearannikon/Merenkurkun saariston attribuutit

Liite 8. Luettelo maailmanperintökohteen suojelualueista

Liite 9. Hallintosuunnitelman toimenpiteet ja Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteet

Liite 1: Selostus maailmanperintökohteen yleis- maailmallisesta merkityksestä

Statement of Outstanding Universal Value, SOUV. Alkuperäinen teksti löytyy sivusta: <https://whc.unesco.org/en/list/898>

Korkearannikko / Merenkurkun saaristo RUOTSI-SUOMI ((Ref. 898 rev))

Tiivistelmä

Korkearannikko Ruotsin puolella ja Merenkurkun saaristo Suomen puolella sijaitsevat Pohjanlahden vastakkaisilla rannoilla Itämeren pohjoisosassa. Tämä valtava alue on kooltaan 346 434 hehtaaria (josta on maata noin 100 700 ha) ja siellä korkea yhdistyy alavaan: Korkearannikon kumpuileva maasto, korkeat saaret, jyrkät rannat, sileät kalliot ja vuonomaisten lahdemaiden ovat täydellinen vastakohta Merenkurkun saaristolle, jolle ovat tunnusomaisia tuhannet alavat saaret, matalat lahdet, moreenimuodostumat ja vaikuttavat louhikot. Tämä maailmankolkka on kokenut useita jääkausia kuluneiden parin-kolmen miljoonan vuoden aikana ja se on ollut moneen otteeseen paksun mannerjään peitossa. Nykyinen maankohoaminen käynnistyi, kun mannerjää alkoi sulaa noin 18 000 vuotta sitten ja maankuori vapautui vähitellen jään painosta. Korkearannikon / Merenkurkun saariston nykyiset maisemat ovat muotoutuneet pääosin viimeisimmän jääkauden tuloksena sekä meren vaikutuksesta ja kasvillisuuden kehityksestä. Viimeisimmän jäätiköitymisen jälkeen maa on kohonnut alueella 800 metriä ja mittausten mukaan maankohoaminen onkin nopeampaa kuin missään muualla maailmassa. Maankohoamisilmiön vaikutukset ovat havaittavissa ihmisiän aikana ja kohoamisen ennustetaan jatkuvan edelleen. Viimeisen 10 500 vuoden aikana maa on kohonnut alueella noin 0,9 metriä vuodessa. Jatkuvan maankohoamisen tuloksena syntyy uusia saaria ja alueelle luonteenomaisia moreenimuodostumia samalla kun merenlahdet muuttuvat vähitellen jokisuiksi ja lopulta järviksi.

Itämeri on muuttunut perin pohjin viimeisimmän jääkauden jälkeen: se on kehittynyt vaihteittain merellisestä makeavetiseksi ympäristöksi ja edelleen murtovesialueeksi, mikä on myös muuttanut alueen kasvillisuutta ja eläimistöä. Tämä kahden valtion yhteinen maailmanperintökohde on erinomainen esimerkki jatkuvista geologisista muutoksista, jotka muovaavat sekä maa- että merimaisemia edelleen. Myös biologiset prosessit ja ekosysteemit muuttuvat vuorovaikutuksessa maankohoamisen kanssa.

Kriteeri (viii): Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on geologisesti ainutlaatuinen kahdesta pääsyystä. Ensiksi, sekä Ruotsin että Suomen puolella isostaattinen maankohoaminen on lähes nopeinta maailmassa. Maankohoaminen alkoi mannerjään viimeisten rippeiden vetäytyttyä ja se jatkuu edelleen: viimeisen 10 500 vuoden aikana maa on kohonnut alueella noin 290 metriä. Edelleen jatkuva maankohoaminen on aiheuttanut huomattavia muutoksia alueen vesistöoloissa jääkauden jälkeen. Ilmiö todettiin ja sitä tutkittiin ensi kerran juuri täällä, ja siksi tämä maailmanperintökohde on avainasemassa kun pyritään ymmärtämään, kuinka maankuori reagoi mannerjäätikön sulamiseen. Toiseksi, Merenkurkun saariston 5 600 saarta ja niitä ympäröivää merta luonnehtivat jääkauteiset moreenikerrostumien rivistöt, kuten De Geer -moreenit, jotka tekevät mannerjään muovaamasta maisemasta sekä maalla että merellä entistä vaihtelevamman. Alue on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen ja tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet tutkia moreenisaaristoja. Korkearannikko ja Merenkurkun saaristo ovat esimerkkejä jääkauden jälkeisen maankohoamisen muovaamista maisemista, jotka täydentävät toisiaan.

Eheys

Maailmanperintökohde koostuu alueista, joissa Korkearannikon / Merenkurkun saariston geologiset ja geomorfologiset arvot tulevat parhaiten esiin. Ruotsin puolella kohde sisältää Korkearannikon suojelullisesti tärkeimmän osan. Se ulottuu sisämaahan ja siihen kuuluvat maankohoamisvyöhykkeet kokonaisuudessaan sekä osa korkeimmista rantaviivoista. Laajan metsätalouden piirissä olevat alueet on jätetty rajauksen ulkopuolelle. Merta kohti siirryttäessä alue käsittää tärkeimmät saaret ja merialueet, jotka ovat looginen osa maankohoamisalueen topografista jatkumoa. Alueiden valinnassa on huomioitu yhä jatkuvat geologiset prosessit.

Merenkurkun saaristo Suomen puolella käsittää kaksi erillistä maa- ja merialuetta. Vain ainutlaatuisimmat maanpäälliset geologiset muodostumat, matalan veden peittämät muodostumat sekä useimmat moreenimuodostumat on sisällytetty maailmanperintökohteeseen. Vaikka kohteen geologiset rajat eivät seuraa hallinnollisia tai lainsäädännöllisiä rajoja, rajat on määritelty tieteellisin perustein.

Huomattakoon, että noin 71 prosenttia maailmanperintökohteesta on merta. Korkearannikon puolella meri on melko syvä (jopa 293 metriä), kun taas Merenkurkun saaristo on matalaa (keskisyvyys alle 10 metriä). Eroosio, kasvillisuuden leviäminen tai ihmisen toiminta ei ole juuri vaikuttanut merenalaisiin geologisiin muodostumiin. Sen sijaan maa-alueilla on meneillään useita suurimittaisia kehityshankkeita, jotka voivat vaikuttaa maailmanperintökohteen eheyteen. Kohteessa asuu vakituisesti noin 7 000 ihmistä (Korkearannikon

alueella noin 4 500 ja Merenkurkun saaristossa noin 2 500), joille pienimuotoinen perinteinen maatalous, metsätalous ja kalastus tarjoavat toimeentulon. Niillä ei ole juurikaan vaikutusta alueen geologisiin arvoihin.

Suojelun ja hallinnon vaatimukset

Sekä Ruotsissa että Suomessa maailmanperintökohteita hallinnoidaan alueellisella tasolla ja vastuullisissa tahoissa ovat edustettuina viranomaiset, kunnat ja paikalliset sidosryhmät. Ruotsin ja Suomen alueelliset viranomaiset ja kunnat ovat perustaneet yhteistyöryhmän huolehtimaan pääasiassa siitä, että yhteisen maailmanperintöalueen kolmella ydinalueella on yhteinen hallintosuunnitelma.

Korkearannikon / Merenkurkun saariston merkittäviä yleismaailmallisia arvoja ei ole nimenomaisesti suojeltu lainsäädännöllä, mutta yleinen kansallinen ympäristölainsäädäntö tarjoaa kohteelle riittävän suojan. Kansallispuistot ja muut suojelualueet kattavat kohteesta noin 37 prosenttia ja se on myös osa EU:n Natura 2000 -suojelualueiden verkostoa. Kaikilla näillä suojelualueilla on voimassa maankäyttöä rajoittavia säädöksiä, jotka suojelevat kattavasti geologisia muodostumia sekä kohteen eläimistöä ja kasvillisuutta. Loput kohteesta (noin 63 prosenttia) ei ole yhtä tiukan suojelun piirissä, mutta kohteen eheys voidaan tarvittaessa turvata muun kansallisen lainsäädännön avulla. Korkearannikko on myös tunnustettu kansallisesti merkittäväksi maisema-alueeksi, jonka nojalla aluetta voidaan kehittää yleisen edun pohjalta ja sen virkistys- ja suojeluarvot nauttivat erityistä lain suojaa. Maakuntakaava turvaa Merenkurkun saariston merkittävät yleismaailmalliset arvot ja siinä myös tunnustetaan Suomen puoleisen kahden ydinalueen välisen vyöhykkeen geologinen merkittävyys.

Kohteen tehokkaaksi hallinnoimiseksi tulisi kehittää ekosysteemiajattelua, jossa yhdistyvät suojelualueiden hallinto sekä kohteen muut ydintoiminnot kuten yhteisöjen ja elinkeinoelämän infrastruktuurin kehittäminen, turismi, kalastus sekä merenkulku.

Mahdollisia tulevaisuuden uhkia ovat suurimittaiset rakennushankkeet, jotka voivat tuhota kohteen ainutlaatuisia geologisia muodostumia tai vahingoittaa vakavasti sen visuaalista eheyttä. Kasvava kävijäpaine sekä öljy- tai kemikaalivuodot voivat uhata kohteen biologisia tai kulttuuriin liittyviä arvoja. Ilmaston lämpeneminen ei uhkaa maankohoamisilmiötä, sillä se ei vaikuta itse geologiseen prosessiin. Merenpinnan nousu voi kuitenkin tehdä maankohoamisen vaikeammiksi havaittavaksi, kun merestä vuosittain nouseva maa-alue pienenee. Luonnononnettomuuksia, kuten voimakkaita maanjäristyksiä tai tulivuorenpurkauksia, ei Ruotsissa tai Suomessa ole odotettavissa.

Uhkiin on varauduttu kansallisen lainsäädännön ja strategisen suunnittelun keinoin sekä huolehtimalla siitä, että viranomaiset, sidosryhmät ja paikallinen väestö ovat entistä tietoisempia maailmanperintökohteen merkityksestä.

Käännös tehty EU:n avulla:

Liite 2: Aikaisemmat yhteiset projektit

Lystra-hankkeen tavoitteena oli saada maailmanperintökohteeseen lisää kävijöitä vaarantamatta kestäväää kehitystä, lisätä ymmärrystä maailmanperinnön arvoista ja luoda laadukas tietopohja, joka sekä vastaisi luontomatkailun tarpeisiin että tukisi maankäytön suunnittelua. Hankkeessa laadittiin yhteinen interpretaatiosuunnitelma ja uudistettiin pedagogista materiaalia. Hankkeesta saatiin kokemusta maailmanperintöä koskevan tietoaineiston jatkokehittämisestä eri kohderyhmille ja yhteisestä rajat ylittävästä suunnittelusta. Hankkeessa tunnistetut mutta siihen mahtumattomat tarpeet löytyvät nyt etupäässä painopistealueiden Tiedot ja osaamisen kehittäminen ja Viestintä ja saavutettavuus toimenpiteistä.

Lystran rahoitti Interreg Botnia-Atlantica ja omisti Metsähallitus. Kumppaneina toimi Lääninhallituksen lisäksi Geologian tutkimuskeskus GTK, Sveriges geologiska undersökning SGU, Paikkatietokeskus FGI ja Vaasan kaupunki.

RECOMS-hankkeessa tutkija Viola Hakkarainen (Luonnonvarakeskus, Suomi) tutki maailmanperintöalueen asukkaiden asenteita. Tutkimus kohdistui maailmanperintöalueen asukkaisiin ja siihen, miten heidän siteensä paikkaan ja käsityksensä paikallistiedosta vaikuttavat heidän näkemyksiinsä alueen hallinnosta ja kehittämisestä. Tulokset osoittavat muun muassa, että sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa asukkailla on vahvat siteet paikkaan. Tutkimus nostaa esiin myös sen, että vanhat konfliktit leimaavat maailmanperintöalueesta käytäviä keskusteluita, mikä vaikuttaa mahdollisuuteen tarkastella aluetta monipuolisesti. Siksi myös suhtautuminen luonnonsuojeluun on Merenkurkun saaristossa kielteisempää kuin Korkearannikolla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että on erittäin tarpeellista parantaa paikallista osallisuutta sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa, ja se on vaikuttanut siihen, että Osallisuus ja sitoutuminen -painopistealue on asetettu etusijalle.

RECOMS, Resourceful and Resilient Communities, oli Euroopan komission rahoittama laaja eurooppalainen tutkimushanke.

Maailmanperinnön ilmastoalttius (CVI) -hankkeessa selvitettiin ilmastonmuutoksen vaikutuksia maailmanperintökohteeseen sekä maailmanperintökohteen muutosten vaikutuksia paikallisyhteisöön. Hankkeen tulosten mukaan ilmastonmuutos ei aiheuta suuria uhkia maailmanperintöarvoille vuoteen 2050 mennessä. Merkittävimmät ilmastotekijät eli sateiden lisääntyminen, lämpötilan nousu ja jääpeitteen väheneminen merellä vaikuttavat vähäisesti geologisiin arvoihin. Ne vaikuttavat kuitenkin todennäköisesti siihen, miten asukkaat ja kävijät käyttävät aluetta. Hankkeen tulokset kertovat tarpeesta panostaa kestävään paikkakehitykseen, mikä on tietenkin tehtävä tiiviissä yhteistyössä asianosaisten asukkaiden ja toimijoiden kanssa.

Hankkeen rahoitti Interreg Botnia-Atlantica. Lääninhallitus toimi hankkeen omistajana ja Metsähallitus hankekumppanina.

Liite 3: Hallintosuunnitelman laatiminen

Jo jonkin aikaa on haluttu selvittää mahdollisuuksia yhteisen hallintosuunnitelman tekemiseksi. Tähän hallintosuunnitelmaan asti Korkearannikolla ja Merenkurkun saaristolla on ollut erilliset hallintosuunnitelmansa. Korkearannikon maailmanperintöalueen edellisen hallintosuunnitelman voimassaolo päättyi vuonna 2020. Merenkurkun saariston hallinto- ja kehittämissuunnitelmalle ei ollut tarkkaa päättymispäivää, mutta myös siinä esitetty visio päättyi vuoteen 2020. Ajankohta oli nyt erittäin sopiva ensimmäisen yhteisen hallintosuunnitelman laatimiseksi. Interreg-hankkeessa LYSTRA (2018-2020) laadittiin Metsähallituksen ja lääninhallituksen yhteistyönä interpretaatiosuunnitelma. Interpretaatiosuunnitelma on ensimmäinen suunnitelma, jonka lääninhallitus ja Metsähallitus ovat yhdessä laatineet. Tästä saadut kokemukset ja työmenetelmät olivat tärkeä osa yhteisen hallintosuunnitelman laatimisen aloittamista.

Marraskuussa 2019 kysymys yhteisestä hallintosuunnitelmasta otettiin esille yhteistyöryhmän kokouksessa, jossa ehdotusta kannatettiin. Ryhmä päätti, että maailmanperintökoordinaattorit laativat aikataulun ja luonnoksen hallintosuunnitelman pääpiirteistä yhteistyöryhmän seuraavaa kokousta varten toukokuussa 2020.

Vuonna 2020 hallintosuunnitelmaa työstettiin pääosin sisäisesti lääninhallituksessa ja Metsähallituksessa. Tämä oli osittain pandemian vuoksi ja osittain siksi, että LYSTRA-hankkeen loppuunsaattaminen vei suurimman osan aikaresursseista. Hallintosuunnitelman valmistelu tehtiin vakituisella henkilöstöllä normaalein varoin, ei projektimuotoisesti. Hallintosuunnitelman laatimisen alkuvaiheessa tehtiin SWOT-analyysi siitä, miten maailmanperintökohteen hallinto nykyisin toimii. Analyysin tekivät maailmanperintökoordinaattorit, jotka esittelivät sen yhteistyöryhmälle, jotta kaikilla olisi sama näkemys nykytilanteesta. SWOT-analyysi antoi pohjan sille, mihin osa-alueisiin hallinnossa on keskityttävä. Samalla kehitettiin visio maailmanperintökohteesta. Visio on sama kuin interpretaatiosuunnitelmassa kehitetty pääteema.

”Maailmanperintökohde Korkearannikko / Merenkurkun saaristo on paras paikka maailmassa kokea ja ymmärtää viimeisimmän jääkauden jälkeistä maankohoamista.”

Yhteistyöryhmää varten järjestettiin syksyllä 2020 työpaja, jossa oli mukana tutkija Viola Hakkarainen Luonnonvarakeskuksesta. Työpajassa käsiteltiin sitä, millaisena osallistujat näkivät maailmanperintökohteen tulevaisuuden.

Vuonna 2021 järjestettiin yhteistyöryhmän organisaatioiden kanssa erillisiä tapaamisia siitä, millaisen rajauksen ne haluaisivat suunnitelmalle. Keskeinen kysymys oli, tulisiko hallintosuunnitelmasta tehdä "suppea" suunnitelma, jossa mukana olisi vain lääninhallituksen ja Metsähallituksen hallinnassa ja vastuulla oleva toiminta ja toimenpiteet, vai tulisiko suunnitelmasta tehdä "laaja", jossa kaikki maailmanperintökohteen hallintoon osallistuvat organisaatiot vastaisivat myös hallintosuunnitelmassa olevista toimenpiteistä. Näiden ja yhteistyöryhmän kokouksissa käytyjen keskustelujen pohjalta päädyttiin siihen, että hallintosuunnitelmassa ovat vain toimenpiteet, joista lääninhallitus ja Metsähallitus ovat vastuussa. Suomen osalta keskusteluissa käytiin läpi myös edellisen suunnitelman Merenkurkun saaristoon kohdistuneet toimenpiteet, joista kukin organisaatio oli ollut omalta osaltaan vastuussa.

Yhteistyöryhmän kokouksessa lokakuussa 2021 Viola Hakkarainen esitteli tutkimustuloksiaan asukkaiden suhteesta maailmanperintöalueeseen ja heidän näkemyksistään hallinnosta.

Vuonna 2021 arvioitiin myös yhteistyöryhmän toimintaa, roolia ja kokoonpanoa. Tämä työ jatkui vuonna 2022 yhteistyöryhmän kokopäiväisellä työpajalla. Yhteistyöryhmä pääsi vihdoin kokoontumaan jälleen kasvokkain. Yksi työpajan johtopäätöksistä oli, että yhteistyöryhmässä tulisi mieluiten olla virkamiehiä. Työpajassa käsiteltiin myös hallintosuunnitelman neljää painopistealuetta ja ehdotettuja toimenpiteitä.

Syyskuun 2021 ja toukokuun 2022 välisenä aikana maailmanperintökohteen ilmastoalttiusindeksi (CVI) -hanke järjesti monipäiväisen työpajan, johon osallistui laaja edustus kansallisista, alueellisista ja paikallisista organisaatioista sekä kansalaisyhteiskunnasta. Yksi työpajan tulos, jota on käytetty hallintosuunnitelmassa, oli maailmanperintökohteen keskeisten arvojen sekä maailmanperintökohteen eri arvojen nykytilan ja kehityssuunta-arvioiden kokoaminen. Ks. Scott et al, 2022.

Seitsemän yleisötilaisuutta järjestettiin vuonna 2022 paikallisten ihmisten osallistamiseksi hallintosuunnitelmatyöhön. Neljä tilaisuutta järjestettiin Korkearannikolla ja kolme Merenkurkun saaristossa. Syksyllä 2022 järjestettiin myös yhteinen verkkokeskustelutilaisuus.

Yhteistyöryhmä on käsitellyt vuosien 2021–2023 kokouksissaan luonnoksia hallintosuunnitelman eri osioista ja keskustellut niistä. Alkuvuodesta 2023 lähetettiin yhteistyöryhmän edustajille kommenttiversio suunnitelmasta, jotta

heidän organisaatioillansa olisi mahdollisuus kommentoida hallintosuunnitelman verraten aikaista versiota. Saadut muutosehdotukset sisällytettiin suunnitelmaan ja esiteltiin yhteistyöryhmälle sen kokouksessa kesäkuussa 2023. Kokouksessa tehdyt lisämuutokset sisällytettiin versioon, joka lähetettiin lausunnonlehtien asianomaisiin organisaatioihin syyskuun alussa 2023. Lausuntoaikaa oli lokakuun puoleen väliin asti. Lisäaikaa pyytäneille organisaatioille määräaikaa pidennettiin marraskuun alkuun. Syyskuun alusta lokakuun puoliväliin hallintosuunnitelmaluonnos oli myös yleisön nähtävillä. Yleisöä pyydettiin kommentoimaan luonnosta julkaisemalla tietoa luonnoksesta verkkosivustoilla ja sosiaalisessa mediassa sekä lehdistötiedottein.

Lääninhallitus ja Metsähallitus saivat 16 lausuntoa organisaatioilta ja kaksi yksityishenkilöiltä. Hallintosuunnitelmaluonnoksesta saatu palaute huomioitiin suunnitelman lopulliseen versioon ennen marraskuun 2023 lopulla pidettyä neuvotteluryhmän kokousta. Yhteistyöryhmä hyväksyi hallintosuunnitelman marraskuun kokouksessaan tehtyään siihen vielä yhden täsmennyksen. Lääninhallitus ja Metsähallitus viimeistelivät suunnitelman muutokset ja ulkoasun sekä hyväksyivät lopullisen ruotsin- ja suomenkielisen version vuoden 2023 lopussa.

Viitteet

Hakkarainen, V., Soini, K., Dessen, J., & Raymond, C. M. (2022). Place-embedded agency: Exploring knowledge–place connections for enabling plurality in governance of social–ecological systems. *People and Nature*. 4:1141–1158.

<https://doi.org/10.1002/pan3.10365>

Heron, SF, Day, JC, Bylund, P, Henriksson, M, Sjödin V, Anderssen, E, & Bäck, A. (2022) Application of the Climate Vulnerability Index (CVI) for the High Coast/ Kvarken Archipelago World Heritage Property, County Administrative Board of Västerbotten, Sweden & Metsähallitus, Finland. <https://highcoastkvarken.org/document/cvi-report-high-coast-kvarken-archipelago/>

Interpretaatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle – Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen <https://highcoastkvarken.org/fi/document/interpretaatiosuunnitelma-korkearannikolle-ja-merenkurkun-saaristolle/>

Liite 4: Kooste lausunnoista

Täho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Höga Kusten Destinationsutveckling (Ruotsi)	HK Dest ehdottaa, että vuosien 2025-2026 suunnitelman tarkistamisen yhteydessä läänin hallitus toteutaisi seurantaan vuonna 2023 toteutetun asennelmaprosessin perusteella, joka koski kansalaisten suhtautumista maailmanperintökohteeseen. Seikoiden vuoksi pyydämme tekemään johdannossa selväksi, että tässä suunnitelmassa "korkearannikolla" tarkoitetaan maailmanperintökohteeseen kuuluvaa aluetta eikä mitään muuta. Muissa yhteyksissä Korkearannikko on laajempi alue. B.8: Muutakaa sanamuoto "Korkearannikko Destinationsutveckling ja -Turism 'Strategi 2030'" muotoon "korkearannikon matkailustrategia vuoteen 2030". C.3.7: Kohdassa 13 todetaan, että lisääntyvä kävijäpaine vaikuttaa negatiivisesti tien varrella asuviin. Pitäkö tämä paikkansa? Läänin hallituksen vuonna 2023 tekemä asennetutkimus osoitti, että maailmanperintöalueen asukkaat suhtautuvat kasvavaan matkailuelinkeinoon myönteisemmin kuin Korkearannikon neljän kunnan kokonaisuudessa. Jos puhutaan vain kalin kautta kulkevista tiestä kohti Skuleskogenin kansallispuistoa, se olisi mainittava. D.5: Höga Kusten Turism: paikalliset (yksityiset ja julkiset) matkailutoimijat omistavat sen, ja se vastaa jäsentensä tuotteiden markkinoinnista ja myynnistä. E.4.3: Jatkuvat tehtävät, kohta 3. Selventäkää, mihin kävijätutkimuksiin viitataan. Toimenpiteet, kohta 13. Toinen toimenpide voisi olla yrityksille suunnatun digitaalisen koulutusohjelman kehittäminen yhteistyössä Höga Kusten Destinationsutvecklingin kanssa. Tämä täydentäisi hyvin HK Destin muita yrityksille suunnattuja digitaalisia koulutusohjelmia. E.5.3: Toimenpiteet, kohta 15. Täydentäkää pedagogista materiaalia digitaalisella koulutusohjelmalla, jota asukkaat voivat käyttää. Voidaan tuottaa yhdessä edelliseen kohtaan liittyvän koulutuksen kanssa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Asematutkimuksen seuranta sisältyy Tiedot ja osaamisen kehittämisen painopistealueeseen liittyviin toimenpiteisiin. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa A.1. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa B.8. Hallintosuunnitelman taulukon tekstiä on täydennetty kohdassa C.3.7. Vaikutuksia suosittelemme ensisijaisesti matkailukohteisiin johtavien teiden varrella koetaan sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa D.5. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Kävijätutkimukset ovat osa läänin hallituksen ja Metsähallituksen jatkuvia tehtäviä. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Kohdassa Tiedot ja osaamisen kehittämisen ehdotetut toimenpiteet mahdollistavat myös verkkokurssit. Vastaava toimenpide sisältyy jo maailmanperintökoordinaattorin toimintasuunnitelmaan vuodelle 2023. Yleiselle suunnattu maailmanperintökurssi sisältyy Tiedot ja osaamisen kehittämisen kohtaan kuuluvana toimenpiteenä. Kohdan E.4.3 toimenpiteen sanamuotoa muutetaan, jotta se voidaan toteuttaa eritavoin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Toimintasuunnitelman toimenpiteet on sisällytetty toimenpiteinä hallintosuunnitelmaan. Toimintasuunnitelma julkaistaan erillisenä raporttina. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.7.1.
Kramforsin kunta (Ruotsi)	Kramforsin kunta katsoo, että suunnitelma on hyvin laadittu ja kuvaa maailmanperintökohteen Suomen ja Ruotsin puolta hyvällä tavalla. Se on kattava, mikä on myös välttämätöntä maailmanperintökohteen hallinnoinnin ja kehittämisen vaahtimusten ja vastuiden täyttämiseksi. --> ja kuvaa hyvin sekä Suomen että Ruotsin Siksi Kramforsin kunta pitää erittäin myönteisenä, että laaditaan lyhennetty versio, jossa keskitytään eri organisaatioiden rooleihin sekä painopistealueisiin ja toimenpiteisiin. Näin useimmat ihmiset voivat ymmärtää ja osallistua yhteisen maailmanperintöomme suunnitteluun hallintoon. Hallintosuunnitelman painopistealueet on valittu hyvin, ja ne ovat oikeassa järjestyksessä. Kramforsin kunta on todennut, että maaliskuussa 2023 esitetyt näkemykset alustavasta lausuntopyynnöstä "Korkearannikon/Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen hallintosuunnitelma LUONNOS helmikuu 2023" on otettu huomioon hallintosuunnitelman lausuntoversiossa. Sivu 18 (B.7.1): Valtakunnallisesti merkittäviä alueita koskevassa alkutekstissä olisi todettava, että valtakunnallisesti merkittävät alueita on suojeltava toimenpiteillä, jotka vahingoittavat merkittävistä niiden arvoja. Tekstissä todetaan, että Korkearannikko on myös kokonaisuudessaan nimetty valtakunnallisesti merkittäviksi alueiksi sen merkittävien luonto- ja kulttuuriarvojen vuoksi. Tämä muotoilu liittyy ympäristökaaren 4 luvun mukaiseen valtakunnallisesti merkittävään alueeseen. Korkearannikon maailmanperintöalue on kokonaisuudessaan 3 luvun 6 mukana valtakunnallisesti merkittävä alue luonnonsuojelun kannalta, mutta ei kilttuurin tai ulkoilun kannalta. Valtakunnallisesti merkittäviä alueita koskeva tekstiä olisi selvennettävä näiden kahden valtakunnallisesti merkittävien alueiden tyypin osalta. Ympäristökaaren 4 luvun (Eräitä alueita koskevat erityissäännökset maa- ja vesivarojen käytöstä) mukainen valtakunnallisesti merkittävä alue ei ole kunnan määrittelemä raja. Sivulla 25 virke olisi muotoiltava uudelleen seuraavasti: "Paikallisitasolla erityisesti kuntien yleiskaavat ja niihin liittyvät täydennykset ja lisäykset sekä asemakaavat ovat tärkeitä, sillä ne ohjaavat alueidenkäyttöä maailmanperintöalueella". Sivu 30: Kuntien kohdalla taulukossa lukee Ruotsi ja Suomi ruotsinkielisessä versiossa. C.5: Nelljännessä kappaleessa viitataan muunlaisiin maankäyttö- ja infrastruktuurihankkeisiin, joilla voi olla kielteisiä vaikutuksia maailmanperintökohteisiin. Pitäisi selventää, että tässä viitataan maan- ja vedenkäyttöön.	Hallintosuunnitelman ruotsinkielisen version tietolaatikossa oleva teksti korjataan. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.7.1. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.8. Hallintosuunnitelman ruotsinkielisen version tietolaatikossa oleva teksti korjataan. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa C.5.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Kramforsin kunta (Ruotsi)	Kramforsin kunta suhtautuu myönteisesti hallintosuunnitelmissa esitettyihin toimenpiteisiin, jotka koskevat Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintökohteeseen liittyvien tietojen ja osaamisen kehittämistä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Toimenpiteissä mainitaan useita toimijoita ja kohderymiä, kuten lääninhallituksen virkamiehet, kunnat ja muut asianomaiset viranomaiset. Myös poliittot olisi otettava mukaan ja heidän tulisi osallistua maailmanperintökohteen arvoja koskeviin koulutustilaisuuksiin.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa E.4.3.
	Kramfors on samaa mieltä siitä, että maailmanperintöarvojen tuntemus on ratkaisevan tärkeää tehokkaan hallinnon kannalta. Tämän saavuttamiseksi tulisi kunnan mielestä nostaa tavoitetasoa niin, että virkamiehille ja poliitikoille järjestettäisiin vuosittain koulutusta, kuten muillekin maailmanperintöhallinnon kohderyhmille.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Kannattaa myös harvita lyhyitä verkkokursseja, joita voidaan näyttää esimerkiksi uusille työntekijöille tai työpaikkakokouksessa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Tiedot ja osaamisen kehittämisen yhteydessä ehdotettujen toimenpiteiden mahdollistavat myös verkkokurssit.
	Kramforsin kunta pitää myönteisinä ja arvokkaina pyrkimyksiä lisätä osallistumista ja tiedon levittämistä hallintosuunnitelmissa. Suunnitelmissa esitetään esimerkiksi vuotuisia yleisöllä suunnattuja tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia, yhteistyötä koulujen kanssa maailmanperintötyössä, suunnitelman lyhennettyä versiota ja yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa hallintosuunnitelman seurannassa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Kramforsin kunta näkee suurin mahdollisuuksia Korkearannikon ja Merenkurkun saariston yhteisessä hallintosuunnitelmissa ja katsoo, että lausuntoversio muodostaa hyvin toimivan perustan yhteisen maailmanperintötoimenpiteiden säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
Naturårdsverket (Ruotsi)	Naturårdsverket katsoo, että hallintosuunnitelma on erittäin perusteellinen ja että siinä käsitellään olennaisia näkökohtia ja toimenpiteitä, jotka vaikuttavat maailmanperintökohteen tulevaan kehitykseen.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Luvussa C5 esitettävien maailmanperintöarvoihin kohdistuvien uhkien ja luvussa E esitettävien painopistealueiden ja toimenpiteiden välistä mahdollista yhteyttä voitaisiin ehkä selventää. Luvussa C5 käsitellyt uhat ja ongelmat ovat itsestään hyvin laajoja (esim. kävijäpaine, päästöt ja ilmastonmuutos) ja edellyttävät yhteiskunnallisia toimia. On kuitenkin mahdollista, että luvussa E esitetyillä toimenpiteillä voidaan ainakin osittain puuttua näihin ongelmiin tai helpottaa paikallista sopeutumista niihin. Luku C5 roikkuu nyt jossain määrin ilmassa, koska se ei johda ratkaisuehdotuksiin tai pohdintoihin siitä, olisivatko sopeutumistoimenpiteet mahdollisia.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa C.5.
	Teksti kuuluu seuraavasti: "Ympäristöarviointiasetuksen 5 §:n 9 kohta". Säännös, jossa nimenomaisesti mainitaan maailmanperintökohteet, on kuitenkin toinen, nimittäin ympäristöarviointiasetuksen 12 §:n 3 i) kohta.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa B.7.1.
Riksantikvarieämbetet	Riksantikvarieämbetet on tutustunut lausuntoasiakirjaan ja arvioi, että hallintosuunnitelman sisältö on laadukas.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Maailmanperintöä ja kestävä kehitys koskevan näkökulman ja jaksossa tehdyn rajauksen perusteella olisi hyödyllistä liittää linkejä asiakirjoihin, joissa käsitellään elinkeinoelämän kysymyksiä ja sosiaalista kestävyyttä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. On epäselvää, mihin asiakirjoihin viitataan.
	Maailmanperintöstä (B) osalta on tärkeää korostaa, että maailmanperintökohteita olisi hallinnoitava tulevien sukupolvien lisäksi myös nykyisiä sukupolvia varten (ks. s. 11) ja huomaa samankaltainen sanamuoto toisessa kohdassa).	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B ja kohdassa E.6.
	Maailmanperintöarvojen kuvaus (C) voitaisiin mahdollisesti sijoittaa ennen maantieteellistä kuvausta, koska OUV on maailmanperintökohteen lähtökohta.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Koska C.2-C.5 muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, C.1:n ja C.2:n järjestystä ei muuteta.
	Maailmanperintöarvoihin (C5) kohdistuvat uhat perustuvat pääasiassa SOUV-tekstiin (Statement of Outstanding Universal Value), vaikka muitakin uhkia voitaisiin mainita viimeisimpien arviointien perusteella.	Hallintosuunnitelman luku C.5 täydennetään.
	Maailmanperinnön hallintoa koskevassa luvussa (D) on hyvä kuvaus yhteistyöryhmän vastuualueista. On myös myönteistä, että on olemassa asiantuntijapaneeli, joka täydentää yhteistyöryhmää. Lisäksi voitaisiin mahdollisesti mainita, tukeeko paneeli koordinaattoreita jatkuvastirasioiden käsittelyssä, eli mikä on sen tehtävä vuosittaisten kokousten välillä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Asiantuntijapaneelin jäsenet kehittävät työtapoja yhdessä
	Hallintoneuvostolla voisi mahdollisesti olla merkittävämpi asema, sen keskeisen roolin ansiosta maailmanperinnön hallinnoimissa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	On esimerkiksi, että kuvataan menettely maailmanperintöarvoihin kohdistuvien mahdollisten uhkien käsittelemiseksi.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Visio ja painopistealueet voidaan sijoittaa johdantoon tai ainakin alemmin, ja toimenpiteet ja seuranta esitellään sitten viimeisessä luvussa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Työn aikana testattiin erilaisia suunnitelman järjestelyjä, kuten sitä, että visio ja painopistealueet olisivat ensin. Nykyinen ratkaisu koettiin selkeimmäksi.
	Esitystapaa voisi parantaa jollitakin osin, kuten lähdeviitteiden, taulukko-otsikoiden ja valokuvien tekijänoikeussymbolien osalta.	Hallintosuunnitelman esitystapaa päivitetään parantamalla hallintosuunnitelmassa ja liitteessä 3 olevia lähdeluetteluita. Kuvien ja taulukoiden kuvatekstejä tarkistetaan koko suunnitelmassa.
	Joitakin otsikoita olisi hyvä lyhentää, esim. B2 ja B5.	Mainittuja otsikoita lyhennetään.
	Nimetkää liitteet luettelossa, jotta ne olisivat paremmin esillä.	Hallintosuunnitelman sisällysluetteloa täydennetään luetteloimalla liitteet sisällysluetteloon.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Riksantikvareämbetet	A1 s. 7: Kirjoita Operational Guidelines:in koko nimi, kun ne mainitaan ensimmäisen kerran. Myös "Operational Guidelines of the World Heritage Convention" käy hyvin, kun englanninkielinen termi on sulussa. Vaihtoehtoisesti joihtakin tietoja voidaan lisätä huomautuksiin, esim. liitteessä 2 kuvattu prosessi jne. Maailmanperintökomiteassa on 21 kiertävää valtiota (lisätään "kiertävä"). Numeroikaa ja nimekkää kuvat ja taulukot. B.2: Kulttuuri- tai luonnonarvo (tai yhdistelmä). B3: Jaksossa toistetaan jo mainittua. B5: Ennen alaotsikoiden luettelemista olisi hyvä olla johdantoteksti, joka kuvaa jakson sisältöä muutamalla rivillä. Tähän voisi lisätä sanan "merkityksellinen". B5: Agenda 2030: Kirjoita kestävä kehityksen Agenda 2030. Tai kirjoita se yhdessä toisen lauseen kanssa. C: Maantieteellinen kuvaus voisi mahdollisesti hyötyä alaotsikoista, kuten omistus ja toimiala. Koordinaattorit näytävät sisältävän maantieteelliseen kuvukseen, mutta saattavat liittyä enemmän hallintoon. C: Kaikilla maailmanperintökohteilla on arvokuvaus, joka koostuu seuraavista kolmesta osatekijästä: kriteerit, autenttisuus/ eheys sekä suojelu ja hallinto (vertaa s. 32). Kriteerien tulisi olla monikossa, ja maailmanperintökohteiden kuitu- ja suojelukohteiden aitouden käsite tulisi mainita, jos se koskee kaikkia maailmanperintökohteita. Kohdassa C3 ja avainarvojen kuvauksessa on helppo hukata nuolten ja värien merkitys, jollei palaa takaisin sivulla 35 olevaan taulukkoon. D1 s. 55: Kuvateksti puuttuu. Viitataan yhteistyöryhmää koskevassa tekstissä olevaan kuvaan. D: Kansallinen luonnonperimön "focal point" - koskeeko se maailmanperintöä? E: Nykyisessä rakenteessa on parempi kirjoittaa, että hallintosuunnitelma perustuu neljään painopistealueeseen tai keskittyy niihin kuin että hallintosuunnitelma rakentuu niiden ympärille. E7: jaksossa ei näytä liittyvän painopistealueisiin ja toimenpiteisiin vaan enemmänkin hallintosuunnitelman täytäntöönpanoon. Riksantikvareämbetet kommentoi ruotsinkielisen tekstin sanamuotoa ja pieniä virheitä, jotka eivät vaikuta suomenkieliseen versioon. Suunnitelma on hyvin laadittu ja jäsennetty, ja siinä tuodaan hyvin esille maailmanperintökohteen kannalta tärkeät geologiset arvot ja asiayhteydet. Hyvä, että hoitosuunnitelman säännöllinen ja toistuva seuranta ja tarkistus on suunniteltu. SGU näkee tarpeelliseksi, että geologisten arvojen tuntemusta lisätään edelleen hallintoa ja hoitoa varten. Hallintosuunnitelmassa käsitellään tärkeitä tiedon jalkauttamiseen, yhteistyöhön ja suojeluun liittyviä kysymyksiä. Toimenpiteet näytävät vastaavan rakentavasti muun muassa näihin kysymyksiin. On erittäin myönteistä, että Korkearannikon arvoja koskevaa monitorointi- ja seurantaohjelmaa kehitetään, ja on myönteistä, että kalottivuorten ja simpukkasoraakohteiden suojelua selvitetään edelleen ja että vuoropuhelua käydään ajovaihtokojen minimoimiseksi pirunpelioilla. Muut attributit, kuten ylin ranta, ravinrit ja huuhoutuneet sorakerostumat, ovat myös herkkiä esimerkiksi metsätaloudelle ja rakentamiselle, ja siksi ne olisi otettava huomioon, kun tutkitaan lisäsuojelua. SGU tuo esille hieman maailmanperintöalueen ulkopuolella. Östermarkussa olevan selkeän rantatörmä moreenialueessa. Kohde olisi sisällytettävä hallintosuunnitelmaan ja seurantaohjelmaan. On erinomaista, että maailmanperintöverkoston on tarkoitus vahvistaa muun muassa geopuolijon kanssa tapahtuvalla verkostoitumisella. Korvatkaa "ribbed morän" sanalla "ribborän" ruotsinkielisessä versiossa.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa A.1. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.1. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.2. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.5. Hallintosuunnitelmaa täydennetään alaotsikoilla kohdassa C.1. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan ja täydennetään kohdassa B.1 ja kohdassa C.2. Sivulla 35 olevaa taulukkoa kohdassa C.3 selkeytetään. Hallintosuunnitelmaa täydennetään kuvatekstillä kohdassa D.1. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa D.2. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa E.2. Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.7 täydennetään, mutta sitä ei siirretä. Ei muutoksia suomenkieliseen versioon. Ruotsinkielisessä versiossa tekstiä korjataan. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa E.6.3. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin, koska alue on maailmanperintökoh-teen rajojen ulkopuolella. Läsnähallitus aloittaa SGU:n kanssa vuoropuhelun siitä, miten aluetta voidaan hoitaa. Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan ruotsinkielisessä versiossa kohdassa C.3.1 ja liitteessä 3. Ei aiheuta muutoksia suomenkieliseen tekstiin.

Taho	Seloste	Vastine tai toimenpide
Örnköldsviks kommun (Sverige)	Kaiken kaikkiaan hallintosuunnitelma on hyvin jäsennetty, ja siinä on mielenkiintoista ja kattavaa tietoa maailmanperintökohteen arvoista, maailmanperintökohteen hallinnointiin liittyvistä velvollisuuksista ja siitä, miten aluetta ehdotetaan jatkossa hallintoitavan yhdessä. Suunnitelma on kunnianhimoinen ja siinä korostetaan monin paikoin taitavasti kuinka kansalaisyhteiskunta ja palkallisyhteistyö on tärkeä voimavara maailmanperinnön säilyttämisessä ja kehittämisessä yhdessä yrittäjien ja julkisten toimijoiden kanssa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Olisi selvästi todettava, että suunnitelman hyväksyvät lääninhallitus ja Metsähallitus.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa A.1 seuraavasti: "Hallintosuunnitelman vahvistavat Västernorrlandin lääninhallitus ja Metsähallituksen luontopalvelut. Lääninhallitus ja Metsähallitus ovat laatineet suunnitelman maailmanperintökohteen yhteistyöryhmän toimeksiannosta".
	Johdannossa tulisi selvittää, että toimenpiteiden toteuttajia ovat lääninhallitus ja Metsähallitus.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa A.1 seuraavasti: "Tässä suunnitelmassa keskitytään maailmanperintökohteen hoitoon ja tuodaan esiin ne painopistealueet ja toimenpiteet, joista Västernorrlandin lääninhallitus ja Metsähallituksen luontopalvelut vastaavat".
	Kunta katsoo, että erittäin kunnianhimoiseen yhteiseen hallintosuunnitelmaan olisi liitettävä myös vaikutustarvointi. Esimerkiksi hallintosuunnitelman laatimisprosessista, asianomaisten sidosryhmien osallistumisesta ja yhteistyöryhmän tarkoituksesta on huomattavaa epäselvyyttä.	Hallintosuunnitelmaan lisätään liitteeksi 2 liite siitä, miten hallintosuunnitelma on laadittu. Sitä ei ehditty viimeistellä ennen lausuntokierroksen aloittamista. Yhteistyöryhmän rooli ja tarkoitus oli yksi ensimmäisistä keskustelualueilta, joita käytiin, kun uuden hallintosuunnitelman laatiminen aloitettiin. Sitä on vahvistettu yhteistyöryhmän kokouksissa pidetyissä työpajoissa ja keskusteluissa sekä hankkimalla kirjallisia kommentteja yhteistyöryhmän organisaatioilta.
	Prosessi kuvataan liitteessä 2, mutta tämä ei pidä paikkaansa, koska liite 2 on tyhjä.	Lisätään hallintosuunnitelmaan liite 2. Sitä ei ehditty viimeistellä ennen lausuntopyynnön lähettämistä.
	Kunta ei ole tietoinen siitä, että kestävä aluekehitystä koskevaa toimintasuunnitelmaa olisi miltään tavoin sovitettu yhteen kunnan asianomaisten toimijoiden kanssa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Toimintasuunnitelma kestävä aluekehityksen edistämiseksi ei sisällytetä liitteeksi. Toimintasuunnitelman on laatinut lääninhallitus tiiviissä yhteistyössä Höga Kusten Destinationsutvecklingin kanssa. Lääninhallitus vastaa täytäntöönpanosta. Toimintasuunnitelma Luonnos ja lyhyt kuvaus sen sisällöstä sisältyi etukäteen lähetettyyn lausuntopyyntöön.
	Tässä asiakirjassa olisi pitänyt esitellä myös koulujen kanssa ehdotettujen toimenpiteiden prosesseista, koska näillä toimenpiteillä on suuria vaikutuksia Örnköldsvikin opetushallinnolle ja olemassa oleville yksityisille kouluille.	Hallintosuunnitelman toimenpiteistä vastaavat lääninhallitus ja Metsähallitus. Maailmanperintökasvatusta koskevat toimenpiteet tarkennetaan. Kaikki kouluihin kohdistuvat toimenpiteet ovat vapaaehtoisia ja ne toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa. Muutetaan suunnitelman tekstiä kohdassa E.5.3: "Yhteistyötä kuntien kanssa kehitetään niin, että maailmanperintöpedagogiikka tavoittaa lapset ja nuoret kouluissa."
	Selkeyden vuoksi kunta ehdottaa, että johdannossa selvennetään, että tässä suunnitelmassa "Korkearannikolla" tarkoitetaan maailmanperintökohteen kuuluvaa aluetta eikä mitään muuta. Muissa yhteyksissä Korkearannikko on laajempi maantieteellinen alue.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa A.1.
	A1: Kunta suhtautuu myönteisesti yhteiseen hallintosuunnitelmaan, koska se on tärkeää yhteistyön ja yhteisymmärryksen kannalta yhteisen maailmanperintömme hallinnossa. Kunta ymmärtää myös halun rajata maailmanperinnön hallinnon muista intrasseleistä/arvoista.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	A1: Maailmanperintökohteen hallinnossa on väistämätön tosiasia, että tavoitteet ovat yleisesti ristiriidassa muiden etujen kanssa. Nämä ristiriidat olisi tuotava paremmin esiin hallintosuunnitelmassa, jotta voidaan osoittaa tehdyt kompromissit. Jotta maailmanperintökohteen arvojen säilyttäminen onnistuisi, on tärkeää, että maailmanperintökohteen hallinto voidaan kytkä maantieteellisen alueemme muuhun hallintoon. Liiketoiminnan kehittäminen, kuten matkailu ja fyysinen suunnittelu, ovat myös tärkeitä lähtökohtia.	Tekstiä kohdassa B.3 täydennetään Unescon tehtävää koskevalla eturistiriidalla. Tekstiä kohdassa C.5 täydennetään vastaavasti matkailun osalta.
	A.1 Kunta kaipaa kokonaiskuvasta ihmisen oleskelusta alueella eri aikoina. Ihminen on seurannut maankohoamista ja maantieteellisen alueen kehitystä. Vaikka maailmanperintökohteen perustuu luonnonperintökohteisiin, olisi silti asianmukaista kuvata, että ihmiset ovat asuneet alueella pitkään. Esimerkiksi saamelaisien alkuperäiskansa on asunut ja asuu alueella, ja alueella on jälkiä viikingeilästä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Vastaava kuvaus löytyy interpretatiosuunnitelmasta ja Korkea kohtaa matalan - faktaa Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperinnöstä.
	A.2 Viimeinen virke tuntuu sanamuodoltaan hieman oudolta, sillä liitteessä 8 esitellään maailmanperintökohteen hallinnon ja Agenda 2030:n välistä yhteyttä. Tätä yhteyttä voisi hyvin täydentää hieman selkeämmin asiakirjan aiemmassa osassa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Täsmennys siitä, miksi suunnitelma ei kata tiettyjä asioita, lisätään sen jälkeen, kun yhteistyöryhmä pyydettiin kommentoimaan aiempaa suunnitelmaluonnosta keväällä 2023. Useat yhteistyöryhmän jäsenet kommentoivat asiaa tuolloin.
	A.2 Jos geologisia arvoja pidetään koko yhteishallinnon perustana, tämä pohja tuntuu kunnalle valittavasti hyvin kapealta. Tämä johtuu siitä, että Korkearannikko on luonnonuojelun ja ulkoilun kannalta valtakunnallisesti merkittävä alue, jossa on useita luonnonuojelun alueita ja äskettäin perustettu merensuojelualue. Nämä suojelualueet liittyvät hyvin useisiin arvokkaisiin ekosysteemeihin, jotka varmasti edistävät suurelta osin niitä elämyksiä, joita maailmanperintökohteet tarjoavat sekä vierailijoille että asukkaille.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Ei muutoksia hoitosuunnitelman tekstiin. Rajoitus on tehty siten, että maailmanperintökohteen hallintosuunnitelmissa käsitellään sitä, mitä maailmanperintökohteen hallinto edellyttää sen hallinnon lisäksi, jota jo tehdään kaikkien maiden alueen arvojen osalta. Tämä johtuu siitä, että kyseessä on ensimmäinen rajat ylittävä hallintosuunnitelma, ja suunnitelman on tarkoitus toimia työasiakirjana maailmanperintökoordinaattoreille heidän toimintansa suunnittelua varten.

Teho	Seloste	Vastine tai toimenpide
Örnsköldsviks kommun (Sverige)	<p>A.2 Kunta ymmärtää, että on haluttu erottaa alueen suuri yleismaailmallinen arvo (OUV) muista arvoista, mutta alueesta on muodostunut erityinen luontoalue, jota on myös noidettava ekosysteemilähestymistavalla, jotta koko alue ja maailmanperintö säilyisivät kestävinä. Korkeat biologiset suojeluarvot perustuvat Natura 2000 -ohjelman ja HELCOMin MPA:n kuvaukseen. Edeillä mainitun alueiden suojelun lisäksi meillä kaikilla odotetaan sekä vesienhoidon että merialueiden hoidon parissa työskenteleviä, mutta näitä valtionhallintoja ei mainita.</p> <p>B.1 Maailmanperintösopimus ja maailmanperintökomitea: Tässä jaksossa esitetään maiden velvoitteet maailmanperintökohteiden hallinnoinnissa. Siinä todetaan muun muassa seuraavaa: "Lisäksi maiden on varmistettava, että kouluissa opetetaan maailmanperintöstä." Kohdassa ei sanota, millä tavalla opetuksen tulisi tapahtua tai miten kuntaa voidaan tukea tässä opetuksessa, vaikka ehdotetuilla toimenpiteillä on merkittäviä seurauksia kunnan opetushallinnolle ja yksityisille kouluille.</p> <p>B.7 Kunta kaipaa viittausta lakisääteiseen tvöhön, joka koskee vesien (sekä vesienhoito että merialueiden hoito) ympäristölaatuunormeja. Myös BSAP-yleissopimuksessa (Baltic Sea Action Plan, johon sisältyy MPA, Marine Protected Area) rehevöityminen käsitellään keskeisenä asiana niin merialuehallinnossa kuin vesij- ja merialueiden hallinnossa.</p>	<p>Hallintasuunnitelman kohdassa B.8 olevaa tekstiä on täydennetty vesienhoito-suunnitelmalla. Kohdan B.71 tekstiä on täydennetty vesienhoitoasetuksella ja merialueiden suojelun osalta.</p>
	<p>Aluetta ei saa hyödyntää niin, että nämä arvot kärsivät merkittävästi. Miten tätä sanamuotoa on tulkittava, kun suunnitelmassa ei ole esitetty, missä määrin aluetta voidaan hyödyntää, jotta arvot eivät vähingöity?</p>	<p>Ei muutoksia hallintasuunnitelman tekstiin. Tästä päätetään tapauskohtaisesti kehittämissä tapauksissa.</p>
	<p>Hallintasuunnitelmissa ei myöskään tuoda esille vesivarojen hyödyntämisen ja vesivarojen hallinnan välisiä yhteyksiä. Vesienhoito perustuu useisiin laaturakenteisiin, joista yksi on hyödyntäminen rantaviivan osuus. Kun lahtien ja poukamien hyödyntämistä jatketaan, jatkuva ruoppausstarve säilyi automaattisesti. Lisäksi mahdollisuudet saavuttaa veden ja jatkossa myös merialueiden hoidon ympäristölaatuunormit heikkenevät.</p>	<p>Ei muutoksia hallintasuunnitelman tekstiin. Vesienhoitolle ei aseteta erilaisia vaatimuksia, koska korkearannikko on maailmanperintökohde. Lupahakemuksissa tehdään kokonaisarviointi maailmanperintöarvojen ja ympäristövaatimusten perusteella.</p>
	<p>B.8: Muuttakaa sanamuoto "Korkearannikko Destinationsutveckling ja -Turismi Strategi 2030" muotoon "Korkearannikon matkailustrategia vuoteen 2030".</p>	<p>Hallintasuunnitelman tekstiä kohdassa B.8 korjataan.</p>
	<p>Sivulla 30 kuvataan yhteistä maailmanperintöä erillisinä luvuin. Kunta kysyy, sisältyykö suojelua koskevaan lukuun Ulvöbjurpet, josta tuli merialuealue keuhkain 2023? Tämä suojelun alue on laaja ja sen pitäisi vaikuttaa lukuun, jos se ei ole jo mukana.</p>	<p>Ei muutoksia hallintasuunnitelman tekstiin. Ulvöhavetin luonnonsuojelualue sisältyy suojelun luontoon koskeviin lukuun.</p>
	<p>C.2 "Ehnevaatimusten toteutumiseksi myös geologisten kokonaisuuksien säilyttäminen on tärkeää. Geologisella kokonaisuudella tarkoitetaan sitä, miten eri kohteet yhdessä antavat kuvan alueella tapahtuneista prosesseista ja kehityksestä." Missä menee maailmanperintöalueen hyödyntämisen raja, jossa jälkiä ja maisemaa voidaan vielä kokea ja tulkita ?? Tätä ei ole määritelty hallintasuunnitelmassa.</p>	<p>Ei muutoksia hallintasuunnitelman tekstiin. Tästä päätetään tapauskohtaisesti, kun hyödyntämistä tutkitaan. Tämän hallintasuunnitelman valmistelussa keskityttiin erityisesti maailmanperintöarvojen tunnistamiseen ja luokitteeseen. Suunnitelman toimenpiteissä mennään pidemmälle ja kehitetään näiden arvojen seurantaan menetelmiä, minkä pitäisi helpottaa vastaamista kysymyksiin.</p>
	<p>C.3.7 kohta 13 Kyseessä on monimutkainen ongelma, johon liittyy seikeä sisäinen tavoiteritiriita, joka perustuu matkailukohteiden kehittämiseen ja samalla ainutlaatuisen yleismaailmallisten arvojen säilyttämiseen. Lääninhallitus katsoo, että ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan lisää toimenpiteitä. On arvioitava, onko jo toteutetut pyrkimykset, jotka liittyvät alueisiin, joilla on vähemmän vierailupainetta, tuottaneet tulotvasta tulosta.</p>	<p>Hallintasuunnitelman tekstiä kohdassa E.6.3 täydennetään ja lisätään lause alempien toimenpiteiden arvioinnista.</p>
	<p>C.3.7 Kohdassa 13 todetaan, että lisääntyvä kävijäpaine vaikuttaa negatiivisesti tien varrella asuviin. Pitäkö tämä paikkansa? Lääninhallituksen vuonna 2023 tekemä asenettikymys osoitti, että maailmanperintöalueen asukkaat suhtautuvat kasvavaan matkailuliikkeen myönteisemmin kuin korkearannikon neljän kunnan koko väestö. Jos puuhataan vain Kälin kautta kulkevasta tiestä kohti Skuleskogenin kansallispuistoa, se olisi mainittava.</p>	<p>Hallintasuunnitelman taulukon tekstiä on täydennetty kohdassa C.3.7. Vaikutuksia asukkaisiin suositettiin matkailukohteisiin johtavien teiden varrella koetaan sekä korkearannikolta että Märenkurkun saaristossa.</p>
	<p>C.5 Kasvava kävijäpaine on todettu maailmanperintökohteen merkittävimmäksi ongelmaksi. Koska tämä ongelma on tullut esiin viime vuosina ja sen on nyt myös todettu vaarantavan maailmanperintökohteen arvoja, kunta katsoo, että ongelmaan on puuttuttava sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.</p>	<p>Tekstiä kohdassa C.5 on täydennetty siten, että uhan kuvaus on vivahteikkaampi. Ei muita muutoksia hallintasuunnitelman tekstin luvussa E. Hallintasuunnitelmissa on useita toimenpiteitä, jotka liittyvät tähän, samoin kuin ehdotetut toimenpiteet korkearannikon toimintasuunnitelmassa kestävän aluekehityksen edistämiseksi.</p>
	<p>C.5 "Samantyyppiseen uhaan kuuluu myös maata itämereen tuleva ravinnepäästö, joka heikentää merialueiden ekologisia tilaa uhaa maailmanperintökohteen biologisia arvoja." Tässä kuvataan ongelmia, jotka liittyvät ravinteiden kulkeutumiseen sisämaasta rannikolle ja mereen. Sekä kunnan että lääninhallituksen on työskenneltävä sen varmistamiseksi, että vesien ympäristölaatuunormit saavutetaan, ja vesienhoito ja merialueiden hoito olisi siksikin mainittava tärkeinä lakisääteisinä vaatimuksina, varsinkin kun maailmanperintökohteeseen kohdistuva uha näyttää siltä kuin näyttää.</p>	<p>Kohdan C.5 tekstiä täydennetään yleisellä toteamuksella, että vastuu moniin uhkien puuttamisesta kuuluu laajasti monille viranomaisille.</p>
	<p>C.5 Koska sekä kunnalla että lääninhallituksella on fyysisen suunnittelun liittyviä tehtäviä, tulisi lahtien ja merenlahtien hyödyntämiseen ja ruoppaamiseen soveltuvien alueiden käsittelytapahtua yleissuunnittelun, yksityiskohtaisen suunnittelun ja rakennusluupien yhteydessä.</p>	<p>Kohdan C.5 tekstiä täydennetään huolellisen suunnittelun ja hyvien suunnitelma- ja asiakirjojen merkityksellä.</p>

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Örnsköldsviks kommun (Sverige)	<p>C.5 Rannikkokalastus on maailmanperintökohteelle perinteinen elinkeino, jolla on myös tärkeää kulttuurista, joka liittyy alueen identiteettiin. Tätä rannikkokalastusta uhkaa tällä hetkellä laajamittainen trooppikalastus, joka ei kuulu Ruotsin meriympäristön hoidon ekosysteemiä lähestymistavan, suojelualueiden tai maailmanperintöalueen yleisesti korkeiden luontoarvojen piiriin. Koska maailmanperintöalueella yhdistyvät geologiset, biologiset ja kulttuuriset arvot, hallintosuunnitelmissa olisi myös kuvattava, miten maailmanperintöalueella voidaan ja täytyy suojella olemassa olevia luontoarvoja, joissa rannikkokalastuksen uhka on läsnä.</p> <p>D.2 Yhteistyöryhmän sanotaan perustetun vuonna 2008, mutta on epäselvää miten kaikki asianomaiset ovat tähän asti olleet edustettuina siinä ja miten ovat resurssoineet sen.</p> <p>D.2 Kohdassa D.5 Muut sidosryhmät todetaan, että hallintoneuvostossa on myös kuntien edustajia. Kunta haluaa selkeämmän kuvauksen näiden kahden forumin välisestä erosta niiden tarkoituksen ja tehtävän osalta.</p> <p>D.2 Kunta toivoo myös selvempää selvitystä siitä, mitä yhteistyöryhmän tehtäviksi ehdotetaan, koska suunnitelmassa ehdotetut tehtävät eivät ole niin yksiselitteisiä.</p> <p>D.2 Yhteistyöryhmän tehtäviksi ehdotetaan muun muassa osallistumista hallintosuunnitelman ja muiden sekä Korkearannikon että Merenkurkun saariston yhteisten yleisluontoisten suunnitelmien valmisteluun ja seurantaan. Kunta kysyy, mitä muut yhteiset suunnitelmat ovat? Nämä tulee ilmoittaa, sillä ne vaikuttavat neuvotteluryhmän edustajien (osa)rahoittamien työtuntien määrään.</p> <p>D.2 Yhteistyöryhmä käsittelee hankkeita, jotka ovat yhteisiä Korkearannikon ja Merenkurkun saariston kanssa. Yhteistyöryhmä voi myös käynnistää yhteisiä hankkeita. Kuka vastaa näiden hankkeiden yhteisrahoituksesta - sekä rahallisesti että henkilötöyönä.</p> <p>D.2. Yhteistyöryhmä toteuttaa vuosittain edustajien osaamisen lisäämiseen tähtääviä toimenpiteitä, esimerkiksi kutsumalla ajankohtaisten aiheiden asiantuntijoita.. Onko tämä sama osaamisen lisäämiseen tähtäävä toimenpide kuin kohdassa E.4.2 mainittu, jossa sidosryhmille järjestetään säännöllisesti täydennyskoulutusta tietämyksen parantamiseksi?</p>	<p>Kohdan C.5 tekstiä täydennetään rannikkokalastuksella ja toteamuksella, että monia maailmanperintöarvoihin kohdistuvia uhkia hallitaan muiden viranomaisien ja muun lainsäädännön kautta.</p> <p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Kutsu ja liitteet lähetetään ennen jokaista kokousta. Pöytäkirja lähetetään yhteistyöryhmän edustajille kunkin kokouksen jälkeen. Pöytäkirjasta käy ilmi, kerkkä edustivat kuntaa kussakin kokouksessa. Lääninhallitus ja Metsähallitus kustantavat edelleen fyysiset kokoukset. Kukin organisaatio päättää itse, miten se rahoittaa oman osallistumisensa ryhmään.</p> <p>Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa D.5 seuraavasti: "Yhteistyöryhmän muutosprosessin jälkeen on aiheellista tarkastella hallintoneuvostoa uudelleen yhdessä nykyisten edustajien kanssa.". Myös E.6.3 kohtaa täydennetään tällä uudella toimenpiteellä. Yhteistyöryhmän ja hallintoneuvoston väliin on jonkin verran päällekkäisyyttä, ja suurin ero on siinä, mitkä organisaatiot ovat edustettuina ja miten ne ovat edustettuina. Hallintoneuvosto käsittelee Korkearannikon ajankohtaisia asioita. Yhteistyöryhmä on ainoa rajat ylittävä elin, joka keskittyy hallinnollisiin seurantaan kokonaisuutena.--></p> <p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Yhteistyöryhmä on käynyt laajoja keskusteluja, pitänyt kokouksia ja järjestänyt työpajan yhteistyöryhmän laajista ja tehtävistä. Yhteistyöryhmän jäseniltä on myös pyydetty erillisiä kommentteja tästä tekstistä.</p> <p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Tällä hetkellä ainoa muu yhteinen suunnitelma on Korkearannikon/Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen interpraattisuunnitelma, joka ulottuu myös vuoteen 2030. Hallintosuunnitelmaan sisältyy toimenpide yhteisen viestintäsunnitelman laatimiseksi, josta vastaavat lääninhallitus ja Metsähallitus.</p> <p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hankkeiden järjestämis- ja rahoitustapa päätetään tapauskohtaisesti. Yhteisistä hankkeista keskustellaan ja ne juurrutetaan jokaisessa organisaatiossa.</p> <p>Hallintosuunnitelmaa täydennetään selvennyksellä E.6.3. Yhteistyöryhmän edustajien ehdotuksesta lisättiin tämä teksti osaamista lisäävistä toimenpiteistä kohtaan D.2, koska he halusivat, että fyysisin tapaamisin sisältyisi myös jotain osaamista edistävää toimintaa, kuten lyhyt ekkursio tai opastettu kierros. Kohdassa E.4.2 mainittu toimenpide on suunnattu laajemmalle sidosryhmäjoukolle, joten se ei ole sama toimenpide.</p>
	<p>Mitä eroa on kohdassa E.4.2 esitetyllä täydennyskoulutusta koskevalla tavoitteella ja toimenpiteellä "Järjestetään vähintään joka toinen vuosi maailmanperinnön arvoja koskevia koulutuksia Lääninhallituksen, kuntien ja muiden asianosaisten viranomaisien virkamiehille."?</p>	<p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Toimenpide on sisällytetty tarkentamaan sitä, mitä tavoitteessa todetaan.</p>
	<p>D.2 seurata kansainvälistä maailmanperintöyhteistyötä ja osallistua siihen esimerkiksi merellisten ja pohjoisistaisten maailmanperintökohteiden verkostoissa. Mitä ja missä määrin tämä kohta vaatii resurssia yhteistyöryhmältä?</p>	<p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Osallistuminen näihin konferensseihin on vapaaehtoista eikä vaadi aiempaa enemmän resursseja. Yhteistyöryhmän edustajat ja muut organisaatiossa työskentelevät kutsutaan konferensseihin, mutta kyse on lähinnä siitä, että maailmanperintökoordinaattorit raportoivat niistä yhteistyöryhmän kokouksissa.</p>
	<p>Yhteistyöryhmän ehdottamien tehtävien perusteella kunta katsoo, että olisi tarkasteltava uudelleen ja käytyä parempaa vuoropuhelua siitä, mitä ehdotetut tehtävät edellyttävät edustajalta (rooli, pätevyys, työtunnit jne.) ja näin ollen myös kunnalta. Näin saadaan mahdollinen perusta päätöksenteolle siitä, kuka/ miten edustuksen tulee sijaita kunnassa. Tällainen päätöksentekoperusta puuttuu tällä hetkellä.</p>	<p>Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelmaa laadittaessa on tehty runsaasti työtä yhteistyöryhmän tehtävänkuvauksen ja kokoonpanon parissa. Asiasta on keskusteltu yhteistyöryhmän kokouksissa kahden vuoden ajan, ja yhteistyöryhmän edustajille on järjestetty myös työpaja. Örnköldsvik on osallistunut näihin kokouksiin ja työpajaan.</p>
	<p>D.4.1 Otsikko vaikuttaa virheelliseksi, sillä tekstissä viitataan Metsähallituksen maailmanperintökoordinaattoriin.</p>	<p>Otsikko kohdassa D.4.1 on korjataan hallintosuunnitelman ruotsinkieliseen versioon.</p>

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Örnsköldsviks kommun (Sverige)	D.5 Kunta ehdottaa, että Höga Kusten Turism:in kuvaus muutetaan seuraavanlaisiksi.: paikalliset (yksityiset ja julkiset) matkailutoimijat omistavat sen, ja se vastaa jäsentensä tuotteiden markkinoinnista ja myynnistä	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa D.5 korjataan.
	C.5 Kunnan roolia on selkeytettävä. Yksi tehtävä, jolla on merkitystä maailmanperintökohteen OUV:n hallinnointiin, on kunnan kaavoitusmonopoli. Kunnilla on yksinoikeus päättää asemakaavoituksesta ja asemakaavojen hyväksymisestä. Tämän lisäksi kuntien vastuulla on laatia kokonaisvaltainen suunnitelma, jossa esitetään maan- ja vedenkäytön pääpiirteet pitkällä aikavälillä. Lisäksi kunta hallinnoi C-laitoksia, joiden ympäristövaikutusten katsotaan olevan suhteellisen vähäisiä. Yhdessä suunnittelumonopoli ja yksityistapausten käsittelyn kanssa kunnalla on siis vastuu useilla tasolla. Tässä yhteydessä voi olla helppoa jättää huomiotta näennäisesti pieniltä vaikuttavien kehitystoimien ja lupien vaikutukset, jolla voi olla suuri kumulatiivinen vaikutus maailmanperintöarvoihin. Tämä voi koskea myös lupien myöntämistä ja hyödyntämistä alueilla, jotka sijaitsevat läheltä mutta eivät maantieteellisesti määriteltyyn maailmanperintökohteen sisällä.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa C.5 täydennetään seuraavasti: Pienillä kehityshankkeilla voi olla kumulatiivinen vaikutus maailmanperintöarvoihin sekä mailla että merellä. Kohdan B.8 tekstiä kunnallisten suunnitelmiin merkityksestä täydennetään. Kohdan D.5 tehtäväkuvauksiin ei tehdä muutoksia.
	E.2 "Kuvatuista toimenpiteistä ja jatkuvista työtehtävistä vastaavat Lääninhallitus ja Metsähallitus, vaikka monissa tapauksissa tarvitaan tiivistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Toimenpiteet edellyttävät lisäresursseja ja projektityöntekijöitä, koska vakituiset resurssit ja henkilöstö eivät riitä." Kunnalle on epäselvää, miten edellä olevia resursseja koskevaa sanamuotoa tulisi tulkita. Tässä kunta tulkitsee sen tarkoitettavan, että lääninhallitus tarvitsee omia työntekijöitä ja resursseja. Kuten edellä on kuvattu, neuvotteluryhmään kohdistuvat odotukset ovat korkeat, ja päätöksenteon perustaksi on annettava enemmän selkeyttä, jotta kunnille aiheutuvat seuraukset voidaan tunnistaa.	Hallintosuunnitelman tekstiä selvennetään kohdassa A.1. Tekstissä viitataan lääninhallitukseen ja Metsähallituksen omaan henkilöstöön ja resurssihin. On tärkeää, että organisaatiota edustava henkilö yhteistyöryhmässä jalkauttaa yhteistyöryhmän asiat takaisin omaan organisaatioonsa.
	Kohdan E.4.1 toisessa kappaleessa korostetaan, miten tärkeää on, että viranomaisilla, kunnilla ja organisaatioilla on oikea tietämys ja käytettävissään maailmanperintöä koskevat olennaiset tiedot. Kunta on samaa mieltä määrittelyistä, että tarvitaan lisää toimenpiteitä tiedon jakamiseen Suunnitelman kohdassa E.6.3 esitetyt toimenpiteet vastaavat hyvin tähän tarpeeseen.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	E. 4.3 Kohdassa 3 - täsmentäkää, mitä kävijätutkimuksia tarkoitetaan.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Kävijätutkimukset ovat osa lääninhallituksen ja Metsähallituksen jatkuvia tehtäviä.
	E.4.3 Lisäksi voitaisiin kehittää yrityksille suunnattu digitaalinen koulutusohjelma yhteistyössä Höga Kusten Destinationstuecklingin kanssa. Tämä täydentäisi hyvin HK Destin muita yrityksille suunnattuja digitaalisia koulutusohjelmia.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Tällainen toimenpide sisältyy jo Korkearannikon maailmanperintökoordinaattorin toimintasuunnitelmaan vuodelle 2023, ja kohdassa Tiedon ja osaamisen kehittämisen ehdotetut toimenpiteet mahdollistavat myös verkkokurssit.
	Kuten mainittiin, kunta suhtautuu myönteisesti maailmanperintökohteen yhteisen hallintosuunnitelman laatimiseen. Kuten kunta aiemmin mainitsi, on epäselvää, miten prosessi hallintosuunnitelman laatimiseksi on toteutettu. Tässä osiossa ehdotetaan toimenpiteitä koulua koskevien osien osalta, koulua nähdään tärkeänä toimilana. Yleisesti ottaen kunta ei voi tukea suunnitelman sanamuotoja, jotka sisältävät koulun roolin ja vastuun, jossa esiintyy sana "tulee". Peruskoulun opetus perustuu voimassa olevaan opetussuunnitelmaan ja opetus perustuu siihen.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.5.2 selvennetään. Kehitetyt maailmanperintötehtävät on sovitettu opetussuunnitelmaan. Hallintosuunnitelman kohdassa E esitetyt toimenpiteet ja sitoumukset koskevat sitä, mitä lääninhallituksen ja Metsähallituksen tulisi tehdä. Tästä rajauksesta päätettiin yhteistyöryhmässä hallintosuunnitelmatyön aikuvaiheessa. Bi-kohdan tekstissä kuvataan, mihin Ruotsi on sitoutunut, eikä siihen liity sitoumuksia kunnille.
	Jos seuraavat kohdat halutaan sisällyttää mukaan, kunnan opetushallinnon kanssa on käytävä vuoropuhelua siitä, miten se on mahdollista jo käynnissä olevien ja hallinnointivaiheiden perusteella. Yhteydenpito sivistystoimen keskusvirastoon on tarpeen, jotta organisaation mahdolliset toimet ovat tarkoituksenmukaisia ja mahdollisia toteuttaa. On myös huomattava, että on olemassa myös yksityisiä kouluja. Kohdassa E.5.3 esitetään seuraavat suunnitellut tehtävät ja toimenpiteet: "Higheoastkvarken, org-sivustolla on saatavilla pedagogista materiaalia, joka helpottaa maailmanperintön integroimista opetukseen. Maailmanperintöhallinnon ja maailmanperintökohteen vierailukeskusten tehtäviin kuuluu materiaalin juurruttaminen opettajien keskuuteen. Materiaalin arviointi ja kehittäminen on myös tärkeää. Kehitetään yhteistyötä kuntien kanssa lasten ja nuorten tavoittamiseksi kouluissa maailmanperintöpedagogiikan keinoin. Korkearannikolla tarjotaan joka vuosi yhdelle Örnsköldsvikin ja Kramforsin koulujen vuosiluokalle maailmanperintöteemapäivä, joka järjestetään luontokeskuksessa ja jonka kustannuksista vastaa Lääninhallitus. Merenkurkun saaristossa jatketaan maailmanperintöpedagogiikan kehittämistä Maailmanperintöpedagogi (2023) -hankkeen tulosten pohjalta. Juurrutetaan pedagoginen materiaali opettajien keskuuteen ja kerätään palautetta. Suunnitelmaa tarkistettaessa arvioidaan tarve päivittää tai uudistaa materiaali, ja tarkastellaan mahdollisuuksia tarjota digitaalista opintomateriaalia." Nämä toimenpiteet on työstettävä uudelleen sivistyskeskushallinnon osallistumisen ja sen kanssa käytävän viestinnän pohjalta.	Maailmanperintökasvatusta koskevia toimenpiteitä kohdassa E.5.3 on selkeytetty. Hallintosuunnitelmaassa esitetyt toimenpiteet ovat lääninhallituksen ja Metsähallituksen vastuulla. Kaikki kouluihin kohdistuvat toimenpiteet ovat vapaaehtoisia ja ne toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa.
	E.5 Suunnitelmaassa sanotaan, että "Fyysistä saavutettavuutta tulee parantaa, kun vierailukohteita kehitetään." E.5 Suunnitelmaassa sanotaan, että "fyysisistä saavutettavuutta parannetaan, kun vierailukohteita kehitetään". Kunta suhtautuu tähän myönteisesti ja ehdottaa, että tähän työhön otetaan mukaan asiantuntemusta erityyppisten vammaisten henkilöiden tarpeista.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	E.5.3 Kohta 15. Täydennetään pedagogista materiaalia digitaalisella koulutusohjelmalla, jota kuntalaiset voivat käyttää. Voidaan tuottaa yhdessä edelläiseen kohtaan liittyvän koulutuksen kanssa.	Yleisöllä suunnattu maailmanperintökurssi sisällytetään toimenpiteeksi kohtaan Tiedon ja osaamisen kehittämisen kohdassa E.4.3. Toimenpiteen sanamuotoa muutetaan, jotta se voidaan toteuttaa eri tavoin.
	E.6.3 Korkean rannikon kestävä aluekehityksen toimintasuunnitelmaasta poimittujen toimenpiteiden yhteydessä keskustellaan julkisesta liikenteestä ja mahdollisuuksista päästä vierailukohteisiin maailmanperintöalueella. Koska suuri osa maailmanperintöalueista on vesialueita, veneiliikennettä voitaisiin korostaa tässä yhteydessä. Toimintasuunnitelmaasta tulisi keskustella asianomaisten kunnallisen organisaatioiden kanssa, ennen kuin suunnitelma voidaan hyväksyä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Toimintasuunnitelmaassa käsitellään toimenpiteitä, joista vastaavat lääninhallitus ja Höga Kusten Destinationstueckling. Toimenpiteen tarkoituksena on pikemminkin lisätä kapasiteettia paikoissa, joissa on paljon kävijöitä, kuin hajauttaa kävijöitä, joten veneliikenne ei todennäköisesti ole ajankohtainen.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Örnsköldsviks kommun (Sverige)	E.6.3 Toimenpiteet suuren kävijäpaineen kielteisten vaikutusten hallitsemiseksi puuttuvat. Olisi aiheellista arvioida jo toteutettuja toimenpiteitä ohjelman ratkaisemiseksi.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.6.3 täydennetään.
	Lisätäkää liitteeksi Korkearannikon maailmanperintökohteen aluekehitystä koskeva toimintasuunnitelma.	Toimintasuunnitelma julkaisitaan erillisenä raporttina.
	Örnsköldsvikin kunta suhtautuu myönteisesti yhteiseen hallintosuunnitelmaan, mutta ei voi tukea tätä ehdotusta, koska ehdotettuja toimenpiteitä ei ole valmisteltu yhteistyössä asianomaisten toimijoiden kanssa, eikä hallintosuunnitelmaa varten ole esitetty vaikutustenarviointia. Kunta ehdottaa työprosessin tarkistamista: kunnan opetushallintoon vaikuttavia toimenpiteitä tarkistetaan osallistamalla ja pitämällä yhteyttä opetusviraston keskuhallintoon; selkeämpi dokumentaatio kuulemisryhmiä ehdotetuista toimeksiantamista; vaikutustenarvioinnin laajentaminen siitä, mitä vaikutuksia kuulemisryhmän toimenpiteillä ja toimeksiantannoilla on asianomaisten toimijoiden kannalta.	Maailmanperintökäytävistä koskevia toimenpiteitä selkeytetään. Hallintosuunnitelman toimenpiteet ovat lääninhallituksen ja Metsähallituksen vastuulla. Kaikki kouluihin kohdistuvat toimenpiteet ovat vapaaehtoisia ja ne toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa. Muutetaan suunnitelman tekstiä kohdissa E.5.2 ja E.5.3: "Yhteistyötä kuntien kanssa kehitetään lasten ja nuorten tavoittamiseksi maailmanperintöpedagogikalla kouluissa. Toiminta toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa." Toimenpiteet on jalkautettu yhteistyöryhmään, osin erikseen kokouksissa ja osin edustajien toimenpide-ehdotusten kautta. Lopuksi kaikille yhteistyöryhmän edustajille lähetettiin 16.2.2023 ennakkolauseinto versio suunnitelmasta, jonka yhteydessä pyydettiin varomaan tapaamisaihaluukkaita. Vaikutusten arviointia ei ole tehty, koska suunnitelma ei ole oikeudellisesti sitova ja toimenpiteet toteutetaan lääninhallituksen ja Metsähallituksen toimesta. Yhteistyöryhmän roolista, kokoonpanosta ja tehtävistä on keskusteltu kahden vuoden ajan yhteistyöryhmän kokouksissa, ja on pidetty syventävä fyysinen työpaja. Yhteistyöryhmän teksti on lähetetty yhteistyöryhmälle nähtäväksi. 15.4.2021 jäseniä pyydettiin kommentoimaan suunnitelman laajuutta ja oman roolinsa laajuutta hallintosuunnitelmassa. Tästä keskusteltiin seuraavissa kokouksissa ja päädyttiin suppeaan suunnitelmaan, jossa on mukana vain Metsähallituksen ja lääninhallituksen vastuulla olevia toimenpiteitä.
Andreas Gustavsson (Ruotsi)	Maailmanperintökohde olisi laajennettava kattamaan koko geologinen Korkearannikko.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Vuonna 2023 Unescolle laadittu kausiraportissa (periodic reporting) todettiin, että rajaa ei ole tarpeen muuttaa.
Suomen riistakeskus Rannikko-Pohjanmaa (Suomi)	Korkearannikko käsitteen kattamaa maantieteellistä aluetta olisi tarkistettava.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Termi Korkearannikko ei ole lääninhallituksen hallussa, vaan sitä käytetään maailmanperintökohdetta laajemman alueen markkinoinnissa.
	Suunnitelma on tarkoituksenmukainen, rajat ylittävät ja paikallinen.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Luonnonvaroihin ja luonnonvaroihin perustuvan elinkeinon edellytysten turvaamiseksi ja edistämiseksi alueella olisi suunnitelmassa asianmukaisia maininta mukautuvan monilajihoidon periaate ja soveltaa sitä käytännössä. Monilajihoidon periaate tulisi soveltaa myös maailmanperintöalueen kasviston ja eläimistön hoidossa, sillä yhden lajin suotuisa kasvu voi hävittää kokonaan uhanalaisen luontotyypin tai heikomman potentiaalin omaavan lajin.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelmassa keskiytetään maailmanperintökohteen keskeisiin arvoihin, hallintoon ja kehittämiseen, joten siinä ei käsitellä metsästyksiä tai vieraslajeja. Merenkurkun saaristossa eri luontotyypin hoitoa, vieraslajien torjunta, metsästyksiä jne. käsitellään mm. suojeleu- määräyksissä sekä hoito- ja käyttösuunnitelmissa.
Geologian tutkimuskeskus GTK (Suomi)	Suomen osalta suunnitelmassa voitaisiin konkreettisesti tuoda esille Metsähallituksen luontopalvelujen ja metsästyksiä- ja kalastuspalvelujen yhteistyön lisääminen. Aktiivinen yhteistyö Metsähallituksen osastojen välillä antaisi paremmat mahdollisuudet sopeutuvan hallintoon runsaana esiintyvien lajien osalta suunnitelma-alueella.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Metsähallituksen Eräpalvelut ei osallistu suoraan maailmanperintön hallintoon. Luontopalvelut ja Eräpalvelut tekevät yhteistyötä luonnonvarasuunnitelmissa, hoito- ja käyttösuunnitelmissa sekä muilla konkreettisilla tavoilla.
	Geologiset kriteerit ja niiden säilyttämiseen tähtäävät suunnitelmat ja tavoitteet on määritetty luonnoksen avainarvoissa, niihin sisältyvissä attribuuteissa ja painopistealueissa toimenpiteineen monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Hyvin nostettu esiin geologisiin arvoihin kohdistuvia uhkia. Aikana, jolloin merialueille kohdistuu alati kasvavaa kiinnostusta ja toimintaa, on hyvä, että myös geologisten arvojen säilymiseen kiinnitetään huomiota.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	GTK haluaa nostaa esiin maailmanperintökohteeseen kohdistuvien uhkien lisäksi, että Merenkurkun alueella on nousut ja nousee merestä myös sulfididimenttejä, ja mikäli miinin kondistuu maankäyttöaineita, voi niistä muodostua tulevaisuudessa aktiivisia happamia sulfaattimaita. Hapannilta sulfaattimailta vapautuva happamuus ja Haitalliset metallit voisivat uhata paikallisesti muun muassa alueen fiada- ja kluuvisysteemejä.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa C.5 täydennetään.
	C3.2 Maankohominen ja meren vaikutus, taujukan kohdassa 6, on virheellisesti kerrottu maan kohoamiseen noin 0,9 m vuosisadassa viimeisen 10 500 vuoden aikana. Maankohoaminen on ollut kyseisen ajanjakson alussa huomattavasti nopeampaa ja kohoamisnopeus 0,9 m vuosisadassa vastaa nykyistä maan kohoamisen nopeutta.	Asiavirhe löytyy maailmanperintökohteen erityisen yleismaailmallista arvoa koskevasta selostuksesta (SOUV), ja se on suora lainaus kyseisestä tekstistä. Siksi virhettä ei ole korjattu, mutta taulukko kohdassa C.3:2 on täydennetty virheestä kertovalla maininnalla.
	GTK pitää Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen hallintosuunnitelman luonnosta hyvin valmisteltuna kokonaisuutena, joka huomioi kattavasti maailmanperintökohteen perustana olevat geologiset arvot, ja jonka kytkytyminen olemaisiin hallinnollisiin ja suojeleullisiin toimijoihin ja ohjausmenetelmiin edistää maailmanperintökohteen hoitoa ja säilymistä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Mustasaaren kunta (Suomi)	Hallintosuunnitelmissa kuvataan myös monipuolisesti suojeluohjelmia, jotka ovat päällekkäisiä ja jotka varmistavat, että maisema pysyy lähes koskemattomana. Hallintosuunnitelmasta käy ilmi, että 37 prosenttia yhteisestä maailmanperintökohteesta on suojattu eri tavoin vairaanomaispäätöksillä. Suunnitelma antaa ymmärtää, että suojeltua maata ja merta on prosentuaalisesti selvästi enemmän Suomen kuin Ruotsin puolella. Olsi tärkeää selvittää enemmän tätä maiden välistä suurta eroa ja tämän syitä.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään luvuilla suojellun luonnon osuudesta ja kuvauksella eron syistä.
	Suunnitelmissa todetaan, että paikallisyhteisön tulee olla luonteva osa hallintoa. Tämä on hyvä tavoite.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Todetaan, että ihmiset vaikuttavat maailmanperintökohteeseen kielteisesti. Kasvava kävijäpaine, ruoppaus ja Vistanie mainitaan esimerkkeinä kielteisesti vaikuttavista asioista. Maailmanperintösopimuksessa kuitenkin todetaan, että maailmanperintö on esiteltävä (sivu 69). Tähän kiinnitetään huomiota niin kunnassa kuin Vaasan seudun Matkailu Oy:ssä, jotka molemmat tekevät työtä matkailun ja siitä saatavien tulojen sekä sen mukanaan tuomien palvelujen määrän lisäämiseksi.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään erällä matkailun myönteisillä vaikutuksilla kohdassa C.1 ja Intrressien ristiriitailta kohdassa B.3.
	Vierailijoiden määrän lisääntymisestä voisi olla hyvä antaa vivahteikkaampi kuva, ja kuvata sen hyötyjä ja haittoja. Tavoitteena tulisi olla maailmanperintökohteen esittely niin, kuin maailmanperintösopimuksessa nimenomaan ohjeistetaan. Tämä tarkoittaa investointeja infrastruktuuriin niin, että maailmanperintökohteeseen on helppo tulla ja siellä on helppo liikkua. Samalla voisi myös keskustella, kuinka mahdollisia kielteisiä vaikutuksia voisi torjua.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa C.1 ja C.5.
	Hallintosuunnitelmissa mainitaan ilmastomuutoksen ja muiden uhkien vaikutus maailmanperintökohteen tulevaisuuteen. Öljypäästöt nähdään potentiaalisena riskinä, kuten myös ravinteiden kulkeminen mereen. Myös tämän osalta voisi olla paikallaan keskustella näiden ennaltaehkäisemisestä ja valmiuksista mahdollisten ympäristökatastrofien varalle. Tässä yhteydessä voisi myös mainita vieraslajit, jotka muodostavat uhan sekä maailmanperintöalueen eläimille että kasveille.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään vieraslajeja ja riskielin varautumista koskevalla tekstillä kohdassa C.5.
	Mustasaaren kunta hyväksyy suunnitelmissa esille nostetut jatkokehitettävät painopistealueet ja tukee erityisesti sitä, että paikallisten ihmisten osallisuus otetaan huomioon ja turkitaan, miten alueen asukkaat kokevat vierailupaineenvaikutuksen alueella.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
Maalahden kunta (Suomi)	Hallintosuunnitelman luonnos on hyvin kirjoitettu.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Kokonaisuutena suunnitelma on erittäin hyvin laadittu väline maailmanperintökohteen jatkuvaa hallintoa varten.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus (Suomi)	Metsähallituksen luontopalveluiden ja Västernorrlandin lääninhallituksen johdolla laadittu hallintosuunnitelma on hyvin ja asiantuntevasti tehty. Työssä on hyödynnetty olemassa olevaa tietämystä ja osaamista ja prosessin aikana on myös osallistettu alueen toimijoita.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Maailmanperintöalueen hallintosuunnitelma on hyvin muotoiltu, helpolukainen ja sisältää relevanttia tietoa. Suunnitelman perusteella syntyy varsin selkeä kuva, siitä millä instrumenteilla maailmanperintöalueen pystytään turvaamaan (B), mitkä ovat alueensuojeltavat arvot ja keskeisimmät attribuutit (C), miten maailmanperintöalueen hallinto on järjestetty mukaan lukien eri toimijoiden roolit (D) sekä toiminnan painopisteistä (E).	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Maailmanperintöalueen arvojen yksilöity tunnistaminen on avain niiden turvaamiselle ja tässä on onnistuttu. Yhtä tärkeää, että kaikki toimijat, joiden tehtäväkuvaa kuuluu nidenturvaaminen, ovat näistä tiedoista ja pystyvät niitä aluetta koskevia ratkaisuja tehdessään tietoa oikein soveltamaan.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	ELY-keskus pitää äärimmäisen tärkeänä, että paikallisyhteisön osallistamiseen ja sitouttamiseen panostetaan ja pitää ehdotettuja toimia toimivina.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Maailmanperintöarvojen turvaamisen kannalta osaamisen ja tietopohjan kehittäminen on äärimmäisen tärkeää. Viranomaisten keskuudessa henkilöstön vaihtuvuus on varsin suurta ja maailmanperintöarvoja koskevat aineistot ja tietämys vaativat jatkuvaa muistutusta ja vahvistamista.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Ylimalkaan E osiossa esitetyt toimenpide-ehdotukset olivat monipuolisia ja niitä oli runsaasti. Resurssien ollessa rajalliset on tärkeää priorisoida näitä toimia ja laatia vuosittaiset toimintasuunnitelmat.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Kappaleessa B.6 voisi mielellään mainita, ketkä ovat valmistelleet kansalliset maailmanperintöstrategiat.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.6.
	Luonnonuojelulakia koskeva teksti on ymmärrettävästi tiukaasti rajattu. Suotavaa olisi kuitenkin lisätä ainakin viittaus Natura-säännöksiin. Natura 2000-verkoston kuuluvan alueen suojelun peruuteena olevia luonnonarvoja ei saa merkitä västi heikentä. Maailmanperintöarvojen kannalta kyseeseen tulee esim. Rannikon laguunit-luontotyyppi eli fladojen ja kluuvijärvien turvaaminen.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa B.5 koskien Natura 2000 täydennetään.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Etelä-Pohjanmaan Elinkino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus (Suomi)	Seuraavaa lausetta ehdotetaan muotoiltavaksi seuraavasti: Valtion alueiden osalta ympäristöministeriö ja Metsähallitus ovat parhaillaan perustamassa luonnonsuojelualuetta, johon kuuluu valtiolle luonnonsuojelutarviksiin hankittuja alueita, jotka sisältävät Natura 2000 -verkoston, Mikkelinsaarten suojelua koskeva valtioneuvoston periaatepäätöksen, rantojen suojeluohjelman ja lintuvesien suojeluohjelman alueille.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa B.7.2 Luonnonsuojelulaki.
	Metsälaki (12.12.1996/1093) koskee talousmetsiä, ja siinä listataan joitakin luontotyyppejä, jotka ovat erityisen tärkeitä poiketessaan ympäröivästä metsäluonnosta ja ollessaan luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia. Koska suurin osa Merenkurkun saaristosta kuuluu luonnonsuojeluohjelmiin tai -alueisiin, joilla metsälaki ei ole voimassa, koskevat nämä säännökset lähinnä talouskäytössä olevia alueita.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan B.7.2 Metsälaki.
	Vesienhoitosuunnitelma puuttuu kappaleesta B.8. Hallintasuunnitelmaan sisältyvät myös rannikkovedet ja siksi se koskee maailmanperintöaluetta. Ollisi suotavaa viitata laikin vesien ja merenhöidön järjestämisestä https://www.wimlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041299?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=30.12.2004%2F1299 ja Ruotsin vastaavaan lakiin.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa B.7.1 Ruotsin asetuksella sekä kohdassa B.8 Ruotsin ja Suomen vesienhoidolla.
	Kappaleeseen C.1 sisältyy muutakin kuin maantieteellinen kuvaus ja otsikoitua voisi tarkistaa.	Hallintosuunnitelmaa täydennetään alaosikoilla kohdassa C.1.
	Kappaleessa C.5 voisi mahdollisesti mainita suunnitteilla olevat merituulivoima-alueet. Niiden maisemavikutukset voivat olla kielteisiä ja ne saattavat aiheuttaa myös hydrografiaa ja ekologista muutoksia, voilla voi olla vaikutuksia maailmanperintöarvoihin. Pohjanmaan liitto on tehnyt näkyväanalyysin, joka sisältää osan maailmanperintöalueesta https://experience.arcgis.com/experience/ecbf6fd3ab44cf088c82010915f279/page/Resultat---Tulos/.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdassa C.5.
	Graafista kappaleen D.1 alussa puuttuu asiantuntijapaneeli. Graafissa hallintoneuvosto ja maailmanperintöneuvottelukunta on ympäröity ja niiden kuvauksen voisi nostaa ylöspäin sen sijaan, että ne kuvataan yhdessä muiden toimijoiden kanssa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Kommentit otetaan huomioon, jos tilanne on muuttunut suunnitelman tarkistusvaiheeseen.
	E.3: Yksi toimenpide voisi olla Merenkurkumpäivä/viikko tai Maailmanperintöpäivä/viikko juhlistamaan alueen ainutlaatuisuutta Luonnetta. Paikalliset toimijat voisivat toimia järjestäjinä osallisuuden vahvistamiseksi.	Hallintosuunnitelmaa täydennetään E.3:n toimenpiteellä, jolla kiinnitetään huomiota maailmanperinnön juhlatilaisuuksiin 2025 ja 2026.
Vaasan kaupunki (Suomi)	Asiakirja on pitkä mutta hyvin jäsennetty	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Maailmanperinnön seitsemän avainarvon nykytilan arvioinnille annetaan varsin paljon tilaa, ja sitä voitaisiin täydentää maininnalla arviointivuodesta ja siitä, kuinka arviointi on tehty/hyväksytty. Tässä voitaisiin myös mainita ja kuvata korjaavat toimenpiteet.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa C.3 täydennetään vuosiluvulla ja maininnalla hankkeesta, jossa arviointi on tehty. Tekstissä on viittaus hankeraporttiin.
	sivulla 48 ja myöhemmin sivulla 51 lukee, kuinka kasvava kävijäpaine aiheuttaa lisääntyviä ongelmia ja kuinka se on tunnistettu merkittäväksi ongelimaksi. Tästä saa sen vaikutelman, että kävijöiden kiinnostus maailmanperintöä kohtaan olisi pelkästään negatiivinen asia. Visioon mukaan maailmanperintökohteemme on paras paikka maailmassa kokea maankohoaminen. Asukkaiden ja vierailijoiden kiinnostus maailmanperintöämme kohtaan on samaan aikaan sekä positiivinen että myös pedagogisesti tärkeä seikka. Mitä tulee maailmanperintöalueeseen kokonaisuutena, kävijät liikkuvat varsin rajatulla alueella, jonne kuluminen keskittyy. Samalla esimerkiksi bussivuorot käyntikohteisiin, pyörävuokraus ja merkityt pyöräilyreitit voidaan nähdä ehkäisevinä toimenpiteinä, jotka lisäksi minimoivat kulumisen.	Hallintosuunnitelman tekstiä täydennetään kohdissa B.3. C.1 ja C.5.
	tulee huomioida Merenkurkun maailmanperinnön merkitys alueen yrittäjille ja sen työllistävä vaikutus.	Hallintosuunnitelman tekstiä matkailusta taloudellisena toimintana kohdassa C.1 täydennetään.
	Vaasan kaupunki näkee hyvänä sen, että hallintosuunnitelma kytkeytyy myös YK:n kestäväin kehityksen tavoitteisiin.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Vaasan kaupunki näkee selkeänä parannuksena sen, että kaikille Suomen puolen maailmanperintöunille annetaan joko vakituinen paikka tai varaedustajan paikka yhteistyöryhmissä. Parannus on myös se, että yhteistyöryhmän työstä tiedotetaan asianosaisille.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Kohtaan D.6 voitaisiin lisätä maininta Suomen puolen maailmanperintökunnista ja kuinka myös niillä on keskeinen rooli myöhemmin tekstissä mainittujen yhtiöiden eli Visit Vaasan ja VASEKIn toiminnan ylläpitämisessä.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa D.6.
	Kohdan E.3.1 mukaan ”monelle on yhteistä se, etteivät he koe olevansa osa maailmanperintökohdetta” ja ”luottamus viranomaisiin on melko alhainen. Ihmiset kokevat, että heitä ei kuunnella ja että paikallistietoa ei arvosteta tai oteta huomioon”. Tekstiin voitaisiin lisätä maininta siitä, mihin selvitykseen nämä kokemukset perustuvat.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.3.1 täydennetään viitteellä.
	Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen lasten ja nuorten tavoittamiseksi koulujen maailmanperintöopetuksen tiimoilta tukee Vaasan kaupungin jatkuvaa pedagogista työtä koulutuksen parissa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.

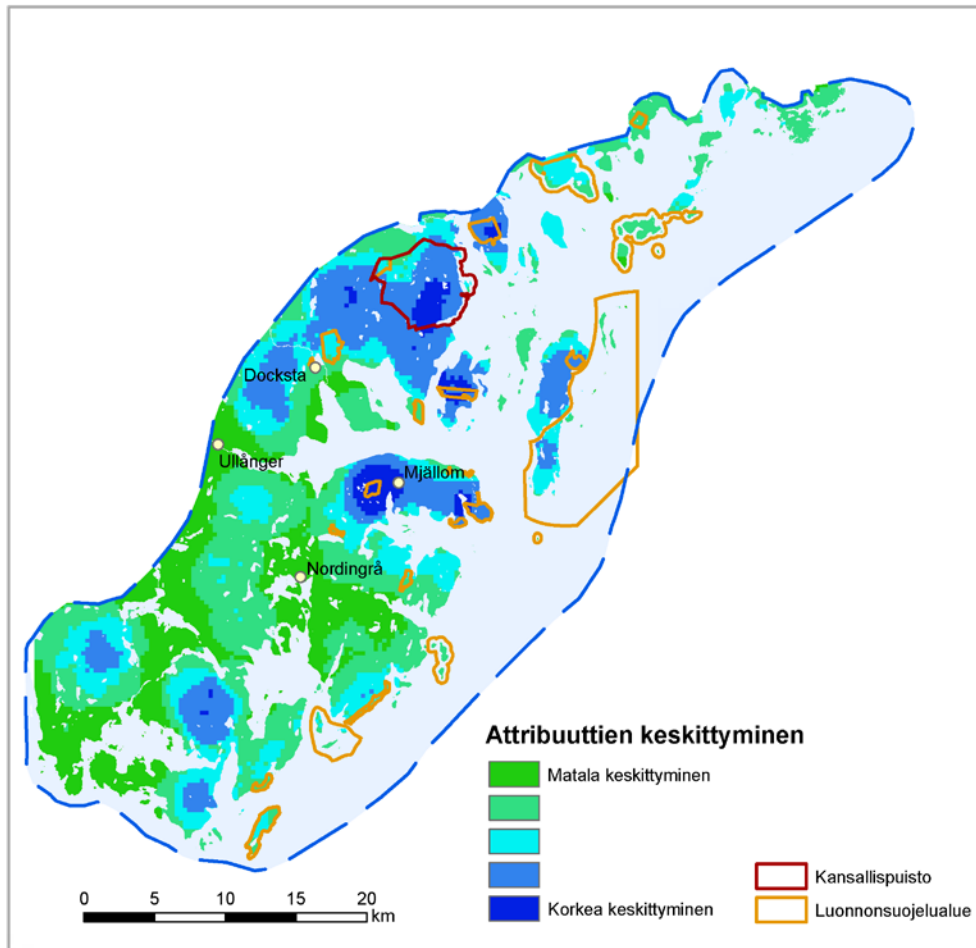
Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Vaasan kaupunki (Suomi)	Painopistealueet ja toimenpiteet voisi hyvin muotoilla niin, että erillinen tarkistus olisi tarpeeton.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.7 selvennetään, että tarkistus koskee lukua E. Tarkistuksen aikataulusta on sovittu yhteistyöryhmissä.
	Ruotsinkielisen version sivulla 30 on pieni virhe otsikossa "Lääni ja maakunta".	Ruotsinkielisen version faktaruudun tekstiä korjataan kohdassa C.1.
	teksti kohdassa "Kunnat" on ruotsinkielisessäkin versiossa suomeksi.	Ruotsinkielisen version faktaruudun tekstiä korjataan kohdassa C.1.
	VASEKin virallinen nimi, Vaasaneudun Kehitys Oy, tulee lisätä tekstiin.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa D.6.
Vaasaneudun Matkailu Oy (Suomi)	Merenkurkun asema maailmanperintökohteena on äärimmäisen tärkeä, ja se on säilytettävä. Puhutaasi markkinoinnin näkökulmasta katsottuna Unescon brändillä on merkittävä taloudellinen vaikutus koko alueelle.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Alueen tulisi jatkossakin hyödyttää paikallisia asukkaita ja vierailijoita. Liikkumisen pitäisi olla mahdollista inhimillisten rajoitusten puitteissa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Hallintosuunnitelmassa voitaisiin paremmin ottaa esille matkailu ja saavutettavuus. On erittäin tärkeää, että ihmiset voivat myös tulevaisuudessa kokea tämän alueen luonnon myönteisessä mielessä... Saavutettavuutta olisi kehitettävä, jotta myös yrittäjät selviytyisivät. Liika sääntöjen määrä valkeuttaa yrittäilyttä.	Hallintosuunnitelman tekstiä matkailusta taloudellisenä toimintana kohdassa C.1 täydennetään. Painopistealue Viestintä ja saavutettavuus sekä maailmanperintökohteen interpretatiosuunnitelma käsittelevät erimuotoja saavutettavuudesta.
	Ihmiset eivät ole negatiivinen asia, kuten tekstissä saatetaan toisinaan antaa ymmärtää, liiketoiminnan näkökulmasta. Tämä tuskin tulee olemaan massaturismin alue, kuten usein väitetään.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdissa C.1.1 ja C.5 täydennetään.
	Alueen tuntemusta ei voi koskaan ottaa esille liian usein. Liian monet ihmiset tietävät liian vähän ainutlaatuisesta alueestamme. Jokaisella on tästä vastuu.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Muutakaa Visit Vaasa viralliseksi nimeksi Vaasaneudun Matkailu Oy kaikissa tekstin kohdissa. Visit Vaasa on yrityksen markkinointinimi.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa D.6.
	Koko maailmanperintökohteessa kävijät, liikkuvat suhteellisen rajallisella alueella, mikä keskittää ja minimoi kulumista ja samalla ennaltaehkäisevin toimenpiteisin on ryhdytty esimerkiksi vierailukohteisiin suuntautuvilla bussikerroksilla, polkupyörävuokramoilla ja luodulla pyöräilyreitillä.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa C.5 täydennetään.
	Merenkurkun maailmanperintöatoksen merkitys alueen yrittäjille ja sen vaikutus työllisyyteen olisi myös otettava huomioon.	Hallintosuunnitelman tekstiä matkailusta taloudellisenä toimintana kohdassa C.1 täydennetään.
Vaasaneudun Kehitys Oy (Suomi)	Sivulla 30 ruotsinkielisessä versiossa kunnat on lueteltu sekä kohdassa ""Lääni ja maakunta"" että kohdassa ""Kunnat"".	Ruotsinkielisen version faktaruudun tekstiä korjataan kohdassa C.1.
	Sivu 63, kun VASEK mainitaan ensimmäisen kerran, kirjoitetaan Vaasaneudun Kehitys Oy VASEK. Sen jälkeen pelkkä VASEK riittää. Sama koskee ruotsinkielistä versiota, Vasregionens Utveckling Ab VASEK.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa D.6.
Merenkurkun maailmanperintö (Suomi)	Hallintosuunnitelmassa esitellään hyvin ja selkeästi Korkearannikon/Merenkurkun saariston maailmanperintökohde, maailmanperintöatoksen merkitys, maailmanperintökohteen arvot ja sen hallinto.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Tehtävät ja kehittämissuunnitelmat on valittu hyvin, ja on toivottavaa, että ne voidaan toteuttaa käytettävissä olevilla rahoitus- ja henkilösursseilla.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
Pohjanmaan liitto (Suomi)	Maailmanperintön OUV:n jakaminen seitsemään avainarvoon, joita kuvataan attribuuteilla, on tarkoituksenmukaista ja erittäin selkeää. Tämä helpottaa maailmanperintökohteen nykytilan ja kehityssuunnan arviointia.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Painopistealueet tavoitteineen ja toimenpiteineen jäsentävät maailmanperintökohteeseen liittyvää työtä.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	On hyvä, että toodetaan selvästi, että toimenpiteet edellyttävät lisäresursseja.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	suhtautuu myönteisesti säännöllisiin esityksiin maailmanperinnöstä, sen arvoista ja siitä, miten sitä tulisi kehittää.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	On hyvä, että hallintosuunnitelma laaditaan lyhennetty versio, mutta voidaan mieltä, tarvitaanko siitä painettua versiota.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Paimetun version tarve arvioidaan lyhennettyä versiota laadittaessa.
	Toivottaa tervetulleeksi avoimet powerpoint-esitykset.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	Ehdottaa, että suunnitelman tarkistaminen aloitetaan aikaisemmin niin, että se hyväksytään vuoden 2026 alussa, tai että nykyinen toimenpideueto luotetaan vuoteen 2026.	Hallintosuunnitelman tekstiä kohdassa E.7 selvennetään, että tarkistus koskee lukua E. Tarkistuksen aikataulusta on sovittu yhteistyöryhmissä.
	Maankäyttö- ja rakennuslaki jaetaan kahdeksi laiksi sen sijaan, että vain nimi muutettaisiin.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan kohdassa B.7.2.
	Maakuntakaavaluonnoksessa sana maankäyttö on johdonmukaisesti muutettu sanaksi alueidenkäyttö.	Käsite "maankäyttö" korvataan tiettyssä kohdassa tekstissä käsitteellä "alueidenkäyttö". Tämä tehdään lähinnä Suomea käsittelevissä jaksossa, koska Ruotsissa käytetään maankäytön käsitettä alueidenkäytön sijasta.
	Haluaa, että maakunta- ja merisuunnitelmissa käytetään tavoitevuosia, jotta on selvää, mihin suunnitelmaan viitataan.	Hallintosuunnitelman tekstiä korjataan.
	Suhtautuu myönteisesti tiiviimpään yhteistyöhön liiton laatimien suunnitelmien tarkistamisessa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.

Taho	Kooste	Vastine tai toimenpide
Marcus Laaksoharju (Suomi)	Hallintosuunnitelma on hyvin kirjoitettu ja helpollukainen, ja siinä on selkeä raportointirakenne.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin.
	On kätevää, että luvuissa A ja D kuvattu yhteinen hallintosuunnitelma on laadittu yhdessä Korkearannikon/Kvarikensin saariston osalta. Samalla on kuitenkin olemassa vaara, että näin kattava ja laaja kuvaus voi olla epäselvä täytäntöönpanon ja seurannan kannalta.	Unesco toivoi, että rajat ylittävät maailmanperintökohteita varten laaditaan yhteiset hallintosuunnitelmat, ja yhteinen suunnitelma on tärkeä Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen tehokkaan hallinnon kannalta. Jakson E.7 tekstiä "Hallintasuunnitelman seuranta ja tarkistus" on täydennetty.
	Maailmanperinnön johdon hallintorakenne on hyvin monimutkainen, ja siihen kuuluu monia sidosryhmiä ja toimijoita (Suomessa jopa 10 organisaatiota), joilla on omat budjetinsä ja prioriteettinsa. Työtä tehdään kuuntelemalla monia eri toimijoita. Samalla niiltä voi puuttua oikeanlaisia asiantuntemusta maailmanperintökohteen substanssista. Tämä johtaa hallitsemattomaan ja hitaaseen työskentelytapaan, jossa toimien ja toiveiden lista kasvaa samalla kun toteutus vaikeutuu ja fokus katoaa.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Maailmanperintökohteen suuri pinta-ala ja siihen liittyvien toimintojen ja kiinnostuksen kohteiden laaja kirjo edellyttävät laajaa yhteistyötä monien organisaatioiden kanssa. Tämä näkyi myös hallintosuunnitelman painopistealueissa. Asiantuntijapaneeli (D.2.1) on uusi tapa parantaa maailmanperintökohteen hallinnon osaamista.
	Kappaleessa E kuvattujen eri maailmanperintökohteiden yhteisten ja yksittäisten toimenpidekohtien selkeämpi erittely olisi toivottavaa	Jatkuvien tehtävien ja toimenpiteiden sisäistä järjestystä muutettiin kunkin painopistealueen osalta siten, että yhteiset aktiviteetit tulevat ensin ja Korkearannikon tai Merenkurkun saariston erityiset aktiviteetit myöhemmin.
	Nyt kaikki on sulautumassa yhdeksi suureksi ja melko epäselväksi suunnitelmaksi, joka saattaa yhdenmukaistaa hallintoa ja kehitystä ja tehdä siitä tehottoman yksittäisten maailmanperintökohteiden kannalta. On olemassa suuri vaara, että hallinto ja kokoukset asetetaan etusijalle maailmanperintökohteiden kehittämisen kustannuksella.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Suunnitelman laajuus perustuu tarpeeseen koota yhteen paikkaan maailmanperintöarvoja ja -hallintoa koskeva tietämys sekä selvittää rooleja ja vastuuta. Yhteistyö on olennaisen tärkeää maailmanperintöalueen kestävän hallinnon ja kestävän kehityksen kannalta.
	Yksinkertaisemmat ja selkeämmät painopistealueet luvussa E2 maailmanperintökohteiden osalta tehostaisivat työtä. Seuraavat aihealueet voitaisiin priorisoida: 1) maailmanperinnön suojeleminen, 2) tiedotuksen parantaminen, 3) saavutettavuuden parantaminen ja 4) taloudellisten hyötyjen lisääminen. Viimeksi mainittua kohtaa ei ole sisällytetty hallintosuunnitelmaan, koska Unesco ei mainitse sitä painopistealueena. Tämä tarkoittaa, että talouskehitys ja maailmanperintökohteen hyödyt eivät näy eivätkä ole ensisijaisia tavoitteita.	Ehdotetut priorisoidut aihealueet ovat yhdenmukaisia hallintosuunnitelman painopistealueiden kanssa, lukuun ottamatta "taloudellisten hyötyjen lisäämistä", joka korvaa hallintosuunnitelman Osallisuus ja sitoutuminen -painopistealueen. Unesco korostaa voimakkaasti paikallisyhteisöjen roolia maailmanperinnön hoidossa, eikä sitä voida jättää pois. Yhteistyö taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyyteen liittyvissä kysymyksissä, kuten elinkeinoelämän kehittämisessä, on tärkeää, mutta nämä kysymykset eivät kuulu lääninhallituksen ja Metsähallituksen toimivaltaan, eikä niitä siksi käsitellä suunnitelmassa. Lääninhallitus ja Metsähallitus voivat toimia suunnitelman toimenpiteiden puitteissa maailmanperintöalueen taloudellisten hyötyjen asiantuntemuksen lisäämiseksi ja näkyväksi tekemiseksi, esimerkiksi kävijätutkimusten avulla.
	Tiedottamista Suomen puolella sijaitsevasta maailmanperintökohteesta tulisi selvittää.	Laaksoharjun mukana oleva maailmanperintöportin kehittämisehdotus on toimitettu Merenkurkun maailmanperintöryllylle.
	Viimeinen kommenttini on, että maailman luonnonperintökohteiden hallinto täyttää varmasti Unesccon vaatimukset, mutta kehityksen ja käyttäjän näkökulman eli kävijän kokemuksen kustannuksella. Tässä yhteydessä saavutettavuus (esim. hyvät tiet, ymmärrettävä ja kiinnostava tieto käytäntökohteissa (animaatiot, elokuvat) ja elämykset (hyvät opastetut kierrokset, kalaravintola, paikallisten tuotteiden hankinta jne.) ovat tärkeämpiä kehityksen kannalta kuin se, että toimintasuunnitelma täyttää hallinnolliset vaatimukset. Maailmanperintökohteen hidas kehittäminen uhkaa menettää sidosryhmät ja maailmanperintökohteesta saatavat taloudelliset hyödyt.	Ei muutoksia hallintosuunnitelman tekstiin. Hallintosuunnitelmassa keskitytään siihen, mistä lääninhallitus ja Metsähallitus voivat olla vastuussa, ja lisätietoa viestinnästä ja saavutettavuudesta löytyy dokumentista Interpretatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle - Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen.

Liite 5: Karttoja Merenkurkun saariston geologisista attribuuteista

Kartta perustuu SGU:n kartoitukseen Korkearannikon maailmanperintöalueen attribuuteista. Siitä käy ilmi, miten näiden attribuuttien keskittyminen jakaantuu maailmanperintöalueella ja kuinka ne sijaitsevat suhteessa luonnonsuojelualueisiin.

Schoning, Kristian & Lundqvist, Lena (2020). SGU Rapport 2020:39 Förvaltning och klassificering av geologiska naturvärden i världsarvsområdet Höga kusten Sveriges Geologiska Undersökning <https://highcoastkvarnen.org/sv/document/forvaltning-och-klassificering-av-geologiska-naturvarden-i-varldsarvsområdet-hoga-kusten/>

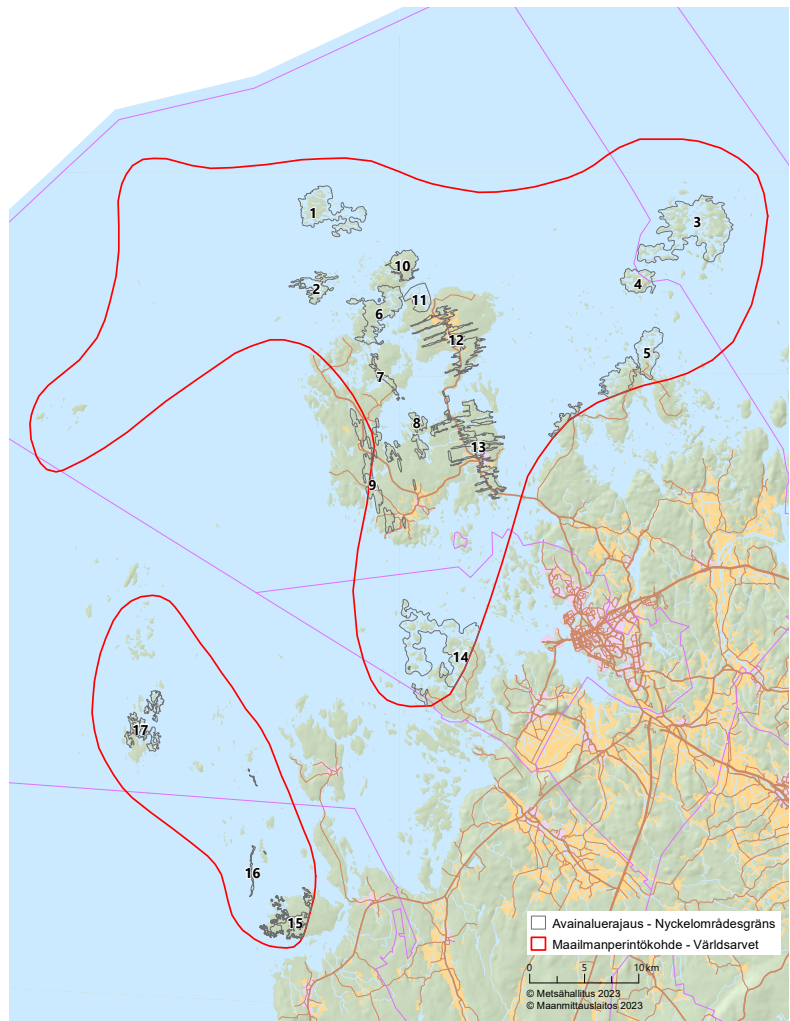

Liite 6: Merenkurkun saariston attribuuttien jakautuminen

Kartta perustuu GTK:n laatimiin kartoituksiin geologisista maailmanperintöattribuuteista Merenkurkun saaristossa. Avainalueita ovat sellaiset alueet, joilla esiintyy runsaasti geologisia muodostumia.

Avainalueet:

1. Valassaaret/Valsörarna
2. Björkögrunden
3. Mikkelsaaret
4. Punakarit
5. Köklot
6. Slättskäret
7. Börsskäret
8. Haggisgrund
9. Degerverkan
10. Lappören
11. Svedjehamn
12. Björkö
13. Raippaluoto
14. Färskäret
15. Halsön
16. Molpen harju
17. Bergögaddarna

Liite 7: Korkearannikon/Merenkurkun saariston attribuutit

Kaikista maailmanperintökohteista on laadittu Selostus niiden erityisestä yleismaailmallisesta arvosta (Statement of Outstanding Universal Value, SOUV). Korkearannikon / Merenkurkun saariston maailmanperintökohteen osalta on määritetty seitsemän avainarvoa, jotka perustuvat sen SOUV-selostukseen. Kutakin avainarvoa kuvaillaan attribuuttien avulla. Nämä attribuutit on luokiteltu tässä liitteessä. Luokittelu helpottaa maailmanperinnön hallinnon painopisteiden asettamista.

Avainarvot

Maailmanperinnön hallinnon parantamiseksi ja helpottamiseksi Selostus maailmanperintökohteen erityisestä yleismaailmallisesta arvosta on jaettu seitsemään **avainarvoon**. Tämä oli osa prosessia, jossa arvioitiin maailmanperinnön alttiutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Kaikki avainarvot eivät ole yhtä tärkeitä, mutta yhdessä ne kuvaavat hyvin maailmanperintöä. Avainarvot vastaavat hyvin myös maailmanperintökohteen interpretaatiosuunnitelman eri alateemoja. Ilmastoalttiustyössä avainarvoja ei laitettu erityiseen järjestykseen, mutta interpretaatiosuunnitelmassa alateemojen järjestys on harkittu. Siksi hallintasuunnitelmassa avainarvot kuvataan interpretaatiosuunnitelman alateemojen mukaisessa järjestyksessä. Seitsemäs avainarvo Suojelu ja hallinto ei vastaa suoraan seitsemättä Maailmanperintöajatus-alateemaa, mutta molemmissa on kyse eri tavoin siitä, että maailmanperinnön on säilyttävä tuleville sukupolville.

Avainarvot:

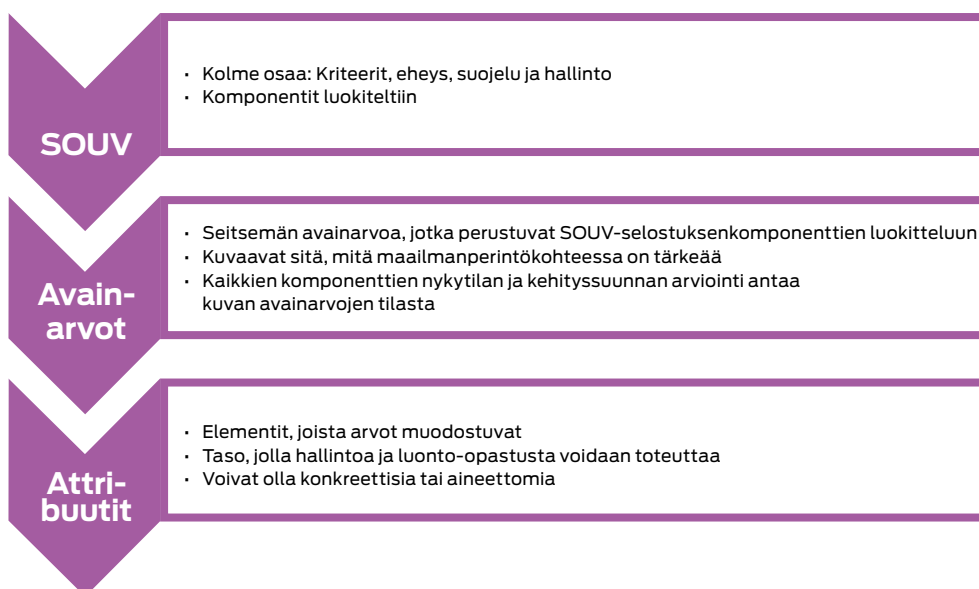
- Jääkauden jäljet
- Maankohoaminen ja meren vaikutus
- Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan
- Maan-kohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit
- Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin)
- Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus
- Suojelu ja hallinto

Attribuutit

Jokaiselle avainarvolle on monta eri **attribuuttia**. Attribuutteja kutsutaan interpretaatiosuunnitelmassa erityispiirteiksi tai maailmanperintöarvoiksi.

Attribuutit ovat avainarvojen huomattavia elementtejä, ja ne voivat olla sekä meneillään olevia prosesseja että jälkiä aiemmista prosesseista. Useimmat attribuutit ovat konkreettisia ja sellaisia, joita voidaan hallinnoida. On myös joitakin yleisiä maisematason attribuutteja ja muutamia aineettomia attribuutteja. Nämä ovat tärkeitä kokonaiskuvan kannalta ja tukevat usein maailmanperintöön liittyvää viestintää.

Suojelu ja hallinto avainarvolle ei ole listattu aluetta kuvaavia attribuutteja. Sen sijaan sille on listattu hallinnollisia attribuutteja, jotka ovat seurausta maailmanperintöstatuksesta. Niitä tarvitaan avainarvojen tilan seurantaan ja asianmukaiseen hallintoon.

Yleiskatsaus SOUV:n, avainarvojen ja attribuuttien yhteydestä.

Tausta

LYSTRA-hankkeessa järjestettiin työpajoja ruotsalaisten ja suomalaisten geologien kanssa, jotta saatiin selville joitakin tärkeimmistä hallinnoitavista ja esiteltävistä attribuuteista. Korkearannikon ja Merenkurkun saariston aiemmissa hallintasuunnitelmissa on mainittu useita attribuutteja, joista suuri osa löytyy myös CVI-raportista. CVI-prosessissa listattiin noin 50 attribuuttia. Jotkin tuon listan attribuuteista on hallintasuunnitelmassa poistettu ja joitakin kirjoitettu uudelleen. Hallintasuunnitelmassa attribuutteja on siis noin 40. Näiden attribuuttien määrittämiseen ja tasojaotteluun on käytetty myös maailmanperintökohteen interpretaatiosuunnitelmaa, asiakirjaa *Korkea kohtaa matalan – Fakta Korkearannikon*

ja Merenkurkun saariston maailmanperinnöstä sekä SGU:n raporttia nro 2039 maailmanperinnön geologisten luontoarvojen hallinnasta ja luokittelusta.

Unescolle säännöllisesti laadittavassa raportissa vuosina 2022–2023 yhtenä tehtävänä oli kuvata maailmanperinnön 5–15 tärkeimmän attribuutin tilaa. Jotta raporttiin saatiin sopiva määrä attribuutteja ja jotta voitiin määrittää tärkeimmät, mukaan otettavat attribootit, Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperintökoordinaattorit jakoivat hallintasuunnitelmassa esitetyt attribootit kolmeen eri luokkaan.

Tämä tärkeysjärjestyksen määrittely on tehty suojelun ja hallinnon näkökulmasta ja on siksi erilainen kuin määrittely, joka tehdään luonto-opastuksen tai viestinnän näkökulmasta.

Attribuuttien luokittelu

Tasolla 1 ovat attribootit, jotka on arvioitu tärkeimmiksi ja sisällytetään Unescolle säännöllisesti laadittavaan raporttiin. Tällä tasolla ovat esimerkiksi useimmat niistä attribuuteista, joille on olemassa GIS-kerros attribuutti-inventointineen ja -luokitteluineen. Tällainen GIS-kerros olisi kehitettävä kaikille tason 1 attribuuteille.

Tason 2 attribootit ovat myös tärkeitä, mutta arvioitiin, että niitä ei tule sisällyttää siihen rajalliseen määrään attribuutteja, jotka voidaan luetella säännöllisesti laadittavassa raportissa. Tämän tason attribuuteille olisi myös oltava GIS-kerrokset, joissa ne on inventoitu ja luokiteltu.

Tason 3 attribootit ovat joko maisematason attribuutteja, jotka kuvaavat maiseman vastakkaisuuksia, tai enemmän historiaa kuvaavia attribuutteja. Näihin attribuutteihin ei voida vaikuttaa hallinto-organisaatiossa, mutta ne ovat tärkeitä maailmanperinnön kuvailemisen kannalta. Niille eivät todennäköisesti tarvita GIS-kerroksia, joissa ne luokiteltaisiin. Sen sijaan voi olla tarpeen kuvata ne jollain muulla tavalla, koska näiden attribuuttien kuvaukset ovat tärkeitä luonto-opastuksessa ja viestinnässä kokonaiskuvan antamiseksi maailmanperinnöstä.

Lisäksi on olemassa joitakin attribuutteja, joita ei pidetä suojelun ja säilyttämisen kannalta yhtä tärkeinä kuin muita attribuutteja. Näille on perustelut alla olevassa taulukossa kunkin attribuutin kohdalla.

Taso 1

Jääkauden jäljet avainarvoa kuvaavat attribuutit

- De Geer -moreenien esiintyminen maalla ja veden alla
- Ribbed-moreenien esiintyminen maalla ja veden alla
- Lohkaremaasto
- Silokallioiden ja uurteiden esiintyminen
- Eri sulamiskausina syntyneiden jääkautisten kerrostumien ja muodostumien geologinen kokonaisuus

Maankohoaminen ja meren vaikutus avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Ylimmän rannan ja kalottivuorten esiintyminen
- Tunneliluolien muodostuminen ja esiintyminen
- Pirunpeltojen muodostuminen ja esiintyminen
- Sulkeutuneiden merenlahtien, fladojen ja kluuvien muodostuminen ja esiintyminen
- Huuhtoutuneiden sorakerrostumien muodostuminen ja esiintyminen
- Rantavallien muodostuminen ja esiintyminen
- Maankohoamisjälkien geologinen kokonaisuus ylimmästä rannasta nykypäivän käynnissä oleviin geologisiin prosesseihin

Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Ekologiset prosessit, jotka johtuvat merenlahden kuroutumisesta järveksi
- Rannan sukkessio ja maankohoamismetsät

Taso 2

Jääkauden jäljet avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Muiden moreenimuodostumien esiintyminen maalla ja veden alla
- Siirtolohkareet

Maankohoaminen ja meren vaikutus avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Raviinien muodostuminen ja esiintyminen sedimentissä
- Paljaiksi huuhtoutuneiden kallioiden muodostuminen ja esiintyminen

Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Geologisten prosessien luoma elinympäristöjen moninaisuus
- Jääkauden reliktit
- Kasvistoon vaikuttavia kuorisedimenttejä sisältävät huuhtoutuneen soran kerrostumat

Jääkauden reliktejä voidaan pitää esimerkkinä attribuutista *Ekologiset prosessit, jotka johtuvat merenlahden kuroutumisesta järveksi*. Elinympäristöjen moninaisuus johtuu pääosin maisemasta sellaisenaan eikä ole maankohoamisen seurausta, joten siksi se ei ole listalla ylimpänä.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin) avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Kulttuurihistoria ja esimerkit siitä, miten ihminen on sopeutunut maankohoamiseen kivikaudella ja myöhemmin

Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Keskeinen alue maankohoamisprosessien ja mannerjäätiköiden sulamisen ymmärtämisessä

Taso 3

Jääkauden jäljet avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Maalaji moreeni
- Kulunut, hioutunut maisema

Moreeni on erittäin yleinen maalaji, joten se ei ole yhtä tärkeä suojelun ja säilyttämisen kannalta. Kulunut, hioutunut maisema on jääkaudesta johtuva yleinen ominaisuus, ei juuri maailmanperintöalueelle ominainen taikka siellä tavallista useammin esiintyvä attribuutti.

Maankohoaminen ja meren vaikutus avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Maiseman maankohoamisesta johtuva jatkuva muutos
- Käynnissä oleva maankohoaminen synnyttää dynaamisia geologisia prosesseja

- Uusien saarien muodostuminen
- Alueen maankohoamisvauhti on maailman nopeimpia, 9 mm/vuosi
- Maankohoamisennätys 290 m siitä lähtien, kun mannerjää sulii 10 500 vuotta sitten

Maiseman jatkuva muutos ei ole erityisesti maailmanperintöalueelle ominaista, vaan se koskee kaikkia alueita, joilla tapahtuu isostaattista maankohoamista. Dynaamiset prosessit on esitetty erillisinä attribuutteina. Nopeus ja maankohoamisennätys ovat tosiasioita eivätkä hallinnoitavissa. Ne ovat kuitenkin tärkeitä viestinnän ja luontopastuksen kannalta. Uusien saarien muodostuminen on käynnissä oleva mutta myös liian hidask prosessi, jotta sitä voitaisiin hallinnoida mielekkäästi.

Vastakkaiset maisemat, korkea kohtaa matalan avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maisemien väliset erot, jotka johtuvat satoja miljoonia vuosia sitten tapahtuneesta maankuoren geologisesta kehityksestä
- Korkearannikon maisemalle ominaista: korkeat saaret, jyrkät rannat, sileät kalliot, syvät lahdet ja sulkeutuneet merenlahdet, syvä meri
- Merenkurkun saariston maisemalle ominaista: alavat saaret, matalat lahdet, moreeniselänteet, lohkaromaasto, fladat ja kluuvit, matala meri
- Toisiaan täydentävät maankohoamisattribuutit, osa sijaitsee sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa, osa vain yhdellä osa-alueella.

Kaikki vastakkaisien maisemien attribuutit ovat tasolla 3. Tämä johtuu siitä, että ne kuvaavat vastakkaisuuksia Korkearannikon ja Merenkurkun saariston välillä. Näihin vastakkaisuuksiin liittyvät attribuutit on mainittu avainarvojen Jääkauden jäljet ja Maankohoaminen ja meren vaikutus yhteydessä.

Maankohoamiseen liittyvät ekologiset prosessit avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Kasvisto ja eläimistö sopeutuneet maiseman jatkuviin muutoksiin

Tämä attribuutti on vain yksi maisemanmuutostasoista, ja se on kuvattu avainarvossa Maankohoaminen ja meren vaikutus. Se on myös yleinen ja abstraktimpi kuvaus attribuuteista Ekologiset prosessit, jotka johtuvat merenlahden kuroutumisesta järveksi ja Rannan sukkessio ja maankohoamismetsät, jotka on molemmat määritetty tärkeiksi attribuuteiksi tasolla 1.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (liittyen maailmanperintöarvoihin) avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Maankohoamisen luomien olosuhteiden perusteella sijoitetut vanhat rakennukset
- Maatalousmaa jääkauden ja maankohoamisen seurauksena syntyneillä hedelmällisillä alueilla
- Geologisista muodostumista johtuvien hyvien kalavesien esiintyminen
- Paikallisilla asukkailla ja kesäasukkailla on vahva yhteys paikkaan

Vanhat rakennukset ovat esimerkki kulttuurihistoriasta ja ihmisten sopeutumisesta maankohoamisen vaikutuksiin.

Maankohoamisilmiön havainnointi ja tutkimus avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Keskeinen alue moreenimuodostumien tutkimiseen
- Tärkeä alue tieteenhistoriassa, sillä maankohoaminen oivallettiin täällä 1800-luvulla

Maankohoamisprosessit ja jään sulaminen ovat moreenimuodostumia laajempi aihe, ja moreenimuodostumien voidaan tulkita kuuluvan maankohoamisprosesseihin. Siksi moreenimuodostumia ei ole määritetty tärkeäksi attribuutiksi. Tieteenhistoria on historiaa, eikä sitä voi hallinnoida tai seurata.

Avainarvo Suojelu ja hallinto

Suojelu ja hallinto eroaa muista avainarvoista siten, että se ei kuvaa aluetta vaan on seurausta maailmanperintöstä. Tähän avainarvoon sisältyy kuitenkin maailmanperinnön OUV:n tärkeitä komponentteja, joita tarvitaan maailmanperintöarvojen tilan seurantaan ja asianmukaiseen hallintoon.

Suojelu ja hallinto avainarvoa kuvaavat attribuutit

- Rajat ylittävistä aiheista keskusteleva yhteistyöryhmä
- Maailmanperintökohteen yhteinen hallintastrategia
- Hallinto yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa
- Alueeseen kuuluu suojelualueita, jotka auttavat säilyttämään maailmanperinnön OUV:n
- Kansallisen lainsäädännön ja aluesuunnittelun tulee taata maailmanperinnön OUV:n säilyminen

Viitteet

Korkea kohtaa matalan - faktaa Korkearannikon ja Merenkurkun saariston maailmanperinnöstä. <https://highcoastkvarken.org/fi/document/korkea-kohtaa-matalan-maailmanperintofaktaa/>

Interpretaatiosuunnitelma Korkearannikolle ja Merenkurkun saaristolle – Jääkaudesta ja maankohoamisesta viestiminen <https://highcoastkvarken.org/fi/document/interpretaatiosuunnitelma-korkearannikolle-ja-merenkurkun-saaristolle/>

Schoning, Kristian & Lundqvist, Lena (2020). SGU Rapport 2020:39 Förvaltning och klassificering av geologiska naturvärden i världsarvsområdet Höga kusten *Sveriges Geologiska Undersökning*. <https://highcoastkvarken.org/sv/document/forvaltning-och-klassificering-av-geologiska-naturvarden-i-varldsarvsområdet-hoga-kusten/>

Unesco (2013) Statement of Outstanding Universal Value. <https://whc.unesco.org/en/list/898>

Liite 8: Luettelo maailmanperintökohteen suojelualueista

Korkearannikon suojelualueet

Taulukko sisältää Korkearannikon suojelualueista kaikki luonnonsuojelualueet ja Skuleskogeninkansallispuiston. Luettelosta on jätetty pois pienet alueet, kuten biotooppien suojelualueet ja muut suojelumuodot.

Luonnonsuojelualue		Maailmanperintöarvojen attribuutit									
Nimi	Pinta-ala	Kuvaus	Ylimmän ranta/kalottivuori	Pirunpellot	Tunneliluolat	Sulkeutunut merenlahti	Silokalliot ja uurteet	Huuhoutuneet sorakerostumat	Rantavallit	Geologinen kokonaisuus	
Balesudden	918	Kaunis vaaleanpunainen rapakivigraniittinen niemi, jota meri on muokannut voimakkaasti vuosituhansien aikana. Useita pieniä pirunpeltoja ja rantoja, joilla on jääkauden jälkeistä hiekkaa.		X	X		?	X			
Bråtan	70	Voimakkaasti huuhoutunut jyrkkärintainen kaakkoisrinne, jonka kalkkipitoinen kallioperä tarjoaa edellytykset runsaalle kasvistolle.		X							
Fanön	83	Maankohoamisen ansiosta Fanön ei ole ollut saari 800 vuoteen, vaan niemi. Kärkeä hallitsevat paljaaksi huuhoutuneet kalliotaajamat, joilla esiintyy vanhoja mäntyjä ja joitakin pirunpeltoja.		X				X			
Fjärdingsöarna	706	Fjärdingsöarnilla on suuret merelliset alueella esiintyy runsaasti rakkolevää. Suojelualue on tärkeä myös saaristolinnuille, kuten karikkotie ja etelänkielitalle. Alueella on kivikkorantoja ja huuhoutuneen soran esiintymiä.		X			X	X			
Gnäggen	28	Lintusaari paljaaksi huuhoutuneine silokallioineen.					X				
Halsviksvinen	79	Runsalajinen suojelualue eteläisine kasveineen. Voimakkaasti huuhoutunut moreeni, joka on huuhoutunut kokonaan pois ylemmiltä alueilta. Rantavallit ja jääkauden jälkeiset hiekkakerrostumat ovat alemmissa osissa.						X			
Herrestaberget	9	Yksi maailmanperintökohteen runsaslajisimmista eteläpuolisesta rinteestä (ru: sydvästberg).									
Hummelvik	253	Kaunis korkealla sijaitseva luonnonsuojelualue, jolle on ominaista paljaaksi huuhoutuneet kalliotaajamat ja useat pirunpellot, joilla on selkeitä rantavallit.		X			X	X			
Högbonden	347	Kolme karua saarta uloimmassa meriyöhykkeessä. Högbonden-saarella on korkea majakka 60 metriä merenpinnan yläpuolella. Kaikilla kolmella saarella on huuhoutuneita luolia ja pirunpeltoja.		X	X			X			
Högkinten	78	Näköalavuori aivan ylimmän rannan alapuolella. Yksi maailman korkeimmista pirunpeltoista, joka on muodostunut yli 9000 vuotta sitten. Täällä on kymmenkunta peruskallioluolaa.		X				X			
Mjältön	148	Ruotsin korkein saari. Sillä on useita maailmanperintöominaisuuksia: paljaaksi huuhoutuneita vuorenrinteitä, Mjältögrötanin tunneliluola, kapea hko Baggtjärnen ja useita pirunpeltoja.		X	X	X	X	X	X	X	
Norrfällsviken	174	Niemi, jolla on paljaaksi huuhoutunutta rapakivigraniittia ja mahtavia pirunpeltoja, joita meri vielä muokkaa.		X			X	X	X	X	

Nimi	Pinta-ala	Kuvaus	Ylimmän ranta/kalottivuori	Pirunpellot	Tunneliluolat	Sulkeutunut merialue	Silokalliot ja uurteet	Huuhoutuneet sorakerrostumat	Rantavallit	Geologinen kokonaisuus
Orneberget	30	Ehkä Norrlannin mielenkiintoisin eteläpuolelinen rinne, jolla on monipuolista ja eritaiästä kasvillisuutta huuhoutuneella ravinteikkaalla rapautumisalueella.								
Rammberget	50	Rammbergetin kallioperä on diabaasia, joka aikaansaa alueelle monipuolisen kasvillisuuden. Kaakkoisosassa lähtellä rantaa on tunneliluola ja paljaaksi huuhoutunut halkeama. Lähistöllä on myös Dansarhallorna, meren kiillottamia tasaisia kalliopaljastumia.	X	X	X		X	X		
Rotsidan	116	Yksi maailmanperintöalueen suosituimmista kohteista. Neljän kilometrin pituinen rantaviiva, jonka diabaasikalliot ovat jään ja meren hiomia. Alueella on myös useita pirunpeltoja.	X	X			X			
Skuleberget	226	Maailmanennättyksen maankohoamisessa omaava tunnettu vuorisiluetti. Tunnetuin kalottivuori. Tunnettu Kungsgrottan on huuhoutunut luola. Vuoren seinämän alapuolisella alueella on kavitteellisesti arvokas. Siellä sijaitsee myös Korkearrannikon maailmanperintöalueen vierailukeskus.	X	X	X					
Stormyrän, Ulvön	90	Neljä suota kurotut yli 2000 vuotta sitten. Nykyään täällä on monipuolinen kasvillisuus, mikä johtuu osittain simpukkasorakerostumien esiintymisestä.	X	X				X	X	
Storsand	12	Suojaisella paikalla sijaitseva suosittu uimaranta, jossa on jääkauden jälkeistä hiekkaa. Pieniä pirunpeltoja ja soraistunutta rapakivigraniittia.	X	X			X	X	X	
Storön	310	Mielenkiintoisen geologian ja kulttuurihistorian omaava kaunis saari. Kalastajat luopuivat 1800-luvulla taistelusta maankohoamista vastaan ja hyökkäsivät kalastajaksi, joka oli ollut saarella ainakin keskiajalta lähtien.	X	X		X	X	X	X	
Trysunda	1052	Yksi Itärrannikon kauneimmista saarista. Nimi kertoo maan kohoamisesta. Yksi Korkearrannikon kauneimmista rannoista, jolla on muodostumassa oleva pirunpelto, ympäröivine silokallioineen. Saaren kallioporaageologia on myös mielenkiintoinen.	X	X			X	X	X	
Ulvöhavet	6632	Korkearrannikon suurin luonnonsuojelualue. Koostuu Södra Ulvön saaren luonnonsuojelusta ja Ulvön saarten ulkopuolisesta luonnontilaisesta merialueesta.	X	X		X	X	X	X	
Villmyran	5	Pieni suojelealue, jolla on peräti 11 eri orkideaalia. Runsas kasvisto selittyy suojelealueen viäpuolella sijaitsevien vanhojen rantavallien runsaasti simpukankuoria sisältävillä sedimenteillä.						X	X	
Ögetjärn	74	Arvokkaan kasvillisuuden omaava kunnallinen suojelealue, jolla on kehittynyt polkuverkosto ja hienot näkymät.								
Skuleskogenin kansallispuisto	3062	Maailmanperintöalueen kruununjalokivi. Tärkeä geologinen alue maankohoamisen tutkimiseen. Siellä on kalottivuoria, paljaita huuhoutumisvyöhykkeitä, pirunpeltoja, rantavalleja ja halkema-alueita.	X	X			X	X	X	X

Merenkurkun saariston suojelualueet

Maailmanperintöalueella on useita erityyppisiä luonnonsuojelualueita ja monet alueet kuuluvat useisiin suojeluohjelmiin. Esimerkiksi suurin osa rantojensuojeluohjelmaan kuuluvista alueista sisältyy Natura 2000 -verkostoon. Maailmanperintöalueen Suomen puoleisesta osasta 55 prosenttia sisältyy Natura 2000 -verkostoon. Taulukosta löytyvät tärkeimmät maailmanperintöalueeseen kokonaan tai osittain kuuluvat suojelualueet ja -ohjelma-alueet. Päällekkäisyyksien takia Natura 2000 on jätetty pois taulukosta.

Suojelualue tai -ohjelma		Maailmanperintöarvon ominaisuus										
Nimi	Maa-alue (ha)	Vesialue (ha)	Yhteensä (ha)	Status	Kuvaus	De Geer -moreenit	Juomureenit (Ribbedmoreenit)	Lohkaremaasto	Silokalliot ja uurteet	Geologinen kokonaisuus	Flaohinia kluuveihin liittyvät ekologiset prosessit	Rantasukessio ja maankohoamisrannikon metsät
Mikkelinsaarten saaristo	546	11450	11996	Rantojen suojeluohjelma	Endast en liten del av skyddsområdet ingår i världsarvsområdet. Den delen domineras av steniga öar.	X	X				X	X
Mikkelinsaaret	1950	20159	22109	Valtioneuvoston periaatepäätös	Omväxlande skärgårdsområde med stora och små öar och skär, skapat av olika moränformationer i flera lager. De flesta öarna är skogsbeklädda, förutom Rödgrännorna som domineras av klippor.	X	X	X		X	X	X
Merenkurkun saaristo	2819	14796	17615	Rantojen suojeluohjelma	Björkö yttre och inre skärgård, domineras av hur De Geer-moränerna formlär landskapet. Rikt på olika biotoper, inklusive vårdbiotoper med bete över lång tid.	X	X	X		X	X	X
Finnvekan-Rudskaarsfjärden	271	243	514	Lintuvesien suojeluohjelma	Flackt område med små vikar, våtmarker och strandskogar. Viktigt område för sjöfåglar, vaddare och lekande fisk. Litet vattenubyte.	X					X	X
Torgundin saaristo	720	9116	9836	Rantojen suojeluohjelma	Mellan- och ytterskärgård med grandominerade skogar och hedar.	X		X			X	X
Halsön-Rönnskär-Norrskär	2578	68752	71330	Rantojen suojeluohjelma	Till största delen ytterskärgård, viktigt för både flyttande och häckande fåglar. Halsöns vikar, som ingår i programmet för skydd av fågelrika sjöar och havsvikar, finns i södra delen av detta strandskyddsprogramområde. Rönnskär är ett EMMA-område.		X	X	X	X	X	X
Valassaaret-Björkögrunden	650	14350	15000	Yksityinen suojelualue	Örikt område format av ribbmoräner. Viktigt för både flyttande och häckande fåglar och för lekande fisk. Inom området förekommer både färbete och naturvårdsbränning.	X	X		X	X	X	X
Snipan-Medekällan	1	3259	3260	Valtion suojelualue	Sälskyddsområde utan öar. Steniga grund omgivna av sand- och grusbotten.	X	X		X	X	X	X

Liite 9: Hallintasuunnitelman toimenpiteet ja Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteet

Kaksitoista YK:n kestävä kehityksen tavoitetta ja niiden alla luetellut alatavoitteet liittyvät hallintasuunnitelman painopistealueisiin. Tässä jaksossa luetellaan alatavoitteet, joita maailmanperinnön hallinto voi edistää tämän suunnitelman toteuttamisessa, ja selostetaan lyhyesti, miten maailmanperintötyö voi edistää sitä.

3.4 Vähentää tarttumattomien tautien aiheuttamia kuolemia sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia

Luonnon saavutettavuutta parannetaan parantamalla fyysistä saavutettavuutta, mikä voi johtaa siihen, että luonnossa vietetään enemmän aikaa. Tällä on myönteisiä terveysvaikutuksia. Lisäksi digitaalisen saavutettavuuden parantaminen voi myös mahdollistaa sen, että useammat ihmiset löytävät tiensä luontoon.

4.1 Ilmainen, tasa-arvoinen ja laadukas perus- ja keskiasteen koulutus

4.7 Kestävää kehitystä ja maailmankansalaisuutta edistävä koulutus

Hallintosuunnitelman Tiedot ja osaamisen kehittäminen painopistealueella kehitetään maailmanperinnön tuottamaa opetusmateriaalia koulujen työn tukemiseksi. Lisäksi maailmanperinnön vierailukeskukset tarjoavat opastettuja kierroksia ja ohjelmia kouluille. Esimerkiksi opettajille suunnatut ilmaiset täydennyskoulutuspäivät ovat toimintaa, jolla on myönteinen vaikutus tavoitteeseen 4. Monet yleisölle suunnatuista toimenpiteistä voivat vaikuttaa myönteisesti alatavoitteeseen 4.7.

5.5 Taata naisille täysivaltainen osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet

Osallisuus ja sitoutuminen -painopistealueen työssä on tärkeää edistää sukupuolten tasa-arvoa antamalla kaikille mahdollisuus osallistua ja jakamalla tietoisesti puheaikoja. Maailmanperinnön sidosryhmiä kannustetaan ottamaan sukupuolten välinen tasa-arvo huomioon esimerkiksi nimittäessään edustajia eri ryhmiin.

8.6 Nuorten työllisyyden, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen edistäminen.

8.9 Edistää suotuisaa ja kestävästä matkailua

Kestävän matkailun alatavoite on asia, jota maailmanperintöhallinto aikoo työstää aktiivisesti tämän hallintosuunnitelman avulla. Korkearannikossa on laadittu kestävästä kehitystä koskevan toimintasuunnitelman, jonka toimenpiteet on sisällytetty tähän hallintosuunnitelmaan. Vierailijakeskukset tulevat ovat jatkossakin olemaan hyviä työ- ja koulutuspaikkoja nuorille, jotka voivat saada täällä ensimmäisen työpaikkansa julkishallinnossa.

10.2 Sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen osallisuuden edistäminen

Näyttämällä hyviä esimerkkejä ja toimimalla aktiivisesti eri maailmanperintökohteiden välisessä vuorovaikutuksessa Korkea rannikko/Merenkurkun saaristo voi vaikuttaa tähän alatavoitteeseen. Myös helposti saavutettava tieto ja saavutettavat vierailukeskukset edistävät tavoitetta.

11.4 Suojella maailman kulttuuri- ja luontoperintöä

11.A Tukea kansallisia ja alueellisia kehityssuunnitelmia

Alatavoite 11.4 on keskeinen koko hallintosuunnitelman kannalta, ja rajaa ylittävän alueellisen hallintosuunnitelman kehittäminen edistää myös tavoitteen 11.A saavuttamista.

12.2 Luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö

12.B Kehittää ja ottaa käyttöön työkaluja, joilla voidaan valvoa kestävästä matkailua

Kestävän matkailun seuranta on yksi Hallinto ja suojele -painopistealueen toimenpiteistä. Luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön edistäminen läpäisee suurimman osan maailmanperintöhallinnon ulospäin suunnatusta toiminnasta, ja se on osa viranomaisten ydintehtävää.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet politiikkaan ja suunnitteluun
13.3 Tietämyksen ja valmiuksien lisääminen ilmastonmuutoksen hallitsemiseksi

Korkearannikon ja Merenkurkun saariston ilmastoherkkyyssindeksiä koskevan hankkeen (CVI) tulokset ovat vaikuttaneet tähän hallintosuunnitelmaan. Hankkeesta saatu tieto voi edistää alatavoitetta 13.2, ja levittämällä tietoa siitä, miten ilmastonmuutos vaikuttaa Korkearannikkoon ja Merenkurkun saaristoon, maailmanperintöhallinto edistää tavoitetta 13.3.

14.2 Suojella ja ennallistaa ekosysteemejä
14.5 Suojella rannikko- ja merialueita

Hallintosuunnitelmaan sisältyy toimenpide, jonka tarkoituksena on kehittää maailmanperintöarvoja koskevia asianmukaisia indikaattoreita. Maailmanperintöarvojen suojeleminen parantaa osaltaan meriympäristöä, millä voi olla välillisesti myönteinen vaikutus alatavoitteisiin 14.2 ja 14.5.

15.1 Suojella ja ennallistaa maa- ja makean veden ekosysteemit sekä turvata niiden kestävä käyttö

15.5 Suojella biologinen monimuotoisuus sekä luonaiset elinympäristöt

15.9 Integroida ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen hallintoon.

Tässäkin tapauksessa asiaankuuluvien indikaattoreiden kehittämisellä on myönteinen vaikutus. Lisäksi kestävä aluekehitys ja matkailun luomiseen tähtäävillä toimenpiteillä on myönteinen vaikutus tavoitteeseen 15.

16.6 Kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita

16.7 Varmistaa joustava, osallistava ja edustava päätöksenteko

Maailmanperintöhallinto haluaa hallintosuunnitelmassaan ottaa paikalliset yhteisöt mukaan hallintoon tähänastista paremmin. Myös Unesco pitää paikallisyhteisöjen mukaan ottamista erittäin tärkeänä. Monet Osallisuus ja sitoutuminen -painopistealueen toimenpiteet vaikuttavat tavoitteisiin 16.6 ja 16.7.

17.16 Tehostaa kestävän kehityksen globaalia kumppanuutta

17.17 Kannustaa tehokkaita kumppanuuksia

Erityiset alatavoitteet 17.16 ja 17.17 sisältyvät hallintosuunnitelman toimenpiteisiin, jotka koskevat osallistumista erilaisiin kansainvälisiin verkostoihin ja maailmanperintökohteen parhaiden käytäntöjen levittämistä, esimerkiksi kääntämällä tiivistelmä hallintosuunnitelmasta englanniksi.

**korkearannikko
merenkurkun
saaristo**

MAAILMANPERINTÖ

<http://highcoastkvarken.org>